

T.C.

KONYA NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK BİLİM DALI

**İLİŞKİLERDEKİ YÜKLEMELERİN, BAĞLANMANIN, EŞ
BENZERLİĞİNİN VE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN
EŞ DESTEĞİNİ YORDAMASI**

ELÇİN ATÇEKEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Şahin KESİCİ

KONYA-2014

T.C.

KONYA NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ

EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

EĞİTİM BİLİMLERİ ANA BİLİM DALI

PSİKOLOJİK DANIŞMA VE REHBERLİK BİLİM DALI

**İLİŞKİLERDEKİ YÜKLEMELERİN, BAĞLANMANIN, EŞ
BENZERLİĞİNİN VE PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİNİN
EŞ DESTEĞİNİ YORDAMASI**

ELÇİN ATÇEKEN

YÜKSEK LİSANS TEZİ

Danışman

Doç. Dr. Şahin KESİCİ

KONYA-2014

BİLİMSEL ETİK SAYFASI

Öğrencinin

Adı Soyadı Elçin ATÇEKEN

Numarası 108301051003

Ana Bilim / Bilim Dalı Eğitim Bilimleri / Psikolojik Danışma ve Rehberlik

Programı Tezli Yüksek Lisans

Tezin Adı İlişkilerdeki Yüklemelerin, Bağlanmanın, Eş Benzerliğinin ve
Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğini Yordaması

Bu tezin proje safhasından sonuçlanmasına kadarki bütün süreçlerde bilimsel etiğe ve akademik kurallara özenle riayet edildiğini, tez içindeki bütün ilgilerin etik davranış ve akademik kurallar çerçevesinde elde edilerek sunulduğunu, ayrıca tez yazım kurallarına uygun olarak hazırlanan bu çalışmada başkalarının eserlerinden yararlanılması durumunda bilimsel kurallara uygun olarak atıf yapıldığını bildiririm.

Öğrencinin İmzası

T.C.
NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
Eğitim Bilimleri Enstitüsü Müdürlüğü

YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU

Öğrencinin	Adı Soyadı	Elçin ATÇEKEN
	Numarası	108301051003
	Ana Bilim / Bilim Dalı	Eğitim Bilimleri / Psikolojik Danışma ve Rehberlik
	Programı	Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı	Doç. Dr. Şahin KESİCİ
Tezin Adı		İlişkilerdeki Yüklemelerin, Bağlanmanın, Eş Benzerliğinin ve Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğini Yordaması

Yukarıda adı geçen öğrenci tarafından hazırlanan *İlişkilerdeki Yüklemelerin, Bağlanmanın, Eş Benzerliğinin ve Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğini Yordaması* başlıklı bu çalışma 29/09/2014 tarihinde yapılan savunma sınavı sonucunda oybirliği/oyçokluğu ile başarılı bulunarak, jürimiz tarafından yüksek lisans tezi olarak kabul edilmiştir.

Ünvanı, Adı Soyadı	Danışman ve Üyeler	İmza
Doç. Dr. Şahin KESİCİ	Danışman	
Doç. Dr. Bülent DİLMAÇ	Üye	
Yrd. Doç. Dr. S. Barbaros YALÇIN	Üye	

Necmettin Erbakan Üniversitesi Eğitim Bilimleri Enstitüsü Ahmet Keleşoğlu Eğitim Fakültesi
A1-Blok 42090 Meram Yeni Yol /Meram /KONYA
Telefon: (0 332) 324 7660 Faks : 0 332 324 5510
Elektronik Ağ: www.konya.edu.tr E-Posta: ebil@konya.edu.tr

Canım babama...

Gidişinden yıllar sonra bile hayatımı güzelleştiren emekleri için...

TEŞEKKÜR

Tezimin her aşamasını benimle paylaşan ve tez danışmanlığımı yürüten değerli hocam Doç. Dr. Şahin KESİCİ'ye yüksek lisansa başladığım günden bu yana bana olan inancı, tezim süresince maddi manevi her anlamda her an hissettirdiği desteği, anlayışı, hoşgörüsü ve bana sağladığı motivasyon için sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Lisans eğitimime başladığım günden bu güne hep yanımda olan ve benden hiçbir an desteğini esirgemeyen, ihtiyaç duyduğum her an yanımda bulduğum saygıdeğer hocam, ikinci danışmanım Yrd. Doç. Dr. Barbaros YALÇIN'a teşekkürü bir borç bilirim.

Bütün hayatım boyunca hep yanımda olan, varlıklarıyla bana güven ve huzur veren ABLAMA ve KARDEŞİME, bizi layıkıyla yetiştirebilmek için bin bir türlü fedakarlık yapan, hayatın bütün zorluklarını göğüsleyen ve en yoğun çalışmalarım sırasında benimle birlikte sabahlayan canım ANNEME minnetle teşekkür ederim. Eğitim ve disiplin anlayışımızın temellerini en sağlam şekilde atan ve bugünlere dimdik gelebilmemin en temel kaynağı olan, erken yaşta hayatın elimizden aldığı canım BABAMA ve onu kaybettikten sonra bize babamın yokluğunu hissettirmeyen, bizi bugünlere onurla taşımaya devam eden canım ABİME sonsuz teşekkürlerimi sunarım.

Tez sürecinde karşıma çıkan ve hayatımı birleştirdiğim, benim için bir eşten çok daha fazla anlam ifade eden, bana her konuda en büyük desteği sağlayan ve evlendiğim günden beri hayatımın her anında “İyi ki evlenmişim” dediğim kıymetlim, eşim Yusuf ATÇEKEN'e sonsuz teşekkür ederim.

Elçin ATÇEKEN

Eylül-2014

T.C.
KONYA NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Öğrencinin	Adı Soyadı Elçin ATÇEKEN
	Numarası 108301051003
	Ana Bilim / Bilim Dalı Eğitim Bilimleri / Psikolojik Danışma ve Rehberlik
	Programı Tezli Yüksek Lisans
	Tez Danışmanı Doç. Dr. Şahin KESİCİ
	Tezin Adı İlişkilerdeki Yüklemelerin, Bağlanmanın, Eş Benzerliğinin ve Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğini Yordaması

ÖZET

Bu araştırmada, ilişki yüklemelerinin, bağlanmanın, eş benzerliğinin ve problem çözme becerilerinin eş desteğini yordayıp yordamadığı incelenmiştir. Araştırmanın çalışma grubunu 2012-2013 yılında Konya ilinde yaşayan 374 evli birey oluşturmaktadır.

Araştırmaya katılan evli bireylerin kişisel bilgilerine ulaşabilmek için “Kişisel Bilgi Formu”, yükleme düzeylerini belirlemek için “İlişki Yükleme Ölçeği (İYÖ)”, bağlanma stillerini belirlemek için “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)”, eş benzerlik düzeylerini belirlemek için “Evlilikte Benzerlik Ölçeği (EBv Ö)”, problem çözme puanlarını belirlemek için “Evlilikte Problem Çözme Ölçeği (EPCÖ)”, eş desteği düzeylerini belirlemek için ise “Eş Destek Ölçeği (EDÖ)” evli bireylere uygulanmıştır. Verilerin analizinde çoklu regresyon stepwise yöntemi kullanılmıştır. Veriler .05 anlamlılık düzeyinde test edilmiştir.

Araştırma sonuçlarına göre; ilişkilerde yapılan nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arttıkça eş desteği düşmektedir. Bağlanma stillerinden biri olan kaçınma puanı arttıkça maddi yardım ve bilgi desteği artmaktadır. Evli bireylerin benzerlikleri arttıkça eş desteği artmaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerileri arttıkça eş desteği artmaktadır. Ayrıca

yapılan regresyon analizinde evli bireylerin ilişki yüklemelerinin, bağlanma stillerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan maddi yardım ve bilgi desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemelerinin, çiftlerin eş benzerliklerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan sosyal ilgi desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemelerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan takdir etme desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemelerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan duygusal desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

Anahtar Kelimeler: Evlilik, Eş Desteği, Problem Çözme Becerileri, Eş Benzerliği, Bağlanma, İlişki Yüklemeleri

T.C.
KONYA NECMETTİN ERBAKAN ÜNİVERSİTESİ
EĞİTİM BİLİMLERİ ENSTİTÜSÜ

Öğrencinin

Adı Soyadı Elçin ATÇEKEN

Numarası 108301051003

Ana Bilim / Bilim Dalı Eğitim Bilimleri / Psikolojik Danışma ve Rehberlik

Programı Tezli Yüksek Lisans

Tez Danışmanı Doç. Dr. Şahin KESİCİ

Tezin İngilizce Adı Predicting Spousal Support of Attribution in Relationships and Attachment and Spouse Similarity and Problem Solving Abilities

SUMMARY

In this research, it has been analysed whether attributions of relationship and attachment and spouse similarity and problem solving abilities have predicted spousal support or not. The working group of the survey has been comprised of 374 married couples living in Konya between 2012 and 2013 years.

“Personal Information Form” to get personal data of married couples participating in this survey and “Relationship Attribution Scale ” to identify the level of attribution and “Experience Inventory in Close Relationships” to determine the type of attachment and “The Scale of Similarity in Marriage” to define the degree of resemblance and “Solving Problem Scale in Marriage” to indicate the skills of problem solving and “Spousal Support Scale” to detect the rank of spousal support have been carried out on married people. Multiple regression stepwise method has been used in analysing data. Data have been tested in .05 degree of the significance level.

According to the results of this research, while causal and responsibility attribution increases, spousal support decreases. As avoidance point which is one of the attachment styles remains, financial contribution and information utility rises. While spouse similarity of the married people increases, spousal support increases. As problem solving skills of the married people rises, spousal support increases. In addition, in the regression analysis, relationship attributions of married people, attachment styles and the problem solving skills in marriages have been found out as an important predictor of financial contribution and information utility which is one of the sub dimension of spousal support. Relationship attributions of married people, spouse similarity, the problem solving skills in marriages have been found out as an important predictor of social attention support which is one of the sub dimension of spousal support. Relationship attributions of married people, spouse similarity, the problem solving skills in marriages have been found out as an important predictor of estimating support which is one of the sub dimension of spousal support. Relationship attributions of married people, spouse similarity, the problem solving skills in marriages have been found out as an important predictor of emotional support which is one of the sub dimension of spousal support.

Key Words: Marriage, Spousal Support, Problem Solving Skills, Spouse Similarity, Attachment, Relationship Attributions

İÇİNDEKİLER

BİLİMSEL ETİK SAYFASI	I
YÜKSEK LİSANS TEZİ KABUL FORMU	II
TEŞEKKÜR	IV
ÖZET	V
SUMMARY	VII
İÇİNDEKİLER	IX
TABLolar LİSTESİ	XIV

BİRİNCİ BÖLÜM

GİRİŞ

1.1. ARAŞTIRMANIN AMACI.....	5
1.2. ÖNEM	6
1.3. VARSAYIMLAR.....	7
1.4. SINIRLILIKLAR.....	7
1.5. TANIMLAR.....	7

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

2.1 YÜKLEME KURAMLARI.....	9
----------------------------	---

2.1.1 Heider'in Sağduyu Kuramı.....	9
2.1.2 Jones ve Davis'in Uyuşan Çıkarsamalar Kuramı	10
2.1.3 Kelley'in Kúp Kuramı.....	11
2.1.4 Weiner'in Nedensellik Başarı Kuramı.....	12
2.1.5 Evlilik İlişkilerindeki Nedensel Yükleme Ve Sorumluluk Yüklemeleeri.....	13
2.2 BAĞLANMA KURAMLARI.....	15
2.2.1 Bowlby'nin Bağlanma Kuramı.....	15
2.2.2 Bartholomew'in Bağlanma Kuramı.....	17
2.2.3 Freud'un Bağlanma Kuramı.....	18
2.2.4 Lorenz'in Basımlama Kuramı.....	18
2.2.5 Harlow'un Teorisi	18
2.2.6 Yetişkin Bağlanma Stilleri	19
2.3 EŞ SEÇİMİNDE ORTAK ÖZELLİKLER	21
2.3.1 Sosyo-Ekonomik Farklılıklar	21
2.3.2 Eğitim Düzeyindeki Farklılık	22
2.3.3 Din Farklılığı	22
2.3.4 Ulus Farklılıkları	22
2.3.5 Yaş Farklılıkları	23
2.4 PROBLEM ÇÖZME YAKLAŞIMI	23
2.4.1 Evlilikte Problem Çözme Becerileri	25
2.5 SOSYAL DESTEK	26

2.6 YÜKLEMELERLE İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	29
2.7 BAĞLANMAYLA İLGİLİ ARAŞTIRMALAR	35
2.8 EŞ BENZERLİĞİ İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR	48
2.9 PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR.....	49
2.10 EŞ DESTEĞİ İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR	53

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

3.1. ARAŞTIRMA MODELİ	60
3.2.ÇALIŞMA GRUBU	60
3.3. VERİ TOPLAMA ARAÇLARI	60
3.3.1.Kişisel Bilgi Formu	61
3.3.2. İlişki Yükleme Ölçeği (İYÖ)	61
3.3.3. Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)	63
3.3.4. Evlilikte Benzerlik Ölçeği (EBÖ)	63
3.3.5.Evlilikte Problem Çözme Ölçeği (EPÇÖ)	66
3.3.6.Eş Destek Ölçeği (EDÖ).....	66
3.4. VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ	67
3.4.1. Verilerin Toplanması	67
3.4.2. Verilerin Analizi	67

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BULGULAR	68
-------------------	----

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

5.1 Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillerinin, Çiftlerin Eş Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteği İle İlişkisinin İncelenmesi.....	76
5.2 Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillerinin, Çiftlerin Eş Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Maddi Yardım ve Bilgi Desteğini Yordama Düzeyinin İncelenmesi.....	82
5.3 Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillerinin, Çiftlerin Eş Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğinin Alt Boyutlarından Birisi Olan Sosyal İlgi Desteğini Yordama Düzeyinin İncelenmesi.....	83
5.4 Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillerinin, Çiftlerin Eş Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğinin Alt Boyutlarından Birisi Olan Takdir Etme Desteğini Yordama Düzeyinin İncelenmesi.....	85
5.5 Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillerinin, Çiftlerin Eş Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğinin Alt Boyutlarından Birisi Olan Duygusal Desteği Yordama Düzeyinin İncelenmesi.....	86

ALTINCI BÖLÜM
SONUÇ VE ÖNERİLER

6.1. SONUÇLAR	87
6.2. ÖNERİLER	91
KAYNAKÇA.....	93

TABLULAR LİSTESİ

Tablo-1: Evli bireylerin ilişki yüklemeleri, bağlanma stilleri, çiftlerin eş benzerlikleri ve evlilikte problem çözme becerileri ile eş desteğinin alt boyutları arasındaki ilişki

Tablo-2: Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillerinin, Çiftlerin Eş Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğinin Alt Boyutlarından Birisi Olan Maddi Yardım Ve Bilgi Desteğini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo-3: Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillerinin, Çiftlerin Eş Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğinin Alt Boyutlarından Birisi Olan Sosyal İlgı Desteğini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo-4: Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillerinin, Çiftlerin Eş Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğinin Alt Boyutlarından Birisi Olan Takdir Etme Desteğini Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

Tablo-5: Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillerinin, Çiftlerin Eş Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğinin Alt Boyutlarından Birisi Olan Duygusal Desteği Yordamasına İlişkin Regresyon Analizi Sonuçları

BÖLÜM I

GİRİŞ

Bu bölüm, giriş, araştırmanın amacı, araştırmanın alt amaçları, araştırmanın denenceleri, araştırmanın önemi, araştırmanın varsayımları, araştırmanın sınırlılıkları ve tanımlarını içerir.

Evlilik ilişkilerine yönelik çalışmaların önem kazanması öncelikle evlilik aracılığıyla oluşan aile kurumunun öneminden ileri gelmektedir. Evlilik yoluyla kurulan ailenin toplumun temel taşlarından biri olarak görülmesi, sağlıklı ve doyumlu bir evlilik ilişkisini açıklamaya yönelik çalışma ve araştırmalara önem verilmesine yol açmıştır. Bireyin ihtiyaçlarını karşılayabileceği en doğal ilişki biçimi evliliktir. Literatür incelendiğinde evliliğin farklı şekillerde tanımlandığı görülür.

Özgüven (2001) evliliği, kurumsallaşmış bir yol, ilişkiler sistemi, bir kadınla bir erkeği "karı-koca" olarak birbirine bağlayan, doğacak çocuklara belli bir statü sağlayan, toplumsal yönden devletin kontrol, hak ve yetkisi bulunan yasal bir ilişki biçimi olduğunu ifade eder. Glenn (1991) evliliği, bireyin mutluluğunu sağlayan ve kişiliklerinin gelişiminde önemli rol oynayan bir birim olarak tanımlar. Fowers (1993) ise, evliliği bireyin benliğini başkasının benliği ile birleştirmesine imkan veren, kişiliğin gelişmesi ve mutlu olmasını sağlayan bir kurum olarak ifade eder.

Kültürlere göre farklılık göstermekle birlikte, evlilik toplumsal düzenin ilerlemesinde, bir gereklilik gibi görülmektedir. Bireylerin ve ebeveynlerin, kendileri ve çocuklarının hayatıyla ilgili beklentilerinden biri, kendileri için bir eş seçerek, evlilik ilişkisi kurmaları, bir aile meydana getirmeleridir. Evliliğin bireysel ve sosyal işlevi incelendiğinde ise, evlilik yaşamının, kadın ve erkeğin biyolojik, sosyal ve psikolojik bir takım ihtiyaçlarını ve güdülerini doyumlayıcı amaçladığı görülür (Özgüven, 2000).

Başarılı bir evlilik eşlere; duygusal, sosyal ve fiziksel yakınlık sağlamaktadır. Eş tarafından sağlanan yakın duygusal destek; eşe değer verildiğini, sevildiğini, saygı duyulduğunu ve insan olarak değerli olduğunu ifade etmektedir (Yıldırım, 2013). Stack ve Eshleman (1998) evli insanların daha yüksek yakın duygusal destek derecelerine sahip olduklarını ve daha düşük depresyon seviyelerine eğilimli olduklarını belirtmektedirler. Greenglass ve Burke (1988)'ye göre, evlilik doyumunu veya kişinin eşiyle olan mutluluğu evli çiftler için bir sosyal destek

formu olarak hizmet edebilmektedir. Bu doğrultuda, Kao, Wilson ve Anderson (2005) eş desteğinin çalışanların iş ve aile yaşamları arasındaki dengeyi sağlama yetenekleri açısından önemli olduğunu ifade etmişlerdir. Eş desteğinin yalnızca iş yaşamındaki tükenmişlikten kaçınabilmek için değil, aynı zamanda evlilik ve aile uyumu elde edebilmek için önemli bir faktör olduğunu belirtmişlerdir. Çeşitli meslek dallarında çalışan ve iş yerinde stres ve tükenmişlik yaşadığı belirlenen 1187 kişi üzerinde yürütülen 3 ayrı çalışma sonuçları; eş desteğinin önemi üzerine vurguda bulunarak, eşleri tarafından desteklendiklerini hisseden kişilerin iş yerinde yaşadıkları stresle başa çıkabildiklerine, eşleri tarafından desteklendiklerini hissetmeyen kişilerin ise iş yerinin artık çekilmez olduğu düşüncesini taşıdıklarına işaret etmektedir (Kafry ve Pines, 1980).

Sağlıksız evliliklerde ise evli bireyler için olumsuz pek çok sonuç ortaya çıkmaktadır. Sağlıksız eş davranışlarının evli bireylerin endişeli ve kaygılı bireyler olmalarına neden olduğunu belirtilmektedir (Feeney, 2002). Belirtilen bu eş davranışları sağlıklı ve sağlıksız evliliklerin oluşmasında en önemli faktörlerden olmaktadır. Hem kadınlar hem de erkekler evlilikte kaliteyi sağlayan faktörün sağlıklı ve olumlu eş davranışları olduğunu belirtmişlerdir. Dolayısıyla evliliğin sağlıksızlaşmasında eş davranışlarının kalitesi önemli bir hal almaktadır. Başka bir deyişle, eşler evliliklerinde çatışma çözmede, iletişim kurmada, sosyal destek alışverişinde, birbirlerini anlamada ve empati kurmada sorunlar yaşıyorsa, ebeveynlerle iyi bir ilişki kuramıyorsa, ekonomik destek sağlayacak kadar bir gelire sahip değilse ve bunun gibi pek çok zorlayıcı durumla başa çıkma konusunda zayıflarsa evlilikleri sağlıksızlaşabilmektedir. Böyle bir durumda ise bireylerin evlilikten toplumsal ve kişisel yararlar sağlayabilmesi mümkün olamamaktadır.

Evlilik oldukça karmaşık bir ilişki biçimidir. Hem bir beraberlik duygusu içinde birlikte, hem de kendi özerkliğini koruyarak bireyselce hareket etmeyi gerektirir. Çiftin güç ilişkilerini nasıl dengede tutacaklarını, beraberlik duygusu içerisinde nasıl hareket edeceklerini, hatta bir sonraki jenerasyonu oluşturacak çocuklarını nasıl büyütüp eğiteceklerini öğrenmelerini gerektirir. Evliliğin temel işlevleri arasında, cinsel yaşamın sağlıklı olarak düzenlenmesi, soy çizgisi, cinsiyet rolleri ve iş bölümünün belirlenmesi, ekonomik üretim ve tüketim etkinliklerinin düzenlenmesi gibi temel görevler sayılabilir (Özgüven, 2000). Evlilik öncesi tutum, değer ve inanç benzerliğinin daha sonraki evlilik niteliğiyle ilgili olduğu çalışmalar tarafından desteklenmiştir (Fowers ve Olson, 1986; Larsen ve Olson, 1989; Holman, Larson ve Harmer, 1994, Akt: Güngör, 2007). Evli çiftler üzerinde yaptıkları bir araştırmada Medling

ve McCarrey (1981), eşlerin değer sistemindeki benzerlik ve evlilik uyumu arasında ilişki olduğunu bulmuş ve bunun daha sonraki evlilik yıllarındaki uyum üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu vurgulamıştır.

Holman (1981), çalışmasında Lewis ve Spanier'in evlilik niteliği ve kararlılığı teorisinin bir bölümünü test etmeyi ve bu teorik modeli geliştirmeyi amaçlamıştır. Evlilik öncesi ve evlilik değişkenlerini içeren bir model önerilmiş, böylece çeşitli evlilik değişkenleri üzerinde evlilik öncesi değişkenlerin dolaylı ve doğrudan etkilerine bakılmıştır. Bu çalışmada rol modellerin yeterliliği, duygusal sağlık, roller ve değerler konusundaki gerçek ve algılanan görüş birliği evlilik öncesi değişkenler olarak ele alınmıştır. Nişanlı veya ciddi şekilde evliliği düşünen 57 çiftin katıldığı çalışmada, evlilik öncesi faktörlerin, evlilik niteliğini yordadığı görülmektedir. Roller ve değerler konusunda evlilik öncesi algılanan benzerliğin, evlilik niteliği değişkeninin en iyi yordayıcısı olduğu ifade edilmiştir.

Fowers ve Olson (1986) tarafından evlilik başarısını yordamada evliliğe hazırlık PREP-M envanterinin yordayıcı gücü değerlendirilmiştir. Nişanlıken bu envanteri dolduran 164 çiftle 3 yıllık bir takip çalışması yapılmıştır. Çiftler evlilik doyum anketine verdikleri cevaplara dayalı olarak dört alt kategoriye ayrılmıştır. 1) evlilikten doyum sağlayan (59 evli çifti içermektedir) 2) evlenmekten vazgeçen (52 evli çifti içermektedir) 3) evliliklerinden doyum sağlamayanlar (22 evli çifti içermektedir) 4) boşanmış veya ayrılmış (31 çifti içermektedir). Çalışmanın sonuçları, birkaç ilişki alanındaki çift anlaşmasının dört alt kategoride bulunan çiftlerin ilişkilerini yordadığını göstermektedir. Diğer bir bulgu evliliklerinde doyum verici bir ilişki yasayan çiftlerin, olumlu anlaşma puanlarında olduğu gibi, 11 PREPM kategorisinden 10'unda boşanmış çiftlerden farklı oldukları bulunmuştur. Aynı zamanda evlilik öncesi PREP-M envanteri kullanılarak, 2-3 yıl sonra evliliklerinde mutlu olan çiftlerden, boşanan çiftleri %80-90 oranında yordayabildiği görülmüştür. Gerçekçi beklentiler, kişilik, iletişim, çatışma çözümlenme, boş zaman aktivitesi, cinsellik, aile ve arkadaşlar, din, roller ve finansal yönetim en fazla yordayıcı olan evlilik öncesi durumları ifade etmektedir.

Çalışmalar gözden geçirildiğinde, evliliğe hazırlık aşamasında çiftlerin yetiştikleri aile ortamlarının, birbirlerine benzer özelliklere sahip olmalarının evlilik doyumunu yordadığı bulunmuştur.

Eşlerin benzerliği ile birlikte üzerinde durulan önemli konulardan birisi de bireylerin kullandıkları problem çözme becerileridir. Problem çözme becerisi, kişiyi çözüme götürecektir.

bilgilerin kazanılması ve bu bilgilerin kullanıma hazır olacak şekilde birleştirilerek bir sorunun çözümüne uygulanabilme düzeyi olarak tanımlanmaktadır (Güçlü, 2003). Etkili problem çözme becerilerine sahip bireyler, sosyal anlamda daha güvenli, daha az stres yaşayan ve sosyal beceri sahibi kişilerdir. Bu durum, onların evlilik ilişkilerine de yansımaktadır. Hünler ve Gençöz (2003), bir evliliğin yürütülmesi sırasında karşılaşılan problemlerin doğru problem çözme stratejileri ile çözülmesinin, ilişki için yapıcı ve olumlu sonuçlar doğuracağını belirtmektedirler. Cristian, OLeary ve Vivian (1994) ise uyumsuz eşler arasında depresyonun, hem erkek hem de bayan eşteki, zayıf problem çözme becerileri ile ilgili olduğunu belirtmektedir.

Evli kişilerin ilişkileri üzerine yaptıkları yüklemeler, uyumlu ve uyumsuz çiftleri birbirinden ayıran davranış örüntülerinin temelinde bulunmakta ve evliliğin niteliğinin belirlenmesine katkıda bulunmaktadır (Thompson ve Snyder, 1986; Bradbury ve Fincham, 1990). Odak, istikrarlılık ve genellik nedensellik yüklemelerini; suçlama, kasıtlı davranış ve bencil davranış içeren güdü boyutu ise sorumluluk yüklemelerini oluşturmaktadır (Fincham ve Bradbury, 1992). Nedensel yüklemelere göre, sorumluluk yüklemelerinin evlilik uyumunu daha iyi yordadığına işaret eden çalışmalar vardır (Fincham ve Beach, 1988; Fincham ve Bradbury, 1992; Tutarel Kışlak, 1997). Karney ve Bradbury'nin (2000) yapmış oldukları boylamsal çalışma bulgularına göre, yükleme ve doyum ilişkisi çift yönlüdür. Doyum arttıkça olumsuz yüklemeler de azalmaktadır. Araştırmacılar zaman içinde yüklemelerin değişebildiğini, yüklemelerin değişmez kişisel özellikler olmadığını belirlemişlerdir. Ancak evliliğin başlarında yapılan olumsuz yüklemelerin, sonraki evlilik doyumundaki azalmayı yordadığını da ileri sürmüşlerdir. Yapılan ilk boylamsal çalışmalara göre, hem kaygı, hem üzüntü gibi duygular yükleme ve doyum ilişkisini belirlemektedir (Johnson ve ark., 2004). Bu bağlamda, bağlanma biçimlerinin de evlilik doyumunu ile ilişkisi önem kazanmaktadır. Wampler ve arkadaşlarına (2003) göre, bağlanma kuramı terapide çiftlere yeni müdahalelerin geliştirilmesi açısından doğru bir araştırma yolu olarak görünmektedir. Bowlby'e (1973-1980) göre bağlanma kuramı, insanların, kendileri için önemli olan başkalarıyla güçlü duygusal bağlar kurma eğiliminin nedenlerini açıklar. Yaşamın ilk yıllarında anne-babanın çocuğa verdiği tepkiler temelinde oluşan kendi ve diğerlerine ilişkin zihinsel temsiller, ilerideki yakın ilişkilere rehber olur ve davranışları belirler (Tutarel Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006).

Yukarıda görüldüğü gibi ilişkilerdeki yüklemeler, bağlanma, eş benzerliği, evlilikte problem çözme becerileri ve eş desteği konuları ülkemizde ve yurt dışında çeşitli değişkenlerle

incelenmiş ancak bu değişkenler birlikte incelenmemiştir. Evlilik ilişkisindeki uyumu ve doyumu etkileyen birçok faktör olduğundan bu değişkenleri birlikte incelemek çalışmamızın amacını oluşturmaktadır.

1.1 ARAŞTIRMANIN AMACI

Bu araştırmanın temel amacı, evli bireylerin, ilişki yüklemelerinin(odak, istikrar, genellik, niyet, güdü ve suçlama), bağlanma stillerinin(yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve başkalarından kaçınma), çiftlerin eş benzerliklerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğini(maddi yardım ve bilgi desteği, Sosyal ilgi desteği, takdir etme desteği ve duygusal destek) yordayıp yordamadığını tespit etmektir.

Bu tespiti sağlamak için aşağıdaki sorulara cevap aranacaktır.

Alt Amaçlar

1. Evli bireylerin ilişki yüklemeleri, bağlanma stilleri, çiftlerin eş benzerlikleri ve evlilikte problem çözme becerileri ile eş desteği arasında ilişki var mıdır?
2. Evli bireylerin ilişki yüklemeleri (odak, istikrar, genellik, niyet, güdü ve suçlama), bağlanma stilleri (yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve başkalarından kaçınma), çiftlerin eş benzerlikleri ve evlilikte problem çözme becerileri eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan maddi yardım ve bilgi desteğini yordamakta mıdır?
3. Evli bireylerin ilişki yüklemeleri (odak, istikrar, genellik, niyet, güdü ve suçlama), bağlanma stilleri (yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve başkalarından kaçınma), çiftlerin eş benzerlikleri ve evlilikte problem çözme becerileri eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan sosyal ilgi desteğini yordamakta mıdır?
4. Evli bireylerin ilişki yüklemeleri (odak, istikrar, genellik, niyet, güdü ve suçlama), bağlanma stilleri (yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve başkalarından kaçınma), çiftlerin eş benzerlikleri ve evlilikte problem çözme becerileri eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan takdir etme desteğini yordamakta mıdır?
5. Evli bireylerin ilişki yüklemeleri (odak, istikrar, genellik, niyet, güdü ve suçlama), bağlanma stilleri (yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve başkalarından kaçınma),

çiftlerin eş benzerlikleri ve evlilikte problem çözme becerileri eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan duygusal desteği yordamakta mıdır?

1.2 ÖNEM

Evlilik; fiziksel, sosyal, psikolojik, ekonomik ve yaş bakımından evlenme olgunluğuna ulaşmış iki ayrı insanın sürekli bir yaşam ortaklığı kurmak üzere toplumsal kurallar ve yasaların öngördüğü bir biçimde bir araya gelmesidir (Aksu, 1998). Eşlerin birbirlerini destekler bir biçimde var ettikleri yaşantılar evlilikteki memnuniyetlerini de desteklemektedir. Dolayısıyla eşlerin evliliklerinden doyum sağlayabilmelerinde evliliğin kalitesini etkileyen faktörlerin başında eşten algılanan destek gelmektedir (Çağ, 2011).

Kuşkusuz, sağlıklı bir aile yapısının oluşturulması ve sürdürülebilmesi, eşler arasındaki ilişkinin saygı ve sevgi temeline dayalı olması ile ve her şeyden önce eşlerin birbirlerine karşı destekleyici davranışlarıyla mümkün olabilir. Birbirlerine karşı destekleyici davranan eşler, hem kendi ruh ve beden sağlıklarını koruyabilir ve işsizlik, yoksulluk, aile içi çatışmalar gibi zorlanmalı durumlarla daha kolay baş edebilirler; hem de kendi çocuklarına karşı daha destekleyici davranabilirler ve onların bütün halinde gelişmelerine katkıda bulunabilirler. Öyleyse, evli eşlerin birbirlerinden aldıkları desteğin bilinmesi önemlidir (Yıldırım, 2004a).

Aile içerisinde, eşler birbirleriyle ilişkilerini sağlıklı biçimde kurup sürdüremediklerinde, çatışma ve sürtüşmelere düşebilirler. Bu çatışma ve sürtüşmelerin hem bireylerin ve bireylerin yakın çevresindekilerin ruh sağlıkları açısından hem de toplumsal açıdan çeşitli olumsuz sonuçları vardır. Sorunların çözümsüz kalması ruhsal bunalım ve çöküntülere neden olabilir. Bu bunalım ve çöküntülerin nedenleri ne olursa olsun böylesi bir durumda iki eş arasındaki ilişkinin kalitesizleşmesinden söz edilebilir. Sadece eşler değil, bu çatışmadan ailenin odağı ve toplumun geleceği olan çocuklar da paylarına düşeni almaktadırlar (Yıldırım, 2004b).

Son yıllarda psikiyatrist, psikolog ve psikolojik danışmanların sosyal destek kavramına karşı ilgisi artmıştır. Bunun nedeni, sosyal desteğin bireylerin ruh sağlığı (Thoits, 1995; Uchino ve Garvey, 1997), beden sağlığı (Tennant, 1999) ve başarısı (Yıldırım, 1998, 2000; Yıldırım ve Ergene, 2003) ile ilişkili bulunması; bireyin yaşadığı olumsuz yaşam olaylarına ve strese karşı sosyal desteğin tampon etkisinin (Leavy, 1983; Cohen ve Wills, 1985; Barrera, 1986; Kulik ve Mahler, 1993) olmasıdır (Akt: Yıldırım, 2004b).

Ülkemizde ve yabancı ülkelerdeki literatüre baktığımız zaman eş desteği ile ilgili çok çalışma yapılmadığı gözlemlenmiştir. Özellikle ülkemizde eş desteğiyle ilgili yapılmış çok sayıda çalışma bulunmamaktadır. Bu nedenle eş desteğini açıklayan bir çalışma ortaya koyulması hem evlilikte eş desteğinin önemine ilişkin önemli bir adım olacağından hem de alana sağlayacağı faydadan dolayı bu çalışmada eş desteğinin çeşitli değişkenlere göre yordanması ortaya konulacaktır.

1.3 VARSAYIMLAR (SAYITLILAR)

Bu çalışmada, aşağıdaki varsayımlardan hareket edilmiştir.

1. Araştırmaya katılan tüm katılımcılar, araştırma sorularını dikkatlice okuyarak, gerçek durumlarını yansıtacak bir şekilde ve içtenlikle cevaplamışlardır.
2. Araştırmada kullanılan ölçme araçları, ölçmek istenilen çiftlerin ilişkilerdeki yüklemelerini, bağlanma stillerini, eş benzerliklerini, evlilikte problem çözme becerilerini ve eş desteklerini ölçme yeterliliğine sahiptir.

1.4 SINIRLILIKLAR

Araştırmada ölçülecek olan evli bireylerin yaptığı yüklemeler “İlişki Yükleme Ölçeği”, bağlanma stilleri “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri”, eşlerin birbirlerine benzerlikleri “Evlilikte Benzerlik Ölçeği”, problem çözme becerileri “Evlilikte Problem Çözme Ölçeği” ve birbirlerinden algıladıkları destek ise araştırmacının evli bireyler için uygulayacağı “Eş Destek Ölçeği”nin ölçtüğü nitelikler ile sınırlıdır.

1.5 TANIMLAR

Evlilik: Evlilik, aile kurmayı ve türün devamını sağlayan, iki insanın kalıcı bir beraberlik amacıyla bir araya gelerek oluşturdukları, eş olarak birbirlerine ve çocuklarına karşı ortak sorumluluklarını yerine getirmeye söz verdikleri, birbirine bağlı sistemlerden oluşan evrensel bir kurumdur (Saxton, 1982).

Evlilikte Problem Çözme Becerileri: Stres yaratan bir durumu, sonuç pozitif yönde değiştirilemezse dahi, stres yaratan durumu yönlendirebilmek veya stresli duruma adapte

olabilmektir. Böylece ailenin esnekliği ve stresli durumlarda kontrol becerileri artar (D' Zurilla ve Nezu, 1999).

Eş Desteği: Eşlerin birbirlerinden aldığı sosyal destek düzeyleridir (Yıldırım, 2004b).

Sosyal Destek: Cobb (1976) sosyal desteği, bireyin sevildiğine, gözetildiğine, değer verildiğine, bir iletişim ve karşılıklı yükümlülükler ağının bir parçası olduğuna dair çevresindeki diğer kişilerden edindiği bilgi olarak tanımlamaktadır (Akt: Annak, 2005).

Sosyal destek kavramı, genellikle, aile desteği, arkadaş desteği ve öğretmen desteği olmak üzere üç boyutta ele alınmaktadır. Ancak araştırma kapsamında eşlerin birbirlerine verdikleri sosyal destek ele alınmıştır (Kaya, 2009).

Bağlanma: İki kişi arasındaki kuvvetli duygusal bir bağ olarak tanımlamıştır (Bowlby, 1969).

Yükleme: Bireylerin başkalarının davranışlarının ve hatta kendi davranışlarının arkasındaki nedenleri anlamak için harcadığı efor (Baron ve Byrne, 2000).

İKİNCİ BÖLÜM

KAVRAMSAL VE KURAMSAL ÇERÇEVE

Bu bölümde ilişki yüklemeleri, bağlanma, eş benzerliği, problem çözme becerileri ve eş desteği ile ilgili kuramsal ve kavramsal açıklamalar ile birlikte yapılmış olan araştırmalara yer verilecektir.

2.1 YÜKLEME KURAMLARI

İnsan yaşamı sayısız karmaşık öge ile etkileşim içerisinde. Bu nedenle, insan düşüncesi, kendi yaşantısını düzenli ve anlamlı hale koyma çabasıdır. İnsanlar gündelik yaşamda karşılaşmış oldukları bir takım olayları, davranışları anlamlandırmak için içsel ve dışsal bazı süreçlerden yararlanır. İnsanlar hem kendi davranışlarının, hem de başkalarının davranışlarının nedenleri hakkında çikarsamalarda bulunurlar (Hogg ve Vaughan, 2007: 104). Birey, bir kişinin bir davranışı neden yaptığına veya bu davranışın nereden kaynaklandığına ilişkin açıklamalar yapmaya çalışır, bu süreci ifade eden kavram da “yükleme”dir (Yıldırım, 2009).

2.1.1 Heider’in Sağduyu Kuramı

Yükleme kuramlarından bahsedildiğinde ilk olarak Heider’in görüşlerini ele almak gerekmektedir. Fritz Heider (1958), insanların davranışı açıklamada nasıl bir yöntem izlediklerini inceleyen ilk sosyal psikologdur. Heider, her insanın davranışı açıklamada kullandığı bir genel kuramı olduğuna inanmıştır ve buna naif psikoloji adını vermiştir. Heider’e (1958) göre; insanların dış dünyaya ilişkin tutarlı ve dengeli görüşlere sahip olmaya ve dünyayı kontrol edebilmeye yönelik temel gereksinimleri vardır. Bu gereksinimleri giderebilmenin bir amacı, insanların nasıl davranacaklarını öngörmektir. Eğer insanların neden belirli şekillerde davrandıkları açıklanabilir ve sonrasında nasıl davranacakları öngörülebiliyorsa bu, insanların dünyayı daha tutarlı ve kontrol edilebilir olarak algılamalarına neden olacaktır (Kağıtçıbaşı, 1999; 228). İnsanlar, sosyal çevreye ve başkalarının davranışlarına ilişkin dengeli, tutarlı ve kontrol edilebilir bir bütün oluşturma çabalarında bazı ilkeler kullanmaktadırlar. Bireyler, diğer bireyler ve sosyal durumlar hakkında bazı görüşlere (kuramlara) sahiptirler ve bu görüşlerin sosyal yaşamlarını nasıl devam ettirecekleri konusunda işlevsel bir özelliği vardır. Sağduyu psikolojisinin (common-sense) gündelik

yaşamda bireye sunduğu bu ilkeler, tıpkı bilim adamlarının çevrelerini araştırırken kullandıkları ilkeler gibi işlemektedir. Bu ilkeler bireye, bilimin bilim adamına sağladığı gibi açıklama, nedensellik ilişkileri kurma ve kestirilebilirlik sağlamaktadır. Kişilerarası ilişkilerde, bu istikrarı ve kolay kestirilebilirliği sağlayan en önemli etken karşımızdaki bireylerin pek de değişmeyen (invariance) özelliklerini yani kişiliklerini, tutumlarını, inançlarını, niyetlerini vb. nedensellik ilişkisinin bir ucuna yerleştirmektir. Bazı durumlarda ise bireyin dışındaki durumların davranışın nedeni olabileceği düşünülmektedir ki, bu da nedensellik ilişkisinin diğer ucudur (Yıldırım, 2009).

Heider (2013)'a göre, insanlar nedensel çıkarsamalar yaparken, bunları iki ayrı nedenden birine bağlayabilirler. Bunlar, içsel nedenler ve dışsal nedenlerdir. İçsel nedenler; kişilik özellikleri, güdüler, tutumlar, ruh hali, yetenek ve çaba gibi bireye ait özelliklerden oluşurken, dışsal nedenler ise; gelenekler, şans, kader, çevre ya da başka insanlar gibi, bireyin dışında gerçekleşen etmenlerden oluşmaktadır. Yani insanlar bir olayın nedenlerine ilişkin çıkarsamalar yaparken, ya içsel nedenlere ya da dışsal nedenlere yükleme yapmaktadırlar. Böylece belirli ortamlarda, farklı koşullar altında ve algılanan “niyet”e göre; içsel veya dışsal nedenlerden kaynaklanan davranışlar algılanmakta ve buna göre de içsel veya dışsal yükleme yapma olasılığı değişebilmektedir (Yıldırım, 2009).

Bunun dışında, Heider (2013), insanların bir olayı ya da davranışı açıklarken, nedensellik kadar sorumluluk algılarına da önem verdiklerini belirtmiştir. Buna göre, insanlar olayları açıklarken sadece ‘neden’ sorusunun cevabıyla değil, olaydan kimin sorumlu olduğuyla da ilgilenirler. Heider’e göre, bireyin belirli bir davranışı yapmasındaki niyet önemlidir. Diğer bir ifadeyle, bir davranışın kasıtlı mı yoksa kasıtsız olarak mı yapıldığı, bir insanın bir başkasının davranışı açıklarken kullandığı önemli bir bilgidir.

2.1.2 Jones ve Davis’in Uyuşan Çıkarsamalar Kuramı

Jones ve Davis (1965), çevresel etkenlerin yüklemelerin gerçek nedeni olmadığına karar verildiğinde, kişilerin davranışlarının onların gerçek eğilimleri olup olmadığı sonucunu nasıl çıkardığımızı tartışmışlardır. Kişinin davranışının, onun ‘gerçek’ özelliğini ortaya koyduğunu anlamak için kişiler hakkında uyuşan vardamalara (correspondence inference) ulaşılmaktadır. Yani, kişinin davranışı, kişi tarafından serbestçe seçilmişse, genel olmayan sonuçlara sahipse ve sosyal istenilirliği düşük ise bu davranışların kişinin gerçek davranışı olduğu düşünülüp, neden, kişinin istikrarlı kişisel özelliklerine yüklenmektedir.

Jones ve Davis (1965)'e göre, başka insanların davranışları onların kişisel özelliklerinin bir sonucudur. Kuram, insanların, başkalarının davranışları ve kişilik özellikleri arasında bir uygunluk çıkarımı yapmak eğiliminde olduklarını ileri sürer. Temel sorun, hangi durumlarda davranışın, o kişinin gerçek niyetinden kaynakladığına karar vermektir. Kurama göre, davranışa ilişkin çıkarsamalar yapmak için ilk etmen, o davranışın toplumsal onaylanabilirlik derecesidir. Eğer davranışın toplumsal onaylanabilirlik derecesi düşük ise, davranışı kişinin istikrarlı kişilik özelliklerine yükleyebiliriz. Bunun nedeni, dışsal güçlere rağmen, eğer kişi o davranışı yapmışsa, büyük olasılıkla bu davranış onun içsel özelliklerinden kaynaklanmaktadır. Davranışlarla ilgili çıkarsamalar yapmak için kullanılan bir başka dayanak da, davranışın kişinin özgür iradesi ile seçilip seçilmediğidir. Kişinin kendi iradesiyle seçilen bir davranışın içsel özelliklere yüklenme olasılığı yüksek olur.

2.1.3 Kelley'in Küp Kuramı

Kelley, Heider'in sağduyu psikolojisini temel alarak Küp Kuramı'nı geliştirmiştir. Heider (1958) kuramında insanların, davranışların nedenlerini açıklamaya yönelik olarak içsel ya da dışsal yüklemeler yaptıklarını belirtmiştir; ancak hangi durumlarda içsel, hangi durumlarda dışsal yüklemeler yaptıklarını belirtmemiştir.

Kelley'in (1972) nedensel yükleme kuramı, başkalarının davrandıkları şekilde niye davrandıklarını açıklamaya çalışmıştır. Gerçekte diğerlerinin davranışlarının arkasında çoğu zaman bir değil birçok hatta bazen sonsuz sayıda neden yatmaktadır. Bu durumda sorulan ilk soru diğerlerinin davranışlarının içsel nedenlerden mi yoksa dışsal nedenlerden mi veya bu ikisinin bileşiminden mi ortaya çıktığıdır. Kelley (1972), başkalarının davranışını açıklamada 'neden' sorusuna, yani kişinin ortaya koyduğu davranışı niye yapmıştır sorusuna cevap ararken üç boyuta odaklanıldığını belirtmiştir. İlk boyut olan yaygınlık (consensus) bilgisi, diğer kişilerin de aynı uyarıcıya veya olaya aynı tarzda tepki verip vermemesidir. İkinci olarak tutarlılık (consistency) bilgisi, kişinin aynı uyarıcıya başka durumlarda ve zamanlarda aynı tarzda tepki verip vermemesidir. Üçüncü olarak belirginlik bilgisi (distinctiveness), kişinin diğer uyarıcı veya olaylara aynı tarzda tepki verip vermemesidir. Kurama göre, başkalarının davranışlarının nedenini en çok düşük yaygınlık, yüksek tutarlılık ve düşük belirginlik koşullarında içsel nedenlere yükleriz. Buna karşın, dışsal nedenlere ise yüksek yaygınlık, yüksek tutarlılık ve yüksek belirginlik koşullarında yükleme yaparız (Taysi, 2007).

2.1.4 Weiner'in Nedensellik Başarı Kuramı

Nedensellik yükleme (atfetme) kuramına yön veren araştırmacılar, nedensellik algılamasını ya da belirli bir olayın nasıl oluştuğuna dair oluşan yargıyı araştırmaktadırlar (Weiner, 1972; 203).

Weiner ve diğer araştırmacılar (Frieze, Kukla, Reed, Rest ve Rosenbaum, 1971) ise, bireylerin başarı ve başarısızlık nedenine yönelik algılamalarıyla belirlenen başarı-ilişkili davranışını analiz etmeye çabalamışlardır. Özellikle de, oluşturdukları modelle, öğrencilerin öğrenme üzerindeki performansını açıklamayı hedeflemişlerdir (Bar-tal, 1978; 259).

Weiner ve arkadaşlarına göre (1972), insanların başarı ya da başarısızlığı yükledikleri dört önemli öğe vardır. Bunlar; yetenek, çaba, işin zorluğu/kolaylığı ve şanstır. Bu öğeler de; istikrarlılık, denetim odağı ve kontrol edilebilirlik olmak üzere üç nedensel boyutta sınıflandırılmıştır.

Çaba ve şans, istikrarsız yani değişebilen nedenler olarak tanımlanırken; yetenek ve işin zorluğu/kolaylığı istikrarlı yani değişmez özelliklerdir. Kontrol edilebilirlik boyutu, başarı ve başarısızlığın ne derecede bireyin kendi iradesinde olduğu ile ilgilidir. Denetim odağı boyutu ise, Heider'in kuramında olduğu gibi, içsel ya da dışsal nedenlerle ilgilidir. Yani, başarı ve başarısızlığın yetenek ve çaba gibi içsel nedenlere mi; yoksa şans ya da işin zorluğu/kolaylığı gibi dışsal nedenlere mi yükleneceğini belirtir.

Weiner (1985) Heider'in teorisini genişleterek “nedenleri”, içselden dışsala, duruktan duruk olmayana ve kontrol edilebilirden kontrol edilemeyeene doğru sınıflandırmıştır (Beck, 2004; 332–333).

İçselden dışsala atfetme: De Charms (1968) içsel-dışsal ayrımı, kendisinin ifade ettiği esas (origins) ve piyon (pawns) terimleriyle ortaya koymuştur. Kimi insanlar faaliyetlerini kendilerinin başlattıklarını hissetmekte ve kendi ceza ve ödülllerinden kendileri sorumlu olmaktadır (içsel nedensellik yükleme). Diğer bazı insanlar ise kendilerini satrançtaki piyonlar gibi hissederek, az bir özgürlüğe sahiplerken, sahip oldukları bu sınırlı özgürlükleri daha güçlü dış kaynakların hizmetinde yer aldıklarını düşünmektedirler (dışsal nedensellik yükleme). Bir kişi başarı için içsel nedensellik yükleyebilir, örneğin “ben pek çok yeteneğe sahibim ve sıkı çalışırım”. Diğer taraftan, bir başka insan, başarısızlık için dışsal nedensellik yükleyebilir, örneğin, “kötü bir şansım vardı” ya da diğer bazı kontrol edilemeyen durumlar.

Duruktan duruk olmayana doğru atfetme: Bir kişi başarıyı, yeteneğe (ki bu göreceli olarak kişisel özelliğe dayanır) ya da çabaya (daha çok değişkenlik gösterebilir) atfedebilir. İşin güçlüğü duruk (değişmez) olarak tanımlanır, fakat şans duruk değildir. Örneğin, “testte zorlandım çünkü çok zor bir konudan geldi” (işin zorluğu) ya da “sadece doğru konuyu çalışmadım (şans).

Kontrol edilebilenden kontrol edilemeye doğru atfetme: Çaba eksikliği ve hasta olma, başarısızlık için içsel ve değişmeyen nedenlerdir, fakat ikisi arasında açık bir fark vardır. Çaba eksikliği kontrol edilebilir olarak düşünülürken (“daha sıkı çalışabilirdim”), hastalık ise kontrol edilemez konumdadır (“soğuk algınlığımı sınav günü atlatamadım”).

Bu nedensel unsurlar iki boyut üzerinde sınıflandırılabilir. İlk boyutta nedensel unsurlar, dışsallık/içsellik açılarından farklılaşmaktadır. Yetenek ve çaba, insanın içinde yer alan ve kendisinden kaynaklanan bir unsur olmasından dolayı içsel olarak düşünülürken işin zorluğu ve şans ise, insanın dışında gelişen ve bu yüzden de dışsal neden olarak düşünülmektedir. İkinci bir boyutta nedensel unsurlar, zamandaki sabitliği açısından farklılaşmaktadır. Yetenek ve işin zorluğu, zaman içinde değişim göstermemesi yüzünden (eğer aynı işe kalkışılmış) ise duruk (değişmez) olarak değerlendirilmekteyken çaba ve şans, zamanla değişmesi nedeniyle büyük derecede duruk olmayarak düşünülmemektedir (Bar-tal, 1978; 260).

Buraya kadar anlatılanlar başarı sonucuyla ilişkilendirildiğinde, başarının yüksek yetenek ve/veya çabaya bağlanabilmesi, başarısızlığın ise yetenek azlığı ve/veya çaba eksikliği nedenine bağlanabilmesi düşünülebilir (Weiner, 1972; 204). Bu durumda başarıları içsel nedenlere, başarısızlıkları da dışsal nedenlere bağlayarak açıklamak, gelecekteki başarı beklentilerinin arttırmaktadır. Wilmar Schaufeli (1988), iş bulamamalarını dış nedenlerle açıklayan işsiz insanların iş bulmada başarı şanslarının daha yüksek olduğunu göstermiştir. Aynı şekilde Martin Seligman (1991) yaptığı birçok çalışma sonucunda, ‘yenilgi kötü şansa bağlıdır ve bu, çaba ve yeteneklerle giderilebilir’ gibi olumlu düşünme biçiminin daha fazla başarı, sağlık ve iyi bir ruh halini beraberinde getirdiğini göstermiştir (Kağıtçıbaşı, 1999; 244).

2.1.5 Evlilik İlişkilerindeki Nedensel Yükleme ve Sorumluluk Yüklemeleri

Evlilik ilişkilerindeki yüklemelerle ilgili çalışmalar incelendiğinde, araştırmacıların evliliğin niteliğini, eşlerin ilişkilerinde yaşadıkları olayları açıklayış biçimlerine ve yaptıkları

yüklemelere göre değerlendirdikleri görülmektedir (Tutarel- Kışlak, 1999). Evli kişilerin ilişkileri üzerine yaptıkları yüklemeler, uyumlu ve uyumsuz çiftleri birbirinden ayıran davranış örüntülerinin temelinde bulunmakta ve evliliğin niteliğinin belirlenmesine katkıda bulunmaktadır (Thompson ve Snyder, 1986; Bradbury ve Fincham,1990). Çiftlerin evlilik ilişkilerinde, eşlerinin davranışlarına ilişkin yaptıkları yüklemeler; nedensellik ve sorumluluk olmak üzere iki boyutta değerlendirilmektedir (Bradbury ve Fincham, 1992; Fincham, Beach ve Nelson, 1987;). Nedensellik boyutu, eşin bir olayla ilgili açıklamalarını içerirken, sorumluluk boyutu ise, olayın ya da bir davranışın sorumluluğu ile ilgilidir (Fincham ve Bradbury, 1992). Tutarel- Kışlak (1999), ilişkilerde yükleme ölçeğinin geçerlilik ve güvenilirliğini yaptığı çalışmasında, nedensellik yüklemelerinin; odak, istikrar ve genellik boyutlarından, sorumluluk yüklemelerinin ise; kasıt, güdü ve suçlama boyutlarından oluştuğunu ifade etmektedir (Akbalık Doğan, 2010). Nedensel yüklemelere göre, sorumluluk yüklemelerinin evlilik uyumunu daha iyi yordadığına işaret eden çalışmalar vardır (Fincham ve Beach, 1988; Fincham ve Bradbury, 1992; Tutarel- Kışlak, 1997).

Alanyazı incelendiğinde, evlilik ilişkilerindeki nedensel ve sorumluluk yüklemelerinin, uyumlu-uyumsuz eş davranışlarıyla (Fincham ve Bradbury, 1988; Holtzwoth- Munroe ve Jacobson, 1985; Tutarel- Kışlak, 1997), evlilikte yaşanan stresle (Bradbury ve Fincham, 1990), doyumla (Fincham ve arkadaşları, 2000; Fincham ve Bradbury, 1989; Günay, 2007) ve cinsiyet farkıyla (Curun, 2006; Tutarel- Kışlak, 1995;) ilişkisinin incelendiği çalışmalara rastlamak mümkündür. Çalışmalardan elde edilen bulguları özetlemek gerekirse; araştırmacılar, evliliklerinde uyumsuzluk yaşayan bireylerin, bu uyumsuzluğun nedenini eşlerinde aradıklarını ve ilişkilerindeki olumsuz olayları değişmez ve kalıcı olarak gördüklerini belirtmişlerdir (Fincham ve Bradbury, 1992; Holtzwoth- Munroe ve Jacobson, 1985). Ayrıca, uyumsuz bireyler, eşlerinin olumlu davranışlarını ise, çevresel etmenlerle açıklamakta ve bu davranışı değişebilir olarak görmektedirler. Başka bir ifadeyle, uyumsuz eşler, eşlerinin olumsuz davranışlarını onların kişilik özellikleriyle açıklarken, olumlu davranışlarını ise çevresel etmenlere yüklemektedirler (Jacobson ve arkadaşları, 1985). Tersine, uyumlu olan bireylerin ise, olumlu eş davranışlarını kalıcı ve genel bir özellik olarak görme eğiliminde oldukları belirtilmektedir (Holtzwoth- Munroe ve Jacobson, 1985). Stresli olan ve olmayan çiftlerin evlilik yüklemelerinde, benzer sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre, evliliklerinde mutlu olan çiftlerle karşılaştırıldıklarında, stresli olan bireyler, eşlerinin olumsuz davranışlarını evliliklerinin tüm alanı için genellemekte ve ilişkilerinde yaşadıkları

olumsuz olayların önemini arttıran nedensel ve sorumluluk yüklemeleri yapmaktadırlar (Bradbury ve Fincham, 1990).

Doyuma ulaşmış eşler ve uyumsuz evliliklerin, her bir eşin diğerinin davranışları için yaptığı yüklemeler yoluyla ayırt edilebileceği (örn. Fincham, 1985; Jacobson, McDonald, Follette ve Berley, 1985) dile getirilmiştir. Araştırmalarla doyuma ulaşmış eşlerin, partnerlerinin negatif davranışlarını geçici, dışsal nedenlerin bir sonucu gibi bertaraf etmeye ve pozitif davranışlarıysa sabit, içsel nedenlerin bir sonucu gibi görmeye eğilimli oldukları gösterilmiştir. Tersine uyumsuz eşlerin partnerlerinin negatif davranışlarının nedenini görmeye, pozitif davranışlar içinse geçici, dışsal nedenler bulmaya eğilimli oldukları bulunmuştur (Karney ve Bradbury, 2000). Karney ve Bradbury'nin (2000) yapmış oldukları boylamsal çalışma bulgularına göre, yükleme ve doyum ilişkisi çift yönlüdür. Doyum arttıkça olumsuz yüklemeler de azalmaktadır. Araştırmacılar zaman içinde yüklemelerin değişebildiğini, yüklemelerin değişmez kişisel özellikler olmadığını belirlemişlerdir. Ancak evliliğin başlarında yapılan olumsuz yüklemelerin, sonraki evlilik doyumundaki azalmayı yordadığını da ileri sürmüşlerdir.

Evlilikte yüklemeler ile ilgili açıklamalarda, nedensel yüklemelere göre sorumluluk yüklemelerinin daha fazla tartışıldığı, evliliğin yürümemesinde de merkezde yer aldığı dile getirilmiştir (Fincham, 1985). Bu iddia evlilik doyumsuzluğuyla güçlü bir biçimde ilişkili olan sorumluluk yüklemelerini gösteren veri ile desteklenmiştir. Fincham'a (1987) göre daha özel olarak, uyumsuz eşler uyumlu eşlerle karşılaştırıldığında negatif eş davranışını ayıplanmaya layık, niyetli, bencil ilgileri yansıtıcı şekilde görmeye daha yatkındır. Ayrıca uyumsuz eşlerin uyumlu eşlerle karşılaştırıldığında negatif davranışlarla daha ilgili oldukları ve karşılığını vermeye daha yatkın oldukları belirtilmiştir (Fincham ve Bradbury, 1988).

2.2 BAĞLANMA KURAMLARI

2.2.1 Bowlby'nin Bağlanma Kuramı

Bowlby (1969, 1973) tarafından öne sürülen bağlanma kuramı, evrimsel ve etolojik bir yaklaşımı içermekte olup bireyin sosyal ve kişilik gelişimi için bir model ortaya koymaktadır. Bağlanma kuramının temelinde yatan varsayımlardan biri; bebeğin doğumundan itibaren hayatta kalabilmesi için yetişkin bakımına ihtiyaç duyduğudur. Bebek bu ihtiyacı karşılayabilmek için doğuştan sahip olunan güdüsel bir sistem olarak bağlanma davranışsal

sistemini kullanır ve bu sistemin bebeğin bağlanma davranışlarını düzenlediği ileri sürülmektedir. Bu bağlanma davranışlarının amacı, kendisi için önemli olan kişi ile yakınlık kurma isteği yoluyla bebeğin, ihtiyaçlarının karşılanmasını ve özellikle tehlike içeren durumlarda hayatta kalma olasılığının artırılmasını sağlama çabasıdır. Bununla birlikte bağlanma duygusal bir bağ olarak da işlev görmektedir (Yıldırım, 2009).

Temelleri 13. yy'a dayanan "bağlanma" kelimesinin etimolojik anlamı, bir göreve bağlılık ya da bir görevi yerine getirmedir. 18. yy. Filozofu Rousseau anne-bebek ilişkisi kavramını kullanan ilk kişidir. Onun bağlanmaya ilgili olan yazıları "annelik sevgisi" ile ilişkilidir (Kavlak ve Şirin, 2009).

Bireylerin bağlanma stillerinin oluşmasında ebeveynler anahtar rolü oynamaktadır. Collins ve Read, (1990), bağlanma stillerindeki bireysel farklılıkların, çocuğun bakım veren kişiye yönelik ihtiyaç duyduğunda ulaşılabilir olup olmadığı ya da karşılık verici olup olmadığına ilişkin algılarından kaynaklandığını ifade etmektedirler. Çocuğun ihtiyaçlarına duyarlı ve tutarlı şekilde davranan ebeveynlerin çocukları güvenli bağlanma stili geliştirirken, duygusal ve fiziksel yönden çocuğun ihtiyaçlarını karşılamayan ebeveynlerin çocukları ise güvensiz bağlanma stili geliştirmektedirler. Yaşamın erken yıllarında geliştirilen bağlanma ilişkisi sonraki dönemde yaşanan ilişkileri de etkilemektedir. Güvenli bağlanma stiline sahip çocuklar özgüven sahibidirler ve yetişkinlikte sosyal ve yakın ilişkilerinde güvenli bağlanma davranışı gerçekleştirirler. Güvensiz bağlanma stili geliştiren çocuklar kendilerini daha değersiz gördükleri ve başkalarına daha az güvendikleri için yetişkinlikte kişisel ve kişilerarası ilişkilerde sorunlar yaşamakta ve uyum problemleri göstermektedirler (Rice ve Mirzadeh, 2000).

John Bowlby (1969), 1950'li yıllarda başladığı çalışmalarında bağlanmayı, iki kişi arasındaki kuvvetli duygusal bir bağ olarak tanımlamıştır. Daha çok ebeveyn-bebek bağlanma sürecinin üzerinde duran Bowlby, Bağlanma Teorisi'nin temellerini atmıştır. Bağlanma Teorisi, bebeklerin onlara bakanlara(anne/bakıcı) karşı geliştirdikleri bağlanma davranışlarının (aramak, fiziksel yakınlık, bakmak, takip etmek vb.) genetik olduğunu söylemektedir. Yani bebekler, ilk bakıcılarına bağlanmaya hazır durumdadırlar. İlk yılın sonunda, bağlanma figürleri bebeklerin sosyal dünyasının merkezi halini alır. Yaşam boyu süren bu etkileşimin, kişinin yakın ilişkilerini nasıl etkilediğini de inceleyen psikolojik, duygusal, bilişsel ve davranışsal yönleri bulunan bir teori olduğu görülmektedir. Bebek, annesi/bakıcısı onun

duygusal destek ve rahatlık ihtiyacını ne kadar karşılırsa, o kadar bakıcısına bağlanır. Her bağlanma aynı etkiyi göstermez. Ebeveyni tarafından iyi bakılmışsa güvenli bağlanma geliştirir. Daha güvenli bir ortam sağlayan ebeveyn, bebeğinin rahatsız olabileceği durumları bilir ve onları rahatlatmak adına neler yapması gerektiğini bilir (Akt: Rholes & Simpson, 2004).

Bowlby'nin teorisine göre (1969, 1973) bağlanma stilleri ve bu stillere bağlı zihinsel modeller bir kere oluştu mu değişime direnç gösterir. Bağlanma stillerine bağlı olarak gelişen zihinsel modeller kişinin hayatında her zaman ama özellikle stres zamanlarında önemli olan diğerlerinin (anne-baba vs.) bireyin ihtiyaçlarına tepkisiyle belirlenir ve bunlar kişinin ruh sağlığı, duygulanım düzenlemesi ve kişiler arası ilişkileri için çok önemli rol oynar. Bowlby'nin görüşünde (1973), kişi için önemli olan diğer kişinin ihtiyaçlarını karşılamadaki duyarlılığı kişinin "bağlanma güvenliği" duygusunun oluşmasına yol açar. Kişi için önemli olan diğer kişilerin bireyin ihtiyaçlarını karşılamadaki duyarsızlığı, ihmalkârlığı veya tutarsızlığı ise bağlanma güvenliği duygusunun oluşmamasına yol açar. Bu güvensizlik önemli diğerinin davranışına bağlı olarak kaçınan ya da saplantılı bağlanma stiline gelişmesine sebep olur (Akt: Mikulincer ve ark., 2001).

2.2.2 Bartholomew'in Bağlanma Kuramı

Bağlanma, yakınlığı elde etmek için yapılan tüm davranışlara verilen addır ve Bartholomew'in bağlanma kuramında dört çeşit yetişkin bağlanma stili vardır. Bunlar temelini çocuklukta kurulan bağlanma stillerinden alır. Güvenli bağlanma- çocuğun ihtiyaçlarının düzenli bir şekilde karşılanmasıyla oluşur. Kaçınan bağlanma ve kaygılı-karasız bağlanma güvensiz bağlanma stilleridir ki bu bağlanma stillerinde çocuk bakıcısıyla düzenli ve güvenli bir ilişki kuramamıştır. Yetişkinlikte bağlanma stilleri, çocuklukta bağlanma stillerine paralel olarak dörde ayrılır. Bunlar güvenli, saplantılı, korkulu ve kaçınan bağlanma stilleridir. Çocuklukta kaçınan bağlanma stili yetişkinlikte korkulu ve kaçınan olarak farklılaşır. Güvenli bağlanma stilinde bireyin olumlu benlik ve olumlu başkaları modeli vardır. Yani birey kendini sevmeye ve ilgilenilmeye değer görür ve başkalarına ihtiyaçlarını karşılayacağı ve ihtiyaç duyduğunda yanında olacakları ve destek olacakları konusunda güvenir. Saplantılı bağlanma stilinde olumsuz benlik ve olumlu başkaları modeli vardır. Burada birey kendini değersiz ve önemsiz görür ve başkaları hakkında olumlu görüşlere sahiptir. Diğerlerinin kendilerini, kendilerinin diğerlerini sevdiği kadar sevmediğini, başkalarına verdiği değeri başkalarının ona

vermediği inancındadırlar ve önemli başkalarıyla bütünleşmek isteği içindedir. Kaçınan bağlanma stilinde birey kendi hakkında olumlu, başkaları hakkında olumsuz bir tutum içindedir; kendini değerli ve önemli olarak algılar, değersiz, önemsiz ve güvenilmez olarak algıladığı başkalarıyla ayrı olma isteği içindedir. Korkulu bağlanma stilinde ise bireyin hem kendisiyle ilgili hem de başkalarıyla ilgili olumsuz modeli vardır. Burada birey ilişki kurmak ister ama incitileceğinden korkarak, böyle bir ilişkiden kaçınır. Çocuklukta kurulan bağlanma stilinin bireyin yaşamı boyunca kuracağı diğer bağlanmaları etkileyeceğine ve yaşamlarının çeşitli alanlarında etkili olacağını destekleyen birçok çalışma bulunmaktadır (Sümer, 2006).

2.2.3 Freud'un Bağlanma Kuramı

Freud'a göre bağlanma bedensel ihtiyaçlardan kaynaklanmaktadır. Bebeğin annesine bağlanmasını annenin onu doyurması ile ilişkilendirerek anlatmaktadır (Fonagy, 2001, Akt. Seven, 2006). Freud, anneyi tek, essiz, tüm yaşam için değiştirilemez olarak kurulan ilk ve en güçlü sevgi objesi ve daha sonraki ilişkiler için de ilk örnek olarak tanımlamıştır (Ainsworth, 1969). Ancak bu teori "bebeklerin niçin başka insanları ilginç buldukları sorusunu cevaplayamamaktadır (Fonagy, 2001, Akt: Seven, 2006).

2.2.4 Lorenz'in Basımlama Kuramı

Basımlama, bazı kuşların yumurtadan ilk çıktığı anda çevresinde hareket eden ilk nesneye bağlanıp sürekli o nesneyi izlemelerine verilen isimdir. Konrad Lorenz ilk gözlemini kaz civcivleri üzerinde yapmıştır; civciv yumurtadan ilk çıktığında Lorenz yürümüş ve civciv onu izlemiştir. Daha sonra civcivin annesi onun yanına geldiği halde civciv Lorenz'i izlemeyi bırakmamıştır (Hoffman ve Ratner, 1973, Akt: Cüceloğlu, 1998). Civciv doğumdan 13-16 saat arasındaki üç saatlik bir zaman süresi içinde hareket eden nesneye bırakılırsa basımlama en iyi şekilde gerçekleşir. Bu devre geçtikten sonra basılmama geçen zamana oranlı olarak gittikçe zorlaşır. Bu devreye "kritik dönem" adı verilir (Hess, 1972, Akt: Cüceloğlu, 1998).

2.2.5 Harlow'un Teorisi

Harlow, annenin bebeklik döneminde, açlık, susuzluk gibi temel gereksinimleri karşılayan olması nedeniyle, anne ve çocuk arasında bir bağlanma oluştuğunu ileri sürer ki, bu da Bowlby'nin araştırmalarının temel noktasını oluşturur. 1958 yılında Harlow'un öğrencileriyle beraber maymunlar üzerinde yürüttükleri çalışmalarda kullanılan bir öge de anne

yoksunluğudur (Tüzün ve Sayar, 2006). Harlow, maymunları doğumdan hemen sonra annelerinden ayırmış ve yapay annelerle büyütüştür. Yavru maymunların kafesine, biri telden yapılmış ve üzerinde süt şişesi bulunan, diğeri yalnızca yumuşak kumaştan yapılmış ve ısıtılmış iki “anne” konmuştur. Araştırmacılar yavru maymunların süt vermeyen ama sıcak ve yumuşak anneyi tercih ettiklerini, korktuklarında da ona sarıldıklarını görmüşlerdir. Bu sonuç bağlanma ilişkisinde ana maymunun açlık giderilmesiyle ilişkisinin gerekli olmadığını ve böyle bir ilişkinin bağlanma ilişkisinin kurulması için yeterli olmadığını göstermiştir. Gerçek ana-yavru ilişkisinden yoksun büyüyen maymunların, ilerde kendi cinslerine has bazı davranışları gerçekleştirmelerinde sorun yaşamışlardır. Bu bulgular Bowlby'nin ilk bağlanma ilişkisinden yoksunluğun, sonraki ilişkilerin niteliğini etkileyeceği doğrultusundaki savını desteklemiştir. Horlow'un araştırması, fiziksel temasın anne yavru bağlanmasının kurulmasında önemli olmakla birlikte, tek ve en önemli etmen olmadığını göstermiştir (Maccoby, 1980, Akt. Nuran Hortaçsu, 2003).

2.2.6 Yetişkin Bağlanma Stilleri

Bağlanma çalışmaları önceleri bebeklik ve çocukluk dönemlerine odaklanırken, son dönemlerde yetişkinlikteki bağlanma biçimlerine yönelik araştırmalar artarak devam etmektedir. Hatta az sayıda çalışma bulunmakla birlikte bağlanma kuramcıları, bağlanmanın yaşam boyu gelişim bakış açısından yola çıkarak son yıllarda yaşlılık dönemindeki bağlanma biçimlerini incelemeye başlamışlardır (Akt: Çalışır, 2009).

Yetişkin bağlanma stilleri ile ilgili ilk olarak Cassidy, Main ve Kaplan (1985) tarafından bağlanmayla ilgili o anki zihin durumunu değerlendirmek için Yetişkin Bağlanma Görüşmesi (Adult Attachment Interview) geliştirdi. Güvenli-otonom, kayıtsız, saplantılı, çözülmemiş-dezorganize olmak üzere 4 yetişkin bağlanma kategorisi ortaya çıkardı (Akt: Mikulincer ve Shaver).

Bağlanma Kuramına göre (Bowlby, 1973), insanlar yaşamları boyunca sosyal davranışı etkileyen, kendilerinin ve ilk ilişkilerinin içsel çalışan modellerini oluştururlar. Hazan ve Shaver (1987), Ainsworth'un geliştirdiği bebeklikteki üç bağlanma stilini (güvenli, kaçınan ve kaygılı/kararsız) yetişkin bağlanma stillerine uyarlanmıştır. Kişinin romantik aşka olan inancı ve ebeveynleriyle olan çocukluk ilişkileri arasındaki bağı inceledi. Bağlanma stilleri ile duygusal ilişki arasında bir ilişki kurdu. Güvenli bağlanma stiline sahip bir yetişkinin en önemli aşk deneyimi güven, arkadaşlık ve olumlu duygularla belirginlik kazanır. Kaçınan

yetişkinler için, aşk güvensizlik ve yakın ilişkilerden korkma ile belirginlik kazanır. Kaygılı/kararsız yetişkinler için aşk acı çekilen ve diğer kişiyle birleşmek için savaş verilmesi gereken bir deneyimdir (Hazan ve Shaver, 1987).

Armsden ve Greenberg (1987), kişilerin ebeveynleri ve yakın arkadaşlarıyla olan ilişkilerinin duygulanımsal/bilişsel yönde, pozitif/negatif algılarını belirlemek için Ebeveyn ve Arkadaşlara Bağlanma Envanterini geliştirmişlerdir. Bowlby'nin Bağlanma Kuramı temel alınarak yapılan çalışmada 3 alt boyuta ulaşılmıştır: karşılıklı güven, iletişimin kalitesi ve yabancılaşma.

Ardından Bartholomew ve Horowitz (1991) benlik ve başkaları modeli üzerinden Dörtlü Bağlanma Modeli'ni kurmuşlardır. Bowlby'nin (1980) teorisinde öne sürülen benlik ve başkalarına ilişkin iki tür içsel çalışan modeli bir araya getirerek bu modeli kurmuşlardır. Benlik modeli kişinin kendilik değeri için başkalarına olan duygusal bağımlılığı ile ilgilidir. Benlik modelinin olumlu olması dışsal bir onaya gereksinim duymaksızın sahip olunan özsaygı ve sevebilirlik duygusunu; olumsuz bir benlik modeli ise olumlu benlik algısı için başkalarının onayına ihtiyaç içermektedir. Başkaları modeli, başkalarının iyi niyetli ve gereksinim duyduğunda ulaşılır olduğuna ilişkin beklentilerle ilgilidir. Olumlu başkaları modeli, yakın ilişkilerde destek ve yakınlık aramaktan çekinmemeye ve başkaları hakkında olumlu beklentilere sahip olmaya, başkaları modelinin olumsuz olması ise başkalarına ilişkin olumsuz beklentiler taşımaya karşılık gelmektedir. Bu modele göre güvenli bağlanma; olumlu benlik modeli ve olumlu başkaları modeli, saplantılı (kaygılı/kararsız) bağlanma; olumsuz benlik modeli ve olumlu başkaları modeli, kayıtsız bağlanma; olumlu benlik modeli ve olumsuz başkaları modeli, korkulu bağlanma ise; olumsuz benlik modeli ve olumsuz başkaları modeliyle açıklanmaktadır (Akt: Güngör, 2000).

Dörtlü Bağlanma Modeli bağlamında önerilen yetişkin bağlanma stilleri şu şekilde özetlenebilir:

Güvenli Bağlanma Stili: Bu kişiler kendilerini sevilmeye değer kişiler olarak algılar ve başka kişilerin de genellikle destekleyici olduğuna inanırlar. Bartholomew ve Horowitz (1991), güvenli bağlanan yetişkinlerin olumlu benlik imgelerini korumak için başkalarının onayına daha az gereksinim duyduklarını, bu konuda daha az kaygı yaşadıklarını ve başkalarıyla görece daha kolay yakınlık kurabilmelerinin yanı sıra özerk kalmayı da başarabildiklerini vurgulamışlardır (Akt: Kart, 2008).

Saplantılı Bağlanma Stili: Saplantılı yetişkinler yanlış anlaşıldıklarına, gerçekte olana göre kendilik-değerlerinin daha düşük algılandığına inanırlar ve başkalarını güvenilmez bulurlar. Bu tip kişilerde en belirgin özellik, özgüven eksikliğidir ve o nedenle hem reddedilmekten hem de yakın bir ilişkide karşı tarafın terk etmesinden çok korkarlar.

Korkulu Bağlanma Stili: Bu bağlanma stiline sahip bireyler, kendilerinin değersiz başkalarının güvenilmez ve reddedici olduğuna ilişkin beklentileri yansıtır. Bu yetişkinler, sosyal temas ve yakınlık ihtiyacı duyarlar. Ancak başka kişilere karşı reddedilme korkusu yaşadıkları için sosyal onaya karşı aşırı bir duyarlılıkla yolunda gitmeyen ilişkiler kurarlar. Bu tür kişiler reddedilme olasılığını engellemek için riskli buldukları sosyal ortam ve yakın ilişkilerden kaçma eğilimindedirler. Bu eğilim muhtemel doyumsuz ilişkileri daha kurulmadan göz ardı etmelerine sebep olur (Akt: Sümer ve Güngör, 1999a)

Kayıtsız Bağlanma Stili: Bu tip, yüksek özsaygı ve başkalarına karşı olumsuz tutuma sahip olmanın karışımı ile tanımlanır. Bu kişiler, yakın ilişkilerden bir şekilde kaçır; bağımsızlığa çok değer verir ve yakın ilişkilerin çok da önemli olmadığına inanırlar(Sümer ve Güngör, 1999b).

2.3 EŞ SEÇİMİNDE ORTAK ÖZELLİKLER

2.3.1 Sosyo-Ekonomik Farklılıklar

Her birey, içinde doğup büyüdüğü, geliştiği sosyal ve ekonomik koşulların bir ürünüdür. Her grubun doğru kabul ettiği davranışlar doğal olarak birbirinde farklıdır. Otoriteye karşı tutum, özgürlük anlayışı, töre, eğitim ve daha birçok olaylarda değer yargıları hayli farklı olabilir. Farklı sosyo-ekonomik gruplar, para ve kültürel konularda da farklı görüşlere sahip olurlar.

Eğer farklı evlilik söz konusu ise, kadının kendisinden daha yüksek sosyo-ekonomik düzeyde olan birisiyle evlenmesi kendisiyle daha aşağı durumda olan birisiyle yapacağı evlilikten daha başarılı olmaktadır. Zengin bir kızın kendisinden daha az ekonomik gücü olan birisiyle evlenmesi, erkekte genellikle özgürlüğünü yitirme duygusunun belirmesine neden olmaktadır. Suçluluk, huzursuzluk ve üzüntü, erkeğin mutluluğunu engelleyen en belirgin belirtiler halinde ortaya çıkmaktadır. Kadın, kocasının geliri ile geçinmeyi kabul etse de romantik dönemin bitiminde başarısızlıklar kendini göstermektedir. Bu nedenle evlenecek bireylerin sosyo-ekonomik yönden benzerliği önemlidir (Bilen, t.y.).

2.3.2 Eğitim Düzeyindeki Farklılık

Evlilikte başarının temellerinden birisi eşlerin eğitim düzeyindeki dengedir. Evlenmek isteyen iki kişinin eğitim düzeyleri arasında aşırı fark olması demek, onların birçok alanda farklı olmaları demektir. İlgi, ihtiyaç ve arkadaşlık konularındaki farklar bunlara örnek gösterilebilir. Ayrıca eşlerin iletişim kurma becerileri de oldukça güç olabilir.

Eğitim düzeyi yüksek olan eş, güvenilir bilgi ve bilgi kaynaklarını bildiği için, bilgisizlik ve cehalet karşısında sabırsız, ilgisiz ve kırıncı olabilir. Aslında burada eğitim yıllarla ve diplomalarla sınırlandırılmayacak kadar geniş anlamda alınmıştır. Bazen öğrenim için uzun yıllarını harcayan bir kişi nesnel ve sosyal ilişkilerde, daha az öğrenim görmüş kişi kadar başarılı olmayabilir. Yapılan araştırmalar eğitim düzeyindeki denge ile evlilikteki mutluluk arasında çok yakın ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Woomble, 1969; 83).

2.3.3 Din Farklılığı

Din farklılığı olan evlilikler problemlili evlilikler arasında düşünülebilir. Burada çiftlerin bağlı buldukları dinler arasında farklılık ve benzerliklerin oranı mutluluğu etkiler. Eğer farklılık çok ve oldukça köklü ise, bu iki kişinin mutlu olma şansları zayıftır. Çünkü bunların, tutumları, standartları, yeme, içme ve eğlenme şekilleri, okudukları eser, hafta tatili günleri farklı olacaktır. Bu kadar büyük farklılıklar üzerine kurulan evliliklerde mutlu bir birlik beklenemez.

2.3.4 Ulus Farklılıkları

Farklı uluslardan kişilerin evlilikleri problemlili evlilikler arasında sayılmaktadır. Burada önemli olan, evlenecek kişilerin ait oldukları ulusların kültürel yapısının benzerlik ve farklılık dereceleridir. Eğer bu iki kültür arasında çok büyük fark yoksa evlilikte başarı beklenebilir. Kültürel farklılıklar benzerliklerden çoksa, evlilikte mutluluk olasılığı oldukça düşük olacaktır. Toplumlardaki gelenekler, örf ve adetler, değer sistemi ve kurallar, kişinin davranışlarını belirleyen temel etkidir.

Evlenme çağına gelmiş bulunan bir kişinin davranışları bu etkenlere göre biçimlenip belirginleşeceği için ayrı uluslardan iki kişinin evlenmesi pek önerilebilecek bir birleşme değildir. Evli kişilerden birinin yurdunu terk etme durumunda kalması da ayrıca sorun olmaktadır. Başlangıçta yer değiştirme ona eğlenceli gelebilir. Ancak zamanla yurduna

duyduğu özlem duygusu, dildeki güçlük, eşinin çevresindeki insanları anlama zorluğu ve bazı hallerde kayınvalide, kayınpeder sorunları kişinin mutluluğunu gölgeler. Sonuç olarak, ayrı ulustan kişilerin yaşam biçiminde ve felsefesinde benzerlikler ne kadar az ise evlilikte başarı oranı da o ölçüde düşük olacaktır.

2.3.5 Yaş Farklılıkları

Genellikle erkeğin kadından 2-3 yaş büyük olması normal kabul edilmektedir. Evli çiftler arasında her iki yönde de birkaç yıllık fark büyük tehlike kaynağı değildir. Ancak bu fark 10-15 yılı geçerse, evlilik ilişkileri tehlikeye girebilir. Buna karşın yaş farkı her zaman ve herkes için mutlak bir tehlike işareti değildir.

Erken yaşta evlenecek kişilerin yasaların tayin ettiği yaşa erişmeden evlenmeleri sorun yaratmaktadır. Genellikle erken yaşlardaki evliliklerde eş seçiminde işe koşulan değer yargılarının, beklentilerin ileriki yıllarda değiştiği ve bu nedenle evlilikte uyumun sağlanamadığı gözlemlenmektedir. Erken evliliklerin doğurduğu tehlikelerin yanında evliler arasında 10 yılı aşan yaş farkı da bir başka tehlike kaynağı olabilmektedir. Evli çiftlerden yaşça büyük olanı eşine veli gibi davranmaktan kendini alamamaktadır. Böyle bir yaklaşım evliliğin gerektirdiği yakınlığı engelleyebilir (Bilen, t.y.).

2.4 PROBLEM ÇÖZME YAKLAŞIMI

Problem çözmeye yönelik terapiler, Bilişsel Davranışçı Yaklaşımların temel tekniklerinden biri olarak karşımıza çıkmaktadır ve 60'lı yılların sonlarından beri yaygın olarak kullanıldıkları görülmektedir (Durak-Batıgün, 2000).

1970'lerde stres üzerine yapılan çalışmalarda, stresin kişinin fiziksel ve psikolojik sağlığı üzerindeki etkileri üzerinde durulmuştur. Yapılan ilk çalışmalarda, bir olay ne kadar stresli ise sonucun o kadar olumsuz olacağı düşünülmüştür. Fakat 1980'lerde yapılan araştırmalar, yüksek stres altına giren herkesin olumsuz etkilenmediğini, etkilenme düzeyinin kişiden kişiye farklılık gösterdiğini ortaya koymuştur. Kişilerin etkilenme düzeylerindeki bu farkın, kişinin kaynaklarıyla çevrenin istekleri arasında denge kurmasını sağlayan, problem çözme becerisi olduğu anlaşılmıştır. 1990'lar problem çözme modellerinin ve eğitiminin daha da rafine hale gelmesine tanıklık etmiştir (Hepner ve Ark., 2004).

Heppner ve Krauskopf (1987) problem çözmeyi , ‘ İç ya da dış istekler ya da çağrılara uyum sağlamak amacı ile davranışsal tepkilerde bulunma gibi bilişsel ve duygusal işlemleri bir hedefe yöneltmek olarak ele almış ve problem çözenin aşamalarını 1) genel yaklaşım, 2) problemin tanımı, 3) seçeneklerin oluşturulması, 4) karar verme ve 5) değerlendirme olarak sıralamışlardır.

Problem çözme, psikolojik danışmada temel konuyu oluşturmaktadır (Taylan, 1990). Bilişsel davranışçı yaklaşımda bireyin sorunlarının, problem çözme becerilerindeki yetersizlikten ve bu becerileri etkili kullanmamaktan kaynaklandığı ve eğer bireye problem çözme becerileri öğretilirse birçok problemin üstesinden gelebileceği savunulmaktadır (Beck, 2001).

Özellikle son 40 yıldır danışmanlık ve psikoterapi, danışanların zor ve stresli problemlerinin çözümünde onlara yardım etmeye odaklanmıştır. Yapılan çalışmalar gözden geçirildiğinde, problem çözenin terapi sürecinde şu şekillerde uygulandığı görülmektedir. a) bütünleştirici teorik model b) danışmanlık sonuçlarını değerlendirirken merkezi bir yapı oluşturma c) danışanların bilgileri nasıl işlediği ve kişisel sorunlarıyla ne ölçüde başa çıkabildiğinin değerlendirilmesi d) problem çözmeye hem koruyucu hem iyileştirici anlamda danışmanlık sağlamak ya da karar verme sürecinde danışmanlık yapmak (Heppner ve Ark., 2004).

Literatürde problem çözme becerileri İle İlgili Yapılan Araştırmaların depresyon üzerinde yoğunlaştığı dikkat çekmektedir. Araştırmalar, problem çözme yaklaşımının, depresyon tedavisinde oldukça başarılı sonuçlar ortaya koyduğunu göstermektedir (Taylan,1990; Durak-Batıgün, 2000; Mclean, Ogston ve Grauer,1973).

Problem çözme yaklaşımının etkisinin incelendiği bir diğer alan da psikolojik ve sosyal uyum olmuştur. Gözden geçirilen bu araştırmaların ortak sonuçları şu şekilde özetlenmektedir; kendilerini etkin problem çözücü olarak görmeyenler a) genel psikolojik uyum, b) kişilik bozuklukları, stilleri, kontrol kavramı, akılcı olmayan inançlar ve işlevsel olmayan düşünceler, c) kişisel sorunların sıklığı, d) anne-babaların belli bir karaktere zorlamaları ve e) kıskançlık deneyimlerinin üstesinden gelebilme konularında güçlük yaşamaktadırlar. Ayrıca bu kişiler etkin problem çözme becerilerine sahip kişilerin tersine, daha az sosyal yetenek sahibi ve sosyal anlamda daha yetersiz, güvensiz ve stres yaşayan kişilerdir (Heppner ve Ark., 2004). Türkiye’de yapılan araştırmalar da problem çözme becerisi ile sosyal ve kişisel uyum arasında olumlu yönde ilişki olduğunu göstermektedir (Saygılı, 2000).

Problem çözme becerilerinin diğer bilişsel öğelerle olan ilişkileri de incelenmiştir. Örneğin kendini etkin problem çözücü olarak görenlerin daha az akılcı olmayan inançlara ve işlevsel olmayan düşüncelere sahip oldukları, kendileri hakkında daha az olumsuz düşündükleri görülmüştür (Hepner ve Ark., 2004). Olumsuz/ kötümser düşünen insanlar, etkili baş etme stratejileri geliştirememekte ve dolayısıyla benzer durumlar karşısında olumlu düşünenlere/iyimserlere göre daha fazla stres yaşamaktadırlar (Iwanaga, Yokoyoma ve Seiwa, 2004). Problem çözme yaklaşımı, diğer kişiler arası ilişkilerle ilgili çalışmalarda ele alındığı gibi evlilikle ilgili çalışmalarda da kullanılmaktadır (Güven, 2005).

2.4.1 Evlilikte Problem Çözme Becerileri

Toplumun en küçük birimi ve bir iletişim grubu olan ailede kadın ve erkek, grubun bir üyesi olarak birlikte yaşamak ve var olmak durumundadırlar. Böylece evlilikten önceki ‘ben’ ve ‘sen’ yerine biz yaşantısı ortaya çıkmaktadır. Biz yaşantısı, gücünü karı kocanın kişiliğinden almaktadır (Köknel, 1997). Birbirlerine duygusal olarak bağlı olan eşler, birlikte yaşamak ve birçok konuda birlikte karar vermek durumundadırlar. Bu durum doğal olarak eşler arasında sorunların ortaya çıkmasına neden olmaktadır (Güven, 2005).

Evliliği geliştiren en önemli becerilerden biri, evlilikte problem çözme becerisidir. Hemen her evlilikte baş edilmesi gereken bir takım güçlükler vardır. Araştırmalara göre, yetkin bireyler, aile içinde problem çözmekte, evlilik ilerledikçe daha da beceriklilik edinmektedirler. Evliliğinde problemlerini çözümlenmekten kaçınan çiftler ise daha da fazla güçlükler yaşamaktadır. Etkin bir biçimde problem çözmek, ailenin işlevsel fonksiyonlarını devam ettiren bir yetenektir (Epsteisn ve Ark., 1993).

Problem çözme, problem odaklı çabaları, duygu odaklı çabaları ya da problemin ne olduğuna bağlı olarak her ikisini bir arada bulundurabilir. Bu özelliğine bağlı olarak problem çözme, stres yaratan bir durumu, sonuç pozitif yönde değiştirilemezse dahi, stres yaratan durumu yönlendirebilmek veya stresli duruma adapte olabilmek olarak değerlendirilir. Böylece ailenin esnekliği ve stresli durumlara yönelik kontrolü ve duygusal yüküklüğü minimize etme becerisi artar (D’ Zurilla ve Nezu, 1999).

Ailede problem çözme becerisi birçok açıdan önemlidir. Eşler arasındaki etkin iletişimi besler ve çiftin ilişkisinin devamlılığını pozitif yönde etkileyen önemli bir etmendir (Khodokakhsh, 2007). Problem çözme becerisiyle ilgili ölçüm çalışmalarının sonuçlarına göre, problem

çözme becerisi, esnek düşünme kapasitesi gerektirmektedir. Problem çözme becerisi ailede, bireylerin, stres, anksiyete gibi olumsuz duygulanım oranlarını azaltıcı etkide bulunmaktadır. 2004 yılında Wade' in, beyin hasarı olan çocukların ebeveynleri ile yaptığı çalışmada, problem çözme becerisi, ailedeki stres ve anksiyeteyi azaltan önemli bir unsur olarak, mevcut durumda işe yarar etkiler sağladığı görülmüştür (D' Zurilla, 1999).

2.5 SOSYAL DESTEK

Sosyal destek kavramı bugüne kadar çeşitli araştırmacılarca farklı şekillerde tanımlanmıştır. Hobfoll ve Stokes (1988), sosyal destek kavramını bireylerin başkalarıyla olan etkileşim ve ilişkilerinden sağladıkları yardım, katkı ve bağlanma duygusu olarak tanımlamışlardır (Akt: Pugliessi ve Shook, 1998). Yıldırım'a (1997) göre sosyal destek; bireyin çevresinden elde ettiği sosyal ve psikolojik dayanak olarak tanımlanmaktadır. Caplan (1973)'a göre sosyal destek a) duygusal sorunları ile baş edebilmesi için insanların psikolojik kaynaklarını harekete geçirmede yardımcı olan, b) kişilere gerekli parayı ve materyali sağlayarak ya da beceri-bilgi ve öğüt vererek yüz yüze geldikleri stres yaratan özel durumlarla baş edebilmelerinde yardımcı olan, c) onların görevlerini paylaşan yakınlarından aldığı destektir (Akt: Eylon, 2001).

Perrine (1999)'a göre sosyal destek iki önemli öğeden oluşmaktadır. Bunlardan birincisi, birey stres altındayken yardım isteyeceği başka insanların nesnel olarak varlığıdır. İkincisi ise, sosyal destek algısıdır. Destek algısı büyük ölçüde gerçek destekten bağımsızdır ve bu da bazı insanların, sosyal çevrelerinden alabilecekleri desteğin neden farkında olmadığını açıklamaktadır. Branje ve arkadaşlarına (2002) göre aile içerisinde algılanan desteğin dört temel belirleyicisi vardır. Bunlar; desteği algılayan birey, desteğin algılandığı birey, bu iki kişi arasındaki iletişim ve bir bütün olarak ailedir. Sosyal destek dendiğinde her ne kadar akla bireyin psikolojik çevresini oluşturan diğer bireyler gelse de aile içerisinde, aile üyelerinin dışında özellikle yaşlılar için bazen evcil hayvanlar (Pachana, 2007) dahi, hayati bir sosyal destek kaynağı olabilmektedir.

Sosyal destek tanımları incelendiğinde, araştırmacıların çoğunlukla bu kavramın tanımlarını sosyal desteği alan kişi açısından ele alarak yaptıkları görülmektedir. Sosyal desteği, bireyin psikolojik çevresine değinmeden tanımlamak pek mümkün görünmemektedir. Bu yüzden bireyin psikolojik çevresi sosyal desteğin en önemli belirleyicilerinden biridir. "Psikolojik çevre" kavramını ilk ortaya atan kuramcı da Kurt Lewin'dir.

Sosyal desteğin teorik temeli Kurt Lewin'in Alan Kuramı ve davranış tanımına dayanmaktadır. Alan Kuramı sosyal bilimlerde, fen bilimlerinde ve aile ile ilgili yaklaşımlarda kendine yer bulmaktadır. Kökeni, 18. yüzyılda akış mekaniğinin geliştirilmesine kadar gitmektedir. Temeli fizik bilimlerine Newton'un yerçekimi kanununa ve de Einstein'ın görecelilik kuramına dayanmaktadır. Alan kuramının temel önermelerinden biri "alan direkt olarak ölçülemez, varlığı yalnızca etkileri ile kanıtlanabilir (Martin, 2003). Alan kuramı, sosyal bilimler alanında Kurt Lewin'in Einstein'dan etkilenmesiyle kullanılmaya başlamıştır (Kadar ve Shaw, 2000).

Sosyal Psikolojinin babası olarak gösterilen Lewin, "davranış ve gelişimin", birbirlerini etkileyen birey ve çevreye bağlı olduğunu ifade etmiştir. Lewin, "Alan" kavramını "Karşılıklı birbirlerine bağlı olduğu düşünülen ve daha önceden var olan faktörlerin bir toplamı" (Kadar ve Shaw, 2000) olarak açıkladıktan sonra, en önemli kavramı olan "yaşam alanı"nı, birey ve çevrenin "birbirlerine bağlı faktörlerin takımıydı" olduğu bir yerdir" şeklinde tanımlamıştır (Ancona, 1992). Lewin, yaşam alanının herhangi bir alan olmadığını, bir etkiler ağı olduğunu "gerçek olan etkileri olandır" sözüyle ifade etmiştir (Spink, 2005).

Lewin (1951)'e göre fiziksel veya sosyal koşullar, örneğin; yetenek eksikliği veya sosyal yasaklar psikolojik alanda engeller yaratarak yaşam alanlarının çeşitliliğini sınırlar (Akt: Ancona, 1992). Alan Kuramına göre birey çevresinden ayrı tutulamaz çünkü her psikolojik yaşantı ve psikolojik davranış, birey ve durumunun bir fonksiyonudur. Psikolojik birey ve psikolojik durum "yaşam alanı" veya "psikolojik alan"ın karşılıklı ilişki halindeki birer parçasıdır (Ruh, 1999). Lewin, yaşam alanını belirli bir zamanda bireyin davranışını etkileyen faktörlerin tümü; davranışı ise, çevre ile bireyin fonksiyonu olarak tanımlamaktadır. Lewin'in davranış tanımındaki "çevre" kavramı fiziksel çevreden farklı ancak onun içinde yer alan psikolojik bir çevredir.

Davranış, insanın psikolojik çevresi içinde oluşmaktadır. Bu yüzden bireye yeni davranışlar kazandırmak ve olumsuz davranışları ortadan kaldırmak için onun psikolojik çevresi içinde bazı değişiklikler gerekmektedir. Bu anlamda bireyin sosyal destek sistemi onun psikolojik çevresi içinde yer almaktadır (Yıldırım, 1997).

Tardy (1985) sosyal destek içeriğini tanımlarken, House (1981)'nin belirttiği dört destek alanını kullanmıştır. Bunlar:

a: Duygusal Destek (Emotional Support): Sevgiyi, dürüstlüğü, empatik olmayı ve ilgi göstermeyi içerir.

b: Kişisel Performansını Takdir Etme Desteği (Appraisal Support): Geribildirim ve diğer ilişkilerle karşılaştırmalar yoluyla kişisel performansı takdir etmeyi içerir.

c: Bilgi Desteği (Information Support): Kişisel sorunlarla başa çıkmaya yardım eden öneri ve bilgileri aktarmayı içerir.

d: Araçsal Destek (Instrumental Support): Bireyin belirli bir işini yaparak, maddi yardımda bulunarak, ödünç vererek veya bakımını yaparak destek sağlamayı içerir.

Sosyal destek tanımlanması ve ölçülmesi gereken çok boyutlu bir kavramdır. Genel olarak sosyal desteğin üç temel boyutundan söz edilmektedir. Bunlar: “Somut (tangible) destek”, “bilgi desteği” ve “duygusal destek”tir. Ancak sosyal desteğin, desteği algılayan kişiler açısından sekiz farklı boyutu olabilir (Richman ve Ark., 1998):

1. Dinleme Desteği: Diğerinin öğüt vermeden veya yargılamadan dinlediğine ilişkin algı.
2. Duygusal Destek: Diğerinin, desteği alan kişinin tarafında olduğuna, ona huzur verdiği ve özen gösterdiğine ilişkin algı.
3. Duygusal Mücadele: Diğerinin, desteği alan kişinin tutumlarını, değerlerini ve duygularını değerlendirmeye çalıştığına, bu konuda uğraş verdiğiğine ilişkin algı.
4. Gerçeği Doğrulama Desteği: Diğerinin, olayları desteği alanın gözüyle veya ona benzer şekilde gördüğüne ve desteği alanın dünyaya bakış açısını doğrulamaya yardımcı olduğuna ilişkin algı.
5. Görevi Takdir Etme Desteği: Diğerinin, desteği alan kişinin çabalarını onaylaması ve yaptığı işe yönelik beğenisini gösterdiğine ilişkin algı.
6. Görev Mücadele Desteği: Diğerinin bir iş veya etkinlik hakkında desteği algılayan kişi gibi gerildiğine ve güdülendiğine ve bunun da desteği algılayan kişinin yaratıcılığını, heyecanını ve katılımını artırdığına yönelik algı.
7. Somut Yardım Desteği: Diğerinin, desteği algılayan kişiyi ekonomik olarak, mal/eşya ve/veya hediyeler vererek yardım ettiğine ilişkin algı.

8. Bireysel Yardım Desteği: Diğèrinin, desteği algılayan kişiye, örneğin herhangi bir ayak işini hallederek veya arabasıyla bir yerlere bırakarak hizmet veya yardım ettiğine ilişkin algı.

Yukarıdaki sekiz madde incelendiğinde House (1981) tarafından dört boyutu olduğu ifade edilen sosyal desteğin boyutlarının Richman ve diğ. (1998) tarafından daha detaylı bir biçimde ele alındığı görölmektedir. Sosyal destek kavramının boyutlarının daha derinlemesine ele alınması, sosyal desteği veren ve alan bireyler ve gruplar arası etkileşimi tanımlamada ve açıklamada yararlı olabilir. Bu çok boyutlu kavramsallaştırma okullardaki uygulamalarda müdahale stratejilerinin planlanmasında uygulayıcılara sosyal desteğe ilişkin bir bakış açısı sağlayabilir.

Her ne kadar çeşitli araştırmacılar sosyal desteğin farklı boyutlarına değinse de sosyal desteği alan bireyin diğèrlerinden somut veya soyut yardım aldığına ilişkin algısının oluşması gerekmektedir. Sosyal desteği alan birey açısından, duygusal olarak desteklendiğini, dinlenildiğini, takdir edildiğini, cesaretlendirildiğini ve zorlantılı yaşantılarında yardım alabileceğini hissetmesi önemlidir.

2.6 YÜKLEMELERLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Akbalık Doğan (2010) tarafından yapılan araştırmada evlilik ilişkilerinde olumlu yanılısamları yordayan değişkenlerin belirlenmesi amaçlanmıştır. Ayrıca bu çalışmada olumlu yanılısama düzeylerine göre gruplandırılan katılımcılar, yatırım modeli değişkenleri, yükleme biçimleri ve bazı ilişkiisel değişkenler açısından karşılaştırılmışlardır. Son olarak, katılımcıların sözü edilen değişkenlerden aldıkları puanların, cinsiyet ve eğitim düzeyine göre farklılaşıp farklılaşmadığının belirlenmesi amaçlanmıştır. Bu amaçlarla, çalışmaya katılan 347 evli birey (188 kadın ve 159 erkek), olumlu yanılısama ölçeğini, ilişki istikrarı ölçeğini, ilişkide yükleme ölçeğini ve demografik bilgi formunu doldurmuşlardır. Çalışmanın sonuçları, kadınların, eşlerinin davranışlarına daha fazla nedensel ve sorumluluk yüklemeleri yaptıklarını göstermiştir.

Tutarel- Kışlak ve Çavuşoğlu (2006) tarafından kültürümüzde güvenli, saplantılı, kayıtsız ve korkulu bağlanma biçimleri olan evli kadın ve erkeklerin, evlilik uyum puanları, benlik saygısı puanları ile nedensel ve sorumluluk yükleme puanları arasındaki olası farkları incelemek için bir araştırma yapılmıştır. Araştırmaya gönüllü katılan 100 evli çifte (toplam 100 kadın, 100 erkek) Evlilikte Uyum Ölçeği (EUO), İlişkilerde Yükleme Ölçeği (İYO), İlişki

Ölçekleri Anketi (İOA) ve Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği (RBSO) uygulanmıştır. Araştırmanın sonuçlarına göre, yüklemeler evlilik uyumunu yordayıcı bilişlerdendir. Bağlanmalar da evlilik uyumunu yordayan diğer bilişlerimizdendir. Bağlanma biçimlerine göre evlilik uyum puanları arasındaki farklar bu çalışmada da elde edilmiştir, ancak, bağlanma biçimlerine göre eşlerin yükleme puanları arasında fark bulunamamıştır. Kısaca bağlanma ve yüklemeler arasında etkileşim görülememiştir.

Yakın ilişkilerde bireylerin bağlanma stilleri, sorumluluk yüklemeleri ve güdüsel bir sistem olarak ele alınan bağışlama arasındaki ilişkileri incelemek ve bağlanma stilleri ile bağışlama arasındaki ilişkide sorumluluk yüklemelerinin aracı rolünü sınamayı amaçlayan çalışmada Yıldırım (2009) araştırmayı romantik bir ilişkisi olan toplam 212 katılımcı (119 kadın ve 93 erkek) ile yürütmüştür. Araştırma sonuçlarına göre, güvenli bağlanan bireyler, güvenli olmayan bağlanma grubundakilere göre, partnerlerinin olumsuz davranışına yönelik daha az sorumluluk yüklemesi yapmakta ve bunun aracılığıyla daha fazla bağışlama göstermektedir. Güvenli olmayan bağlanma gruplarından korkulu bağlanma stili, güvenli stil ile karşılaştırıldığında, sorumluluk yüklemelerini en iyi yordayan stildir. Korkulu bağlanma, bağışlamanın alt boyutlarını yordamakta ve yordayıcı gücü açısından değişkenler arasındaki sıra kaçınma, öç alma ve iyilikseverlik şeklindedir. Sorumluluk yüklemelerinin kısmi aracılığıyla bağışlamayı yordayan diğer bağlanma stili kayıtsız bağlanmadır. Ancak bu stilin yordayıcılığı korkulu stilden daha düşüktür.

Hortaçsu (1989), kişilerin şimdiki ve geçmiş ilişkilerindeki yapıları araştırmak ve iki çeşit ilişki ile ilgili duyuş yordayıcılarını belirlemek için bir araştırma yapmıştır. Sonuçlar, iki çeşit ilişki içinde benzer bağlanma ve duyuş göstermiştir. Dışsal nedensel yüklemelerin geçmiş ilişkilerde daha fazla duyuşla ilgili olduğu bulunmuştur.

Tutarel-Kışlak (1995) tarafından yapılan çalışmanın sonuçlarına göre depresyon puanı yüksek kişiler, depresyon puanı düşük olanlara göre olumsuz eş davranışlarına daha fazla yükleme yapmışlardır ayrıca sorumluluk yüklemeleri nedensel yüklemelerden daha fazla kullanılmıştır.

Tutarel-Kışlak (1997), evlilik uyumuna bağlı olarak, yükleme boyutlarının uyumu ne düzeyde yordadığını incelemiştir. İlişki uyumu ile eşin olumsuz davranışlara yaptığı yüklemeler arasında olumsuz ilişki bulmuştur. Sorumluluk yüklemeleri evlilik uyumunun tek yordayıcısı olarak çıkmıştır.

Curun (2007), evli çiftlerin yüklemeleri, iletişim çatışmaları ve cinsiyet rolü yönelimlerinin evlilik uyumuyla ilişkisini incelemiştir. Araştırmada, yüklemenin boyutlarından biri olan niyet ve cinsiyet rolü yönelimlerinden kadınsılık değişkenlerinin evlilik uyumunu yordadığı bulunmuştur.

Taysi (2007), evli kadınların ve evli erkeklerin evlilik uyumlarının, nedensellik ve sorumluluk yüklemelerinin evlilikteki bağışlamayı ne düzeyde yordadığını belirlemek için bir çalışma yapmıştır. Veriler, seksen (80 kadın ve 80 erkek) Türk evli çiftten anketler yoluyla (“Evlilikte Uyum Ölçeği”, “İlişkilerde Yükleme Ölçeği” ve “Suça ilişkin Kişilerarası Motivasyonlar Ölçeği”) toplanmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, evli çiftler, Suça ilişkin Kişilerarası Motivasyonlar Ölçeği toplam puanı, İlişkilerde Yükleme Ölçeği toplam puanı ve alt boyutları ile Evlilikte Uyum Ölçeği toplam puanı açısından benzer bulunmuştur, ancak evli kadınlar, evli erkeklere göre eşin verdiği zararı daha fazla incitici bulurken, bağışlama, yükleme ve evlilik uyumu yönünden cinsiyetler arasında bir farklılık görülmemiştir. Çiftlerde bağışlama üzerinde, evlilik uyumunun ve yüklemelerin yordayıcı etkisi bulunmuştur. Evli kadınlar ve evli erkeklerde, bağışlama, nedensellik yüklemelerine göre sorumluluk yüklemeleri tarafından daha iyi yordanmıştır.

Günay (2007), evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri ve evlilik doyumu değişkenleriyle evli bireylerin evlilik için karşılaştırma düzeylerini yordamak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmaya 134 evli birey (72 kadın, 62 erkek) katılmıştır. Ölçme araçları olarak; demografik bilgi formu, Evlilik Yaşamı Ölçeği (Tezer, 1986), İlişkilerde Yükleme Ölçeği (Fincham ve Bradbury, 1992), Evlilik Çatışma Ölçeği (Hatipoğlu, 1993) ve Evlilik İçin Karşılaştırma Düzeyi Ölçeği (Sabatelli, 1984) kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, evlilik doyumu ve nedensellik yüklemeleri olumlu sonuçlar için karşılaştırma düzeyini yordar bulunmuştur. Araştırmada yer alan değişkenler arasında anlamlı ilişkiler gözlenebilmiştir. Araştırmada yer alan değişkenler arasında cinsiyete göre farklılık gözlenememiştir.

Akfırat (1995) çalışmasında, kadının çalışma durumu, evlilik doyumu ve eşlerin olumsuz hipotetik eş davranışları için yaptıkları nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkileri araştırmıştır. Ayrıca bu yüklemeler ile evlilik doyumu arasındaki korelasyonlar incelenmiştir. Kadının evlilik doyumu nedensel ve sorumluluk yüklemelerini etkiler bulunmuştur. Kadının doyumsuz olduğu çiftler, olumsuz eş davranışının nedenini eşe yüklemekte ve nedeni istikrarlı, genel olarak ve aynı zamanda davranışı kasıtlı, bencilce ve

suçlanmaya layık olarak; doyumsuz kadınlar eşlerine göre olumsuz eş davranışını daha bencilce güdülenmiş olarak; genel açıdan kadınlar eşlerine göre olumsuz eş davranışını daha çok suçlanmaya değer olarak algılamışlardır. Kadının çalışma durumu temel etki olarak anlamlı bulunmamıştır.

Güven (2010), evli bireylerde eşler arası şiddeti mazur görme, ilişki yüklemeleri ve evlilik doyumu arasındaki ilişkiyi değerlendirmek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Örneklem İstanbul ilinde 8 farklı ilk ve ortaöğretim okulunda okuyan öğrencilerin anne ve babalarından oluşmaktadır. Örneklem grubu 344 kişidir. Bireylere, bu çalışmada “İlişkilerde Yükleme Ölçeği”, “Evlilik Yaşamı Ölçeği” ve araştırmacı tarafından geliştirilen “Eşler Arası şiddeti Mazur Görme Ölçeği” uygulanmıştır. Bu ölçeklere ek olarak bazı demografik bilgilerin saptanması için araştırmacı tarafından hazırlanan “ Kişisel Bilgi Formu” da kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, eşler Arası şiddeti Mazur Görme Ölçeği ile Evlilik Yaşamı Ölçeği arasında negatif yönde anlamlı bir ilişki olduğu; İlişkilerde Yükleme Ölçeği ile Evlilik yaşamı Ölçeği arasında negatif yönde bir ilişki olduğu; eşler Arası şiddeti Mazur Görme Ölçeği ile İlişkilerde Yükleme Ölçeği arasında pozitif yönde anlamlı bir ilişki olduğu belirlenmiştir. İlişkilerde yükleme ölçeği suçlama ve genellik alt boyutlarının eşler arası şiddeti mazur görmeyi en yüksek yordama düzeyine sahip değişkenler olduğu bulunmuştur. Ayrıca eşler arası şiddeti mazur görme ölçeğinin evlilik doyumu düzeyi üzerinde anlamlı yordayıcı olduğu belirlenmiştir.

Fincham ve ark. (1997) eşler arası şiddet, evlilik doyumu ve yüklemeler arasındaki ilişkinin araştırıldığı çalışmada eşler arası şiddet ile nedensellik-sorumluluk yüklemeleri arasında bir ilişki bulunduğu sonucuna ulaşılmıştır. Holtzworth-Munroe ve Hutchinson (1993) tarafından gerçekleştirilen çalışmada üç grup evli erkek yer almaktadır. Bunlar; erkeğin şiddet uyguladığı ve evlilik stresinin olduğu, erkeğin şiddet uygulamadığı ancak evlilik stresinin olduğu, erkeğin şiddet uygulamadığı ve stresin olmadığı gruplardır. Evli erkeklere kadın davranışları ile ilgili dokuz problem durum verilmiş ve bu durumlara ilişkin yüklemeleri ölçülmüştür. şiddet uygulayan erkekler eşlerinin davranışlarına karşı, şiddet uygulamayan erkeklere göre sorumluluk yüklemelerini (kasıt, güdü, suçlama) daha fazla kullanmışlardır. şiddet uygulayan erkeklerin evlilik stresinin olduğu ya da olmadığı erkeklerden daha fazla kasıt yüklemesini kullandıkları sonucuna ulaşılmıştır. Genel olarak şiddet uygulayan erkekler uygulamayan erkeklere göre eşlerinin davranışlarına karşı daha çok olumsuz yüklemelerde bulunmaktadır.

Shields ve Hanneke (1983) tarafından yürütülen bir çalışmada şiddet uygulayan erkeklerin eşlerine yönelik yüklemeleri incelenmiştir. Onlara neden eşlerine şiddet uyguladıkları sorulduğunda nedensellik yüklemeleri içsel (karakter özellikleri, tutumlar) ve dışsal faktörler (şartlar, diğer insanlar) olmak üzere iki genel kategoriye ayrılmıştır. Şiddet kullanan erkekler bu davranışlarını, dışsal faktörlere yüklemeye eğilimlidir. Erkekler, büyük bir oranda şiddet uygulamalarında daha çok eşlerini sorumlu tuttuklarını belirtmişlerdir. Bograd (1988) tarafından gerçekleştirilen çalışmada şiddet uygulayan erkeklerin, eşlerinin iyi bir es olmaması, kendilerine fiziksel ve sözel şiddet göstermeleri gibi nedenlerle bu durumu eşlerine yüklemeye eğilimli oldukları sonucuna ulaşılmıştır.

Andrews ve Brewin (1990) eşler arası şiddette suçlama yüklemesinin araştırıldığı bir çalışma gerçekleştirmişlerdir. Eşler arası şiddeti yoğun derecede yasayan kadınlar eşlerinin karakterlerine karşı daha fazla suçlama yüklemesi kullanmakta oldukları sonucu elde edilmiştir. Holtzworth –Munroe (1988) tarafından yapılan çalışmada eşler arası şiddet ve yüklemeler araştırılmıştır. Araştırma da şiddete uğrayan kadınların genellikle şiddet uygulayan eşlerini suçlamadıkları ve değişebilen nedenlere yüklemeye yaptıkları sonucu elde edilmiştir. Şiddet uygulayan erkeklerin ise dışsal faktörlere yüklemeye yaptıkları sonucu elde edilmiştir.

Tonizzo ve ark. (2000) tarafından yapılan bir çalışmada eşlerine şiddet uygulayan erkekler eşlerinin davranışlarına daha çok olumsuz yüklemeye yapmakta yani eşlerinin davranışlarını daha bencilce ve suçlayıcı olarak görmekte olduğu sonucu elde edilmiştir.

Byrne ve Arias (1997) tarafından yapılmış olan çalışmada evlilik doyumu ve eşler arası şiddet arasındaki ilişki olumsuz eş davranışı için nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri etkisi altında incelenmiştir. Eşler arası şiddet özellikle kadınlarda nedensellik ve sorumluluk yüklemeleriyle anlamlı derecede ilişkilidir. Hareketleri eşleri tarafından kusurlu olarak algılanan kadınlar, eşleri tarafından fiziksel şiddete daha fazla maruz kalmaktadırlar. Ancak erkeklerde eşler arası şiddet ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır.

Işınso Halat (2009), evli çiftlerin nedensel ve sorumluluk yüklemeleri, bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerini yatırım modeli bağlamında incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Bu amaçları incelemek için, 131 evli çift (131 kadın, 131 erkek), Kişisel Bilgi Formu, İlişki İstikrarı Ölçeği, İlişkilerde Yükleme Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi, UCLA Duygusal

Yalnızlık ve UCLA Sosyal Yalnızlık Ölçeği, son olarak UCLA Yalnızlık Ölçeği formlarını doldurmuşlardır. Araştırmanın sonuçlarına göre evli çiftler, farklılıktan ziyade benzer bulunmuşlar, çok az alt boyutlarda farklılaşmışlardır. Nedensel ve sorumluluk yüklemeleri açısından cinsiyet farklılıkları bulunamamıştır. Ayrıca araştırma sonucunda ilişki yatırımını, sorumluluk güdü yüklemesi negatif yönde; seçeneklerin niteliğini nedensellik yüklemesi toplamı pozitif yönde, ilişki doyumunu yükleme toplamı negatif yönde, sorumluluk suçlama yüklemesi pozitif yönde anlamlı olarak yordamıştır. Kadın ve erkekler katılımcılar için ayrı ayrı yapılan regresyon analizleri sonucunda kadınlarda ilişkiden alınan doyumunu yükleme toplamı negatif yönde yordarken, erkeklerde sorumluluk niyet (kasıt) yüklemesi negatif yönde yordamıştır. Seçeneklerin niteliğini kadınlarda yükleme toplamı pozitif yönde yordarken, erkeklerde nedensellik yüklemesi toplamı pozitif yönde yordamaktadır. Ayrıca araştırma sonucunda ilişki yatırımını, sorumluluk güdü yüklemesi negatif yönde; seçeneklerin niteliğini nedensellik yüklemesi toplamı pozitif yönde; ilişki doyumunu yükleme toplamı negatif yönde, sorumluluk suçlama yüklemesi pozitif yönde anlamlı olarak yordamıştır. Kadın ve erkekler katılımcılar için ayrı ayrı yapılan regresyon analizleri sonucunda kadınlarda ilişkiden alınan doyumunu yükleme toplamı negatif yönde yordarken, erkeklerde sorumluluk niyet (kasıt) yüklemesi negatif yönde yordamıştır. Seçeneklerin niteliğini kadınlarda yükleme toplamı pozitif yönde yordarken, erkeklerde nedensellik yüklemesi toplamı pozitif yönde yordamaktadır.

Tutarel-Kışlak'ın (1999) ilişkilerde yükleme ölçeğinin güvenilirlik ve geçerliğini yaptığı çalışmasında, eşlerin birbirlerinin olumsuz davranışlarına yaptıkları yüklemeler arttıkça evlilik uyumlarının azaldığı bulunmuştur. Ayrıca çalışmada, niyet (kasıt), bencil güdü ve suçlama boyutları (sorumluluk yüklemeleri) ile istikrarlılık (nedensellik yüklemesi) arasında yüksek korelasyon değerleri bulunmuştur.

Özkardeş (2011), Pamukkale Üniversitesi Yabancı Diller Yüksekokulunda okuyan hazırlık sınıfı öğrencilerinin İngilizce öğrenim sürecindeki başarı veya başarısızlıklarını kendi algıları doğrultusunda ne tür nedensel yüklemelere bağladıklarını incelemek için bir çalışma yapmıştır. Araştırmacılar tarafından geliştirilen “Başarıya Anlam Yükleme” sormacası kullanılmış ve mülakatlar düzenlenmiştir. İlk olarak sormaca 223 katılımcıya uygulanmış, daha sonra da katılımcılardan 50 öğrenci ile kendilerini başarılı veya başarısız algılayan nedenleri üzerine daha ayrıntılı bilgi edinebilmek için mülakatlar yapılmıştır. Sonuçlara göre, kendilerini başarılı olarak algılayan öğrencilerin, başarılarını en çok dışsal ve kontrol

edilemez olan “başarılı bir öğretmenim var” nedensel yüklemesine atfettikleri ortaya çıkmıştır. Ancak, içsel ve değişmez olan “İngilizce öğrenmede kendime güveniyorum”, “İngilizce öğrenmeyi seviyorum” ve “İngilizceye ilgi duyuyorum” nedensel yüklemelerinin de öğrenciler tarafından, “başarılı bir öğretmenim var” nedensel yüklemesinden sonra en fazla atfedilmiş diğer nedensel yüklemeler olduğu anlaşılmıştır. Diğer taraftan, kendilerini başarısız algılayan öğrencilerin başarısızlıklarını en çok bağladıkları nedensel yüklemenin içsel ve kontrol edilebilir olan “yeteri kadar kelime bilgisine sahip değilim” olduğu bulunmuştur. Ayrıca, aynı öğrencilerin başarısızlıklarını dışsal ve kontrol edilemez olan “sınavlar zor”, “bir sene İngilizce öğrenmek için yeterli değil” ve “İngilizce temelim yok” nedensel yüklemelerine de önemli ölçüde bağladıkları tespit edilmiştir. Ayrıca kız öğrencilerin başarılarını erkek öğrencilere nazaran daha çok içsel, değişken ve kontrol edilebilir yüklemelere atfettikleri bulunmuştur.

Koçyiğit (2011), üniversite öğrencilerinin başarı/başarısızlıklarına yaptıkları nedensel yüklemelerin boyutlarını tespit etmek ve hangi öğrenme stillerine sahip olduklarını belirleyebilmek için bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın örneklemini 136’sı erkek, 164’ü kadın olmak üzere 300 kişi oluşturmaktadır. Araştırmada veri toplama aracı olarak McAuley, Duncan, ve Russell (1992)’den uyarlanan Nedensel Boyutlar Ölçeği II ile Aşkar ve Akkoyunlu (1993) tarafından Türkçe’ye çevrilen Kolb Öğrenme Stili Envanteri kullanılmıştır. Araştırma sonucuna göre başarıya yapılan yüklemeler içsel, kişinin kendi tarafından kontrol edilebilen, daimi ve fakat dışsal kontrole daha kapalı, Başarısızlığa yapılan yüklemeler ise başarıya yapılanlara göre daha dışsal, kişisel olarak daha az kontrol edilebilir, daha geçici fakat dış kontrole daha açık bulunmuştur.

2.7 BAĞLANMAYLA İLGİLİ ARAŞTIRMALAR

Işinsu Halat (2009), evli çiftlerin nedensel ve sorumluluk yüklemeleri, bağlanma stilleri ve yalnızlık düzeylerini yatırım modeli bağlamında incelemek için yaptığı çalışmasında 131 evli çiftte (131 kadın, 131 erkek), Kişisel Bilgi Formu, İlişki İstikrarı Ölçeği, İlişkilerde Yükleme Ölçeği, İlişki Ölçekleri Anketi, UCLA Duygusal Yalnızlık ve UCLA Sosyal Yalnızlık Ölçeği, son olarak UCLA Yalnızlık Ölçeği formlarını doldurtmuştur. Araştırma sonuçlarına göre evli çiftler, farklılıktan ziyade benzer bulunmuşlar, çok az alt boyutlarda farklılaşmışlardır. İlişki İstikrarı Ölçeği alt boyutlarından seçeneklerin niteliğini değerlendirmede, İlişki Ölçekleri Anketinde korkulu bağlanma boyutunda ve duygusal ve sosyal yalnızlık boyutlarında kadın

ve erkek katılımcılar arasında istatistiksel olarak anlamlı farklar bulunmuştur. Ayrıca ilişki yatırımını, korkulu bağlanma pozitif yönde yordamıştır. Kadın ve erkekler katılımcılar için ayrı ayrı yapılan regresyon analizleri sonucunda, ilişkiye yapılan yatırımı hem kadınlarda hem de erkeklerde korkulu bağlanma pozitif yönde yordamıştır.

Fricke'ın (2006) aldatma davranışını bağlanma stilleri, aşk stilleri ve yatırım modeli bağlamında incelediği çalışmasında, kaçınan bağlanma stiline sahip bireylerin ilişkide daha sadakatsiz olduklarını ve cinsiyet farkının bulunmadığını; ayrıca çalışmada kaçınan ve kaygılı/kararsız bağlanma stilleri ile yatırım modeli değişkenlerinin ilişkisine bakıldığında, kaçınan bağlanma stiline ilişkin ilişkide doyum, yatırım ve bağlanımla negatif yönde ilişkisinin bulunduğu ancak alternatifler (seçeneklerin niteliği) ile pozitif yönde ilişkisinin bulunduğu, kaygılı/kararsız bağlanma stiline ilişkin ilişkide doyum ve bağlanım ile negatif yönde ilişkili olduğu ancak yatırım ile pozitif yönde ilişkisinin bulunduğu ve alternatifler ile anlamlı bir ilişkisinin bulunmadığı gözlenmiştir. çalışmada yapılan çoklu regresyon analizi ile yatırım modeli değişkenlerini hangi değişkenlerin yordadığına bakılmış ve kaygılı/kararsız bağlanma stiline ilişkin yatırım modeli değişkenlerini yordamadığı ancak kaçınan bağlanma stiline ilişkin yatırım modeli değişkenlerinin tümünü anlamlı olarak yordadığı bulunmuştur. Buna göre, kaçınan bağlanma stili ilişkiden alınan doyumunu, ilişkiye yapılan yatırımı ve ilişkide bağlanımı negatif yönde yordadığı, tersine alternatifleri pozitif yönde yordadığı gözlenmiştir. Son olarak, aldatma eğiliminin kaçınan bağlanma stili ile pozitif yönde ilişkili olduğu, ancak kaygılı/kararsız stil ile anlamlı bir ilişkiye sahip olmadığı; aldatma eğiliminin ilişkiden alınan doyum ve ilişki bağlanımı ile negatif yönde ilişkili olduğu, alternatifler ile pozitif yönde ilişkili olduğu ve yatırımlar ile ilişkili olmadığı gözlenmiştir.

Büyükhahin'in (2006) yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelendiği çalışmasında, ilişki doyumundan güvenli ve saplantılı stilde olanların daha yüksek puan aldıkları, seçeneklerin niteliğini değerlendirmeden korkulu ve kayıtsız bağlanma stiline sahip olanların yüksek puan aldıkları, ilişki yatırımından saplantılı bağlanma stiline sahip olanların yüksek puan aldıkları gözlenmiştir. Araştırmada ayrıca, korkulu bir stille ilişkilerine bağlı olanların ilişkide en fazla kendilerini onaylamayan ve ilişkiye başlamaktan korkan ve kaygılanan grup olduğu, saplantılı bağlananlardan sonra ilişkilerine en fazla bağımlı olan grup oldukları, ve bu bireylerin ilişkilerinde en fazla izlenim ayarlamacılığına başvuran ve dışsal kontrollü grup oldukları gözlenmiştir.

Tutarel-Kışlak ve Çavuşoğlu (2006) çalışmalarında, evlilik doyumundan en yüksek puanı alanların güvenli bağlanma stiline sahip bireyler olduğunu, en düşük puanı alanların ise korkulu bağlanma stiline sahip bireyler olduğunu ve bu durumun, bireylerin karşıt yöndeki bağlanma stillerine sahip olmalarından dolayı literatürle tutarlı olduğu, ayrıca bu grubun Hazan ve Shaver'in (1987) kaçınan bağlanma stiline denk geldiği ve literatürle tutarlı olarak eşleriyle ilişkilerinden doyum almadıkları gözlenmiştir. Literatürle tutarsız olarak cinsiyet farkı bulunamamıştır. Bağlanma ve yüklemeler arasında anlamlı ilişkiler gözlenememiştir.

Işinsu'nun (2003) çalışmasında ise, kadınların erkeklere oranla daha fazla kaçınan ve korkulu stilde bağlandıkları, erkeklerin ise daha güvenli stilde bağlandıkları, ayrıca 5 yıldan uzun süre evli olan çiftlerin ikili ilişkilerinde daha güvenli bir biçimde bağlandıkları gözlenmiştir. Evlilik doyumuyla ilişkili olarak ise flört eden çiftlerin, nişanlı olan çiftlerden ve 5 yıldan uzun süre evli olan çiftlerden ilişkilerinde daha doyumlu oldukları, nişanlı çiftlerin ise 5 yıldan uzun süre evli olan çiftlerden daha doyumlu oldukları ve son olarak 5 yıla kadar evli olan çiftlerin 5 yıldan uzun süre evli olanların ilişkilerinden daha fazla doyum aldıkları gözlenmiştir. Kısacası, ilişkide zaman geçtikçe ve türü değiştikçe doyumun azalmakta olduğu gözlenmiştir. Büyüksahin ve Hovardaoğlu'nun (2007)'nin yaptığı çalışmada, ilişki bağlanımı bazı ilişki değişkenleri açısından incelenmiştir. Sonuçlara göre, ilişki doyumunu eşe ve ilişkiye duyulan güven, ilişkinin niteliği olumlu değerlendirme, gelecek zaman yönelimi gibi değişkenler olumlu yönde yordarken, seçeneklerin niteliğini değerlendirmeyi, ilişki bağlanımı, güven duygusu, gelecek zaman yönelimi değişkenlerinin olumsuz yönde yordamaktadır. İlişki yatırımını ise, ilişkiye bağlılığının, ilişki süresinin ve gelecek zaman yönelimi değişkenlerinin olumlu yönde yordadığı bulunmuştur.

Çelik (2004), Bağlanma Yönelimli Psikoeğitim Grup Programının saplantılı bağlanma biçimine sahip üniversite öğrencileri üzerindeki etkisini incelemek için bir çalışma yapmıştır. İki aşamadan oluşan çalışmanın ilk aşamasında, İlişki Ölçekleri Anketi (İÖA), İlişki Anketi (İA), Rosenberg Benlik Değeri Ölçeği (RBÖ) ve Bilgi Formu, ODTÜ üçüncü sınıf öğrencilerinden oluşan 755 katılımcıya uygulanmıştır. Araştırma sonuçları, düşük benlik değerine sahip öğrencilerin İÖA ve IA'nın korkulu ve saplantılı bağlanma biçimleri alt ölçeklerinden anlamlı biçimde yüksek puan aldıklarını benlik değeri yüksek öğrencilerin ise güvenli bağlanma biçimi alt ölçeği puan ortalamalarının anlamlı düzeyde yüksek olduğunu göstermiştir. Kayıtsız bağlanma biçimindeki öğrencilerin ortalamalarında benlik düzeyine göre anlamlı bir fark gözlenmemiştir. Ayrıca kız öğrenciler, IA ve İÖA korkulu bağlanma

biçimi alt ölçeğinden erkek öğrencilere göre yüksek ortalamalar almış, erkek öğrenciler ise İA ve İÖA İle Ölçülen saplantılı puanlarında kız öğrencilere göre yüksek ortalamalar almıştır.

Araştırmanın ikinci aşamasında, Bağlanma Yönelimli Psikoeğitimsel Grup Programı, saplantılı bağlanma biçimine sahip olan 11 gönüllüden oluşan deney grubuna uygulanmıştır. Kontrol grubu da saplantılı bağlanan 8 gönüllüden oluşmuştur. Deney ve kontrol grubu üyelerinin tümüne İÖA ve RBÖ öntest, sontest ve izleme olmak üzere üç kez uygulanmıştır. Bulgular deney grubundaki öğrencilerin İÖA puanlarına göre, ön test ve son test puanları arasında güvenli bağlanma biçimi açısından anlamlı bir gelişme olduğunu göstermiş ancak, bu gelişme, İÖA ve RBÖ açısından deney ve kontrol grupları arasında anlamlı bir fark ortaya çıkmamıştır.

Turan Akdağ (2011), ergenlerin bağlanma stili ile ebeveynlerinin bağlanma stilleri arasındaki ilişkiyi ve bağlanmayı etkileyen faktörlerin ergenlerin bağlanma stilleri üzerine olan etkilerini ortaya koymak için bir çalışma yapmıştır. Akdeniz Üniversitesi Tıp Fakültesi Hastanesi Çocuk ve Ergen Ruh Sağlığı ve Hastalıkları Polikliniğine başvuran 12-17 yaş arasındaki 100 gönüllü ve onların ulaşılabilen anne ve/veya babaları çalışmaya dahil edilmiştir. Bağlanmayı etkileyen faktörler ile bazı kişisel özellikleri belirlemek için tüm deneklere sosyodemografik veri formu ve bağlanma stillerini belirlemek için ergenlere ve ebeveynlerine sırasıyla İlişki Ölçekleri Anketi-Ergen Formu ve İlişki Ölçekleri Anketi verilmiştir. Ayrıca Rosenberg Benlik Saygısı Ölçeği, ergenler için Güçler Güçlükler Anketi- ergen formu ve ebeveynler için SCL-90-R kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, ergenlerin bağlanma stilleri ile annelerin bağlanma stilleri arasında anlamlı bir ilişki saptanırken, aynı ilişki babaların bağlanma stilleriyle ergenlerin bağlanma stilleri arasında bulunmamaktadır. Kızların erkeklerle göre daha yüksek oranda korkulu bağlanma stiline sahip oldukları, korkulu bağlanmanın cinsel istismara maruz kalma ve kendine zarar verici davranış ile ilişkili olduğu saptanmıştır.

Demirci (2004), çiftlerin bağlanma stillerini ve sahip oldukları bağlanma stillerinin aile içinde yaşanan evliliğe ait çatışmaları nasıl etkilediğini araştırmak için bir çalışma yapmıştır. Uygulamaya Trabzon ilinde tesadüfen seçilmiş 300 evli birey, 150 çift katılmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, İlişki Ölçekleri Anketi, Çatışma Tepki Ölçeği ve bilgi toplama formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, olumlu bağlanma stilleri ile olumlu çatışmayı çözme tutumları arasında beklenildiği gibi olumlu yönde ilişki bulunamamıştır. Bunun yanında bağlanma stilleri ve çatışmayı çözme tutumları arasında cinsiyet farklılıkları

yoktur. Bağlanma stilleri üzerinde evlilik süresi, evlenme biçimi ve eğitim düzeyi açısından grup farklılıkları vardır.

İlaslan (2009), cinsiyete, anne eğitim durumuna, annenin çalışıp-çalışmama durumuna, çocuğa bakım verene (bakıcı ya da anne), annelerin bağlanma stillerine göre çocukların bağlanma davranışlarının farklılaşıp farklılaşmadığını incelemek için bir çalışma yapmıştır. Araştırmanın çalışma grubu Konya'nın Meram ilçesine bağlı mahallelerden tesadüfi olarak seçilen üç mahalleden oluşmuştur. Araştırma grubu 2 ile 5 yaş arasında 37 kız, 20 erkek, toplam 57 çocuk ve bu çocukların annelerinden oluşmaktadır. Çocukların bağlanma davranışlarının belirlenmesinde "bağlanma Q-Seti", annelerin bağlanma stilleri ise "İlişki Ölçekleri Anketi" ile ölçülmüştür. Araştırma sonuçlarında çocukların bağlanma davranışlarının cinsiyete, çocuğun bakım tarzına ve annenin çalışıp çalışmama durumuna göre farklılık göstermediği bulunmuştur. Anne eğitim durumuna göre, çocuğun rahatlık bağlanma davranışının farklılaştığı, ilköğretim mezunu annelerin çocuklarının puan ortalamaları, ortaöğretim ve lisans mezunu annelerin çocuklarının puan ortalamalarından yüksek olduğu bulunmuştur. Güvenli bağlanma davranışının da annelerin eğitim durumuna göre farklılaştığı, ilköğretim mezunu annelerin çocuklarının güvenli bağlanma davranışı puan ortalamaları, ortaöğretim ve lisans mezunu annelerin çocuklarının puan ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Kaçınan bağlanma davranışının da annelerin eğitim durumlarına göre farklılaştığı, ortaöğretim mezunu annelerin çocuklarının kaçınan bağlanma davranışı puan ortalamaları ilköğretim mezunu annelerin çocuklarının puan ortalamalarından yüksek bulunmuştur. Çocukların uyumlu ve dirençli bağlanma davranışlarının, annelerini eğitim düzeylerine göre farklılık göstermediği bulunmuştur.

Yıldırım (2009), yakın ilişkilerde bireylerin bağlanma stilleri, sorumluluk yüklemeleri ve güdüsel bir sistem olarak ele alınan bağışlama arasındaki ilişkileri incelemek ve bağlanma stilleri ile bağışlama arasındaki ilişkide sorumluluk yüklemelerinin aracı rolünü sınamak için bir araştırma yapmıştır. Araştırma hâlihazırda romantik bir ilişkisi olan toplam 212 katılımcı (119 kadın ve 93 erkek) ile yürütülmüştür. Elde edilen sonuçlara göre, hem bağlanma stilleri hem de sorumluluk yüklemeleri bağışlama ve alt boyutları olan öç alma, kaçınma ve iyilikseverliğin yordayıcısıdır. Aynı zamanda, bağlanma stilleri sorumluluk yüklemelerini de yordamaktadır. Dahası, bağlanma stilleri ile bağışlama arasındaki ilişkiye sorumluluk yüklemeleri kısmen aracılık etmektedir. Güvenli bağlanan bireyler, güvenli olmayan bağlanma grubundakilere göre, partnerlerinin olumsuz davranışına yönelik daha az

sorumluluk yüklemesi yapmakta ve bunun aracılığıyla daha fazla bağışlama göstermektedir. Güvenli olmayan bağlanma gruplarından korkulu bağlanma stili, güvenli stil ile karşılaştırıldığında, sorumluluk yüklemelerini en iyi yordayan stildir. Korkulu bağlanma, bağışlamanın alt boyutlarını yordamakta ve yordayıcı gücü açısından değişkenler arasındaki sıra kaçınma, öç alma ve iyilikseverlik şeklindedir. Sorumluluk yüklemelerinin kısmi aracılığıyla bağışlamayı yordayan diğer bağlanma stili kayıtsız bağlanmadır. Ancak bu stilin yordayıcılığı korkulu stilden daha düşüktür. Kayıtsız bağlanma, iyilikseverlik ve kaçınmayı yordamaktadır. Bu ilişkiye sorumluluk yüklemeleri kısmen aracılık etmektedir. Güvenli bağlanma stili ile karşılaştırıldığında, saplantılı bağlanma stilinin bağışlamayı yordamadığı görülmektedir.

Hazan ve Shaver (1987) yetişkinlikteki yakın ilişkileri bağlanma kuramı çerçevesinde ele almışlardır. Araştırmacıların çalışmalarının temel amacı; bebeklik döneminde gelişmiş olan bağlanma stillerindeki farklılıkların nedenlerinin, yetişkinlerin yakın ilişkilerindeki bağlanma süreci için de belirleyici olabileceği düşüncesini sınamaktır. Bu amaçla, Ainsworth ve arkadaşlarının bağlanma stilleri üzerine yaptıkları ayrımı kullanmışlardır. Hem bireylerin bu üç bağlanma stilinden hangisinde yer aldığı ayrımını yapmaya çalışmışlar hem de onların içsel çalışan modelleri (hem kendilerine hem de başkalarına ilişkin) hakkında bilgi edinmeyi amaçlamışlardır. Hazan ve Shaver (1987), farklı bağlanma stilindeki bireylerin yakın ilişkilerinde farklı deneyimlere sahip oldukları sonucuna varmışlardır. Güvenli bağlanan bireyler, ilişkilerine ait deneyimlerini mutlu, samimi ve güven verici olarak tanımlamışlardır. Bu bireylerin, birlikte oldukları kişilerin hatalarına rağmen, onları kabul ettikleri ve onlar için destekleyici oldukları sonuçlarına varılmıştır. Ayrıca güvenli bağlanan bireylerin ilişkileri daha uzun süre devam etme eğilimindedir. Diğer taraftan, kaygılı/kararsız bağlanma stilindeki bireylerin ilişkilerinde, sürekli endişe halinde oldukları, daha çok duygusal iniş çıkışlar yaşadıkları, daha kıskanç oldukları ve cinselliğe daha fazla önem verdikleri gözlenmiştir. Son olarak kaçınan bağlanma stilindeki bireyler ise yakınlığa ilişkin korkulara sahip, yine duygusal iniş çıkışları olan ve kıskançlık deneyimleyen bireyler olarak tanımlanmışlardır.

Eraslan Çapan (2009), öğretmen adaylarının sahip oldukları bağlanma stillerinin kişilerarası ilişkilerini yordayıp yordamadığını ortaya koymak için bir çalışma yapmıştır. Araştırmaya, 2007-2008 Öğretim Yılı Bahar Döneminde Anadolu Üniversitesi Eğitim Fakültesinde öğrenim gören 230 öğrenci katılmıştır. Veriler, bağlanma stilleri için İlişki Ölçekleri Anketi, kişilerarası ilişkiler için Kişilerarası İlişkiler Ölçeğiyle toplanmıştır. Analiz sonucunda,

güvenli bağlanma stilinin besleyici ilişki tarzını, kayıtsız bağlanma stilinin ise ketleyici ilişki tarzını açıkladığı görülmüştür.

Sümer, M. (2006), yetişkin bağlanma stillerini cinsiyet, medeni durum, kardeş sayısı, duygusal zeka, ilişkiye bağlılık ve ilişkide algılanan tatmine göre incelemek için bir çalışma yapmış, ayrıca duygusal zekanın empati, kendi duygularını yönetme, öz motivasyon, diğerlerinin duygularını yönetme ve duygusal farkındalık alt ölçekleri; ilişkiye bağlılığın sadakatsizlik davranışı ve sadakatsizliğe tolerans alt ölçekleri de araştırmanın kapsamına alınmıştır. Araştırmaya 22-50 yaş arasında, internetten ve Kafkas Üniversite'sinden, 81 kadın, 86 erkek, 167 üniversite mezunu katılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, yetişkin bağlanma stillerinin ilişkiye bağlılık düzeyine göre incelenmesinde sadece saplantılı bağlanma stilinde düşük ile orta ve yüksek düzeyler arasında anlamlı fark bulunurken, sadakat davranışı alt ölçeğinde saplantılı bağlanma stilinde düşük ile orta ve yüksek düzey arasında ve güvenli bağlanma stilinde düşük ile yüksek düzey arasında anlamlı fark bulunmuştur. Yetişkin Bağlanma Stillerinin İlişkide Algılanan Genel Tatmin düzeylerinde sadece güvenli bağlanma stilinde düşük ile yüksek düzey arasında ve saplantılı bağlanma stilinde düşük ile orta ve yüksek arasında anlamlı bir fark bulunmuştur. Güvenli bağlananların ilişkilerinde daha yüksek düzeyde tatmin algıladıkları bulgulanmıştır.

Dawson (2000) tarafından yapılan çalışmada yaşlı insanlarda erken bağlanma deneyimleriyle şimdiki bağlanma stilinin karşılaştırılmasıyla, psikolojik sağlamlılık durumu incelenmiştir. 65 yaş üstü 191 deneğin katıldığı çalışmada katılımcıların anne baba davranışlarındaki özen, bağlanma stilleri, güven-güvensizlik durumları (accomplishment), kimlik bütünlüğü, umutsuzluk durumları ve bunların akıl sağlığı ve şimdiki bağlanma tarzları üstüne etkisi incelenmiştir. Sonuçlar, yaşlı insanlarda, erken bağlanma stillerinin, daha sonra insanlarla iletişim kurma ve kendileriyle ilgili sağlıklı bir duygu geliştirmede çok büyük etkisi olduğunu göstermektedir. Erken bağlanmada daha güvenli bağlanan yaşlıların güvensiz bağlanan yaşlılara kıyasla daha fazla güven duygusu yaşadığı, erken bağlanma stilinin daha ileriki yaşlılık zamanındaki bağlanma stilini belirlediği ve şimdiki bağlanma stili güvenli olan yaşlıların psikolojik sağlamlılık ölçütünde daha yüksek puanlar aldığı desteklenen diğer bulgulardır.

Man ve Hamid'in (1997) 225 yetişkin Çinlinin katıldığı araştırmalarında, katılımcılar Bartholomew ve Horowitz'in dört kategori modeline göre güvenli, kaçman, saplantılı ve

korkulu bağlanma stillerine göre ayrılmışlardır. Bağlanma stillerinin benlik saygısı, yalnızlık ve sınıfta vuku bulan günlük olaylara atıfları incelenmiştir. Saplantılı, kaçınan ve korkulu bağlanma stilinde olan katılımcıların güvenli bağlanma stilindeki katılımcılara oranla benlik saygısının daha düşük olduğu ve güvenli ve kaçınan bağlanma stilindeki katılımcıların benlik saygısının saplantılı bağlanma stilindeki katılımcılara göre daha yüksek olduğu gözlemlenmiştir. Korkulu bağlanma stilindeki katılımcıların en yalnız grup olduğu, bunları saplantılı ve daha sonra da kaçınan bağlanma stilindeki katılımcıların takip ettiği bulunmuştur.

Davila ve Bradbary (2001) tarafından yapılan, güvensiz bağlanmayla, mutsuz evlilikte kalma (mutsuz evliliği sürdürmekle) arasındaki ilişkinin incelendiği araştırmaya 172 yeni evli çift katıldı. Dört yıl süren boylamsal bir inceleme sonunda mutlu evlilikleri olan ve boşanan eşlerin, durağan ama mutsuz evliliklerini sürdüren çiftlerle karşılaştırılması yapılmıştır. Bu karşılaştırma sonunda mutsuz evliliklerini sürdüren eşlerin bütün zamanlarda (başlangıçta ve araştırma boyunca) en yüksek derecede güvensizlik gösteren grup olduğu gözlenmiştir. Durağan (stabil), mutlu evlilikleri olan eşlerin, boşanmış eşlerden daha düşük derecede evlilik tatmini yaşadığı ve başlangıçta ve ilerleyen zamanlarda diğer gruptaki eşlere nispeten daha yüksek derecede depresif belirtiler gösterdikleri görülmüştür.

Murphy (1997) tarafından yapılan araştırmada depresif ve depresif olmayan üniversite öğrencilerinin ayrımını yaparken, yetişkin bağlanma stillerinin rolü ve bağlanma stilleriyle depresif kişilik hassaslıkları ve otonominin ilişkileri incelenmiştir. Korkulu ve korkulu kadar olmasa da saplantılı bağlanma stillerinde alınan yüksek puanla depresyon ve olumsuz benlik modeli arasında anlamlı bir ilişki olduğu gözlenmiştir. Hem korkulu hem de saplantılı bağlanmanın bir parçası olan kişinin kendini eleştirmesinin güçlü depresif hassasiyetle ilişkisinin altı çizilmiştir. Kişinin kendini eleştirme bileşenini içermeyen kaçınan bağlanmanın depresif eğilimlerle bir ilişkisinin olmadığı, kendine güvenme (self-reliance) ve yakınlıktan kaçınma içerdiği gözlenmiştir.

Wearden ve Walsh (2005) tarafından yapılan, 142 üniversite öğrencisinin katıldığı araştırmada yetişkinlikte bağlanma stilleri, alexithymia ve psikolojik belirti rapor etme arasındaki ilişki incelenmiştir. Korkulu ve saplantılı bağlanma stillerinin olumsuz duygulanımlar ve alexithymia (duygu yoksunluğu) ile anlamlı derecede ilişkili olduğu gözlenmiştir. Kaçınan bağlanma stilinde bu ilişki bulunamamıştır. Korkulu bağlanma ve

psikolojik belirti rapor etme arasındaki ilişkinin kısmen alexithymia ve olumsuz duygulanımlarla aracılık edildiği ama saplantılı bağlanma ve psikolojik belirti rapor etme arasındaki ilişkinin tepkisel olumsuz duygulanımlarla aracılık edildiği rapor edilmiştir.

Wei, Vogel ve Ku (2006) tarafından yapılan çalışmada duygusal tepkilerin ve duygusal ketlenmelerin, bağlanma, olumsuz duygu durumu ve kişiler arası ilişkiler arasındaki yol gösterici rolü incelenmiştir. 229 üniversite öğrencisinin katıldığı çalışmada kaygılı ve kaçınan bağlanmanın, olumsuz duygu durumu ve kişiler arası problemlere farklı duygu ayarlanmalarıyla (duygusal tepkisellik ve duygusal ketlenme) katkıda bulunduğu saptanmıştır. Kaygılı bağlanmayla olumsuz duygu durumu ve kişiler arası problem arasındaki ilişkinin sadece duygusal tepkiyle (duygusal kesilmeyle değil) yönlendirildiği, bunun tersi olarak kaçınan bağlanmayla olumsuz duygu durumu ve kişiler arası problemlerin sadece duygusal ketlenmelerle yönlendirildiği bulunmuştur.

Myers (1998) yetişkinlikte bağlanma stilleriyle kişisel yetkinlik, psikolojik huzursuzluk, benlik saygısı ve savunma stillerini içeren duygu ve kaygılarla baş etmeyle ilgili kişisel özellikler arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Çalışmaya 324 üniversite öğrencisi katılmıştır. Güvenli bağlanmış bireylerin, kaçınan ve kaygılı bağlanan bireylere oranla daha yüksek derecede kişisel yetkinlik ve daha düşük derecede psikolojik huzursuzluk gösterdikleri, güvenli bağlanmış bireylerin, kaçınan ve kaygılı bağlanmış bireylere oranla benlik saygısının daha yüksek olduğu, güvenli bağlanmış bireylerin kaçınan ve kaygılı bağlanmış bireylere oranla kendilerini, kendilerinin aleyhine döndürecek kendini suçlama gibi uyumsuz savunma mekanizmalarını daha az kullandıkları görülmüştür.

Shi (2003) tarafından yapılan, 448 lisan üstü öğrencinin katıldığı çalışmada, yetişkin bağlanma stillerinin, romantik ilişkide tatmin ve çatışma çözümünde belirleyici olup olmadığı incelenmiştir. Çalışmada hem yetişkinlikte bağlanma stili (kendilik modeli ve başkaları modeli) hem de çatışma çözümü davranışı (kendi için endişe etme ve başkaları için endişe etme) için iki boyutlu kavramsallaşma benimsenmiştir. İki yetişkin bağlanma boyutu olan, Kaçınan ve Kaygılı bağlanmanın çatışma çözümü ve ilişkide tatmin için belirleyici olduğu saptanmıştır. Çatışma-çözümleme davranışı (conflict resolution behaviour) için bir cinsiyet farkı olduğu ama bunun ilişkide tatmin ve çatışma-çözümü davranışı söz konusu olduğunda bağlanma karakteri kadar güçlü bir belirleyici (predictor) olmadığı saptanmıştır. Bağlanma stillerinde her hangi bir cinsiyet farkı bulunamamıştır. Güvenli bağlananların aktif problem

çözücü, bütünleyici ve uzlaşmacı oldukları ve güvensiz bağlananların bunun tam tersi olduğu ve kendileri ve başkaları hakkında olumlu bakış açısı tutanların her iki taraf içinde daha tatmin edici çatışma çözümü davranışı benimsedikleri elde edilen diğer veriler arasındadır.

Kafetsios (2002) tarafından yapılan çalışmada, katılımcılardan, yedi gün boyunca, Rochester Interaction Record varyantı kullanarak önemli etkileşimlerini tanımlamaları ve Bartholomew'in dört kategori sistemi kullanarak, bağlanma stillerini rapor etmeleri istenmiştir. Bütün ilişkilerinde, güvenli bağlanma geliştiren katılımcıların, güvensiz bağlanma stiline oranla, ilişkilerini daha yakın ve daha olumlu duygularla yüklü buldukları saptanmıştır. Ayrıca güvenli bağlanma stilindeki katılımcıların başkalarının kendilerine ve kendilerinin ihtiyaçlarına daha duyarlı olduklarını hissettikleri görülmüştür. Güvenli-güvensiz bağlanma stillerinin farkının en çok güvenli ve kaçınan bağlanma stilinde ortaya çıktığı ve güvenli bağlanma ve korkulu bağlanma tipi karşılaştırıldığında bu farkın minimal olduğu gözlenmiştir. Yakın ve yakın olmayan etkileşimler söz konusu olduğunda korkulu tipte bu farklılığın güvenli, saplantılı ve kaçınan tipten daha çok belirgin olduğu gözlenmiştir.

Karakurt (2001), tarafından yapılan çalışmada yetişkin bağlanma stillerinin romantik kıskançlık üzerindeki etkileri incelenmiştir. Çalışmaya romantik ilişki içinde bulunan 306 üniversite öğrencisi katılmıştır. Katılımcılar bağlanma stilleri, yetersizlik duygusu, bağımlılık, kıskançlık ve kıskançlıkla başa çıkma yöntemleri ile ilgili çeşitli anketleri doldurmuşlardır. Sonuçlar, bağlanma stillerinin davranışsal kıskançlık üzerinde anlamlı etkiye sahip olduğunu gösterirken duygusal ve bilişsel kıskançlığın bağlanma stillerini anlamlı düzeylerde etkilemediğini göstermiştir. Korkulu bağlanma stiline sahip olanların güvenli stile sahip olanlardan daha yüksek düzeylerde davranışsal kıskançlık gösterdikleri saptanmıştır. Kıskançlığa yönelik tepkilerin incelenmesi, bağlanma stillerinin yetersizlik, kendinden şüphe etme, korku ve endişe duyguları üzerinde anlamlı etkileri olduğunu göstermiştir. Genel olarak, saplantılı bağlananlarda güvenli bağlananlardan anlamlı olarak daha yüksek düzeylerde olumsuz duygular ve yetersizlik duygusu rapor ettikleri bulunmuştur.

Aydın (2002), tarafından yapılan araştırmada bağlanma stili ve motivasyon profili incelenmiştir. Çalışmanın amacı, bağlanma stillerinin güç ihtiyacı, başarı ihtiyacı ve birlikte olma ihtiyacı ile olan ilişkilerini incelemektir. 408 kişinin katıldığı araştırmanın analizlerinde bağlanma stili ile motivasyon profili arasında bir ilişki olduğu desteklenmiştir. Korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma stillerine sahip

bireylerden daha az birlikte olma ihtiyacına sahip oldukları görülmüştür. Ayrıca, korkulu bağlanma stiline sahip bireyler, kayıtsız, saplantılı ve güvenli bağlanma stiline sahip olanlardan daha fazla güç ihtiyacına sahip olarak bulunmuştur. Korkulu bağlanma stiline sahip bireylerin güvenli bağlanma stiline sahip olanlardan daha fazla onaylanma ihtiyacı içinde oldukları tespit edilmiştir.

Arıkoğlu (2003), tarafından yapılan çalışma yetişkin bağlanma stilleri ile bağlanma ile ilgili olan kaçınma boyutu ve kaygı boyutu ve sosyo-duygusal durum arasındaki ilişkiyi incelemek amacı ile yapılmıştır. 145 üniversite öğrencisinin katıldığı çalışmada bağlanma stilleri ile bağlanma boyutları, sosyo-duygusal durum-sıkıntı, kendini denetleyebilme ve bastırıcı savunmacılı ve olumsuz duygu düzenleme beklentileri arasında anlamlı farklar elde edilmiştir. Güvenli kişiler düşük kaygı ve düşük kaçınma, düşük sıkıntı, yüksek kendini denetleyebilme ve yüksek olumsuz duygu düzenleme beklentileri belirtmişlerdir. Kayıtsız kişiler düşük kaygı ve yüksek kaçınma ve düşük kendini denetleyebilme göstermişlerdir. Saplantılı kişiler yüksek kaygı, düşük kaçınma, düşük kendini denetleyebilme ve düşük olumsuz duygu düzenleme beklentileri belirtmişlerdir. Korkulu kişiler ise yüksek kaygı, yüksek kaçınma, yüksek sıkıntı ve düşük olumsuz duygu düzenleme belirtileri belirtmişlerdir. Beklentilerin tersine, bağlanma stilleri arasında kişinin ne kadar mutlu olduğu ve psikolojik sorunları olup olmadığı açılarından herhangi bir anlamlı fark bulunamamıştır.

Tolan, (2002) tarafından yapılan araştırmada bağlanma biçimleri, kişilerarası şemalar ve sürekli kaygı arasındaki ilişkiler incelenmiştir. 406 öğrencinin katıldığı araştırmanın sonuçlarına göre, farklı kaygı düzeyleri ve kişilerarası şemaların çeşitli boyutlar arasında anlamlı farklılıklar gözlenmiştir. Farklı bağlanma biçimleri ve kişilerarası şemalar arasındaki ilişkiler incelendiğinde, baskınlık boyutunda, güvenli bağlananların korkulu bağlananlara göre, babalarından daha fazla tamamlama tepkisi bekledikleri gözlenmiştir. Olumlu benlik modeline sahip (güvenli bağlanan) bireylerin dostluk, baskınlık ve pasiflik boyutlarında daha fazla, düşmanlık boyutunda daha az tamamlama tepkileri bekledikleri, yakın ilişkilerinde kendilerini daha güçlü ve değerli hissettikleri, dolayısıyla kaygı düzeylerinin daha düşük olduğu ileri sürülmektedir. Olumsuzluk benlik modeline sahip (güvensiz bağlanan, korkulu-saplantılı) bireylerin ise dostluk, baskınlık ve pasiflik boyutlarında daha az, düşmanlık boyutunda daha fazla tamamlama tepkileri bekledikleri, ilişkilerinde kendileri daha az güçlü ve değerli hissettikleri, kaygı düzeylerinin daha yüksek olduğu ve güvenli bağlananlara göre, psikolojik olarak daha az sağlıklı bireyler oldukları bulunmuştur.

Özenç (2002) tarafından yapılan araştırmada, bağlanma stillerinin eş seçimi ile kritik ve kritik olmayan evlilik dönemlerindeki doyum üzerindeki rolü incelenmiştir. Çalışmanın diğer amaçları ise belli bağlanma stillerine sahip bireylerin evlilik için hangi bağlanma stiline bağlı eşleri tercih ettiğini ve hangi bağlanma stiline sahip eşlerin daha uyumlu bir evlilik sürdürdüklerini incelemektir. 70 çiftin katıldığı araştırmadan elde edilen sonuçlara göre örnekleme en sık rastlanılan çiftler her iki eşin de güvensiz bağlandığı çiftlerdir. Çalışmaya katılan çiftlerin bağlanma stilleri asında bir ilişki bulunamamıştır. Her iki eşin de güvensiz bağlandığı çiftlerin duygusal ifadeleri evliliğin kritik olan ve olmayan aşamalarında farklılık göstermiştir. Her iki eşin de güvensiz bağlanma stiline sahip olduğu çiftler kritik olmayan evlilik aşamalarında daha yüksek duygu ifadeleri göstermişlerdir. Fikir birliği söz konusu olduğunda ise kritik olmayan dönemlerde kadının güvensiz bağlanması karşılıklı fikir birliğini olumsuz etkilemektedir, öte yandan kritik dönemlerde kadının güvenli bağlanması karşılıklı fikir birliğini olumlu olarak etkilemektedir. Kadınların güvenli bağlanması ayrıca her iki dönemde de karşılıklı doyumunu olumlu olarak etkilemektedir. Her iki dönemde de eşlerden en az birinin güvenli bağlanma stiline sahip olması karşılıklı doyumunu olumlu etkiye sahiptir.

Polat (2013), Geç ergenlerin yaklaşmacı/kaçınmacı benlik düzenleme odakları ile ebeveynlerine bağlanmaları ve onlardan ayrışma bireyleşme düzeyleri arasındaki ilişkiyi incelemek için bir araştırma yapmış, araştırmaya Marmara Üniversitesi'nden 242 ve Maltepe Üniversitesi'nden 196 olmak üzere toplam 501 öğrencinin katılımı sağlanmıştır. Bu öğrencilerin 240 tanesi 1. sınıfa ve 198'i 4. sınıfa devam etmekte olup, 241'i kız ve 197'si ise erkektir. Veri toplama araçları olarak Sosyo-Demografik Bilgi Formu, Yaklaşmacı/Kaçınmacı Benlik Düzenleme Odağı Ölçeği, Ebeveyne ve Akarana Bağlanma Envanteri, Ayrışma Bireyleşme Ergen Testi kullanılmıştır. Araştırmanın sonucunda yaklaşmacı benlik düzenleme odağı ile ebeveyne güvenli bağlanma arasındaki ilişkinin beklendiği gibi pozitif yönde ve anlamlı olduğu görülmüştür. Kaçınmacı benlik düzenleme odağı da ebeveyne güvenli bağlanma ile negatif yönde ve anlamlı düzeyde ilişkilidir. Yine beklendiği gibi ebeveyne güvenli bağlanma ile ayrışma bireyleşme düzeyleri arasında negatif yönde bir ilişki olup, ebeveyne güvenli bağlanma ile sadece kısıtlanma kaygısı ve reddedilme beklentisi arasındaki ilişki anlamlıdır. Yaklaşmacı benlik düzenleme odağının ebeveyne güvenli bağlanmayı arttırdığı, kaçınmacı benlik düzenleme odağının ise azalttığı, kaçınmacı benlik düzenleme odağının bireyleşme sürecinde yaşanan sıkıntıları (ayrışma kaygısı ve reddedilme beklentisi)

arttırdığı, ebeveyne güvenli bağlanmanın ise bu sıkıntıları (kısıtlanma kaygısı ve reddedilme beklentisi) azalttığı kanısına varılmıştır.

Özen (2012), evlilikte yaşanan çatışmada hissedilen ve ifade edilen duyguların, eşlerin bağlanma yönelimleri ve evlilik uyumları arasındaki ilişkideki aracı rolünü araştırmak için bir çalışma yapmıştır. Bulgular hem karı hem de kocaların kaçınmacı bağlanma boyutunun eşlerin evlilik uyumunu yordamada en güçlü değişken olduğunu göstermiştir. Kaçınan bağlanma yönelimi yüksek olan kocaların üzüntülerini ifade ederken daha çok yalnızlık/olumsuz davranış tarzını kullandıkları ve bu davranış tarzının kendi evlilik uyumlarını düşürdüğü bulunmuştur.

Sarı (2012), evli bireylerin kendi anne babalarını algılama biçimleri, otomatik düşünceleri ve bağlanma stillerinin kişilerin evlilik doyumları ile ilişkilerini incelemiştir. Bu araştırmada evli bireylerin kendi anne babalarını algılama biçimleri, otomatik düşünceleri ve bağlanma stillerinin kişilerin evlilik doyumları ile ilişkileri incelenmiştir. Araştırma sonuçlarında, kaygılı ve kaçınıcı bağlanma stillerine sahip bireylerin evlilik doyumlarının düşük olduğu bulunmuştur.

Çetin (2010), ilişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmaların ve bağlanma stillerinin evlilik doyumunu yordama gücünü ortaya koymak amacıyla bir çalışma yapmıştır. Araştırmaya İzmir ilinin merkez ilçelerinde yaşayan 246 evli birey (129 kadın, 117 erkek) katılmıştır. Araştırmaya katılan bireylerin eşleri ile beraber yaşıyor olmaları şartı aranmıştır. Araştırmada veri toplama aracı olarak, 'Evlilik yaşam Ölçeği', 'Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri', 'İlişkilerle İlgili bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği' ve 'Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre; cinsiyet, yas, gerçekçi olmayan ilişki beklentisi, zihin okuma, kaçınıcı bağlanma ve kaygılı bağlanma evlilik doyumunun anlamlı birer yordayıcısı değildir. Toplam varyansın çok az bir kısmını açıklamış olmakla birlikte, yakınlıktan kaçınma evlilik doyumunu negatif yönde anlamlı olarak yordamaktadır.

Erişti (2010), evli bireylerin bağlanma stilleri ve kişilik özelliklerinin evlilik uyumları ile olan ilişkisini ortaya koymak için bir araştırma yapmıştır. Araştırmanın verileri, araştırma örneklemini oluşturan evliliğinde en az üç yıl geçirmiş olan, en az ilkokul mezunu, kronik ruhsal bir hastalığı olmayan toplam 174 kadın ve erkek evli bireylerden elde edilmiştir. Araştırmada katılımcıların bağlanma biçimlerini ölçmek için, Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri "YİYE II", evlilik uyumları için, Evlilikte Uyum Ölçeği, evliliklerindeki genel

doyum-uyum düzeyini ölçmek için, Evlilik Yaşamı Ölçeği, katılımcıların kişilik özelliklerinin belirlenmesi amacıyla da, Temel Kişilik Özellikleri Ölçeği kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, evlilik uyumu bireylerin bağlanma biçimlerine göre farklılaşmaktadır. Evli bireylerin bağlanma biçimleri ile dışadönüklük, sorumluluk, geçimlilik-uyumluluk, duygusal tutarsızlık, gelişime açıklık/akıl ve olumsuz değerlik kişilik özellikleri birbirleriyle ilişkilidir.

Gündoğdu Aktürk (2010), kadınların evlilikteki bağlanma kaygı ve kaçınmalarının, eşlerine bakım verme stillerinin, görücü usulü veya aşk evliliği yapmış olmalarının ve demokratik veya geleneksel evliliğe sahip olmalarının evlilik doyumlarına ve eşlerine bağlanma figürü aktarımına olan etkilerini incelemek amacıyla bir çalışma yapmıştır. Bulgular görücü usulü evlenen ve aşk evliliği yapmış olanlar arasında bağlanmanın temel bileşenlerinin aktarımı, aktarım gücü ve zamanı bakımından anlamlı farklılık olmadığını göstermiştir. Her iki evlilik tipinde de kadınların duyarlı ve uyumlu bakım verme stilleri ve düşük kaçınma düzeyleri eşe bağlanma gücüyle ve eşe bağlanma figürü aktarımıyla olumlu yönde ilişkili bulunmuştur.

2.8 EŞ BENZERLİĞİ İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Eş benzerliği ile ilgili gerek ülkemizde gerek yurt dışında yapılmış fazla çalışma olmamakla birlikte evlilik öncesi tutum, değer ve inanç benzerliğinin daha sonraki evlilik niteliğiyle ilgili olduğu çalışmalar tarafından desteklenmiştir (Fowers ve Olson, 1986; Larsen ve Olson, 1989; Holman, Larson ve Harmer, 1994, Akt: Güngör, 2007).

Evli çiftler üzerinde yaptıkları bir araştırmada Medling ve McCarrey (1981), eşlerin değer sistemindeki benzerlik ve evlilik uyumu arasında ilişki olduğunu bulmuş ve bunun daha sonraki evlilik yıllarındaki uyum üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu vurgulamıştır.

Holman (1981), çalışmasında Lewis ve Spanier'in evlilik niteliği ve kararlılığı teorisinin bir bölümünü test etmeyi ve bu teorik modeli geliştirmeyi amaçlamıştır. Evlilik öncesi ve evlilik değişkenlerini içeren bir model önerilmiş, böylece çeşitli evlilik değişkenleri üzerinde evlilik öncesi değişkenlerin dolaylı ve doğrudan etkilerine bakılmıştır. Bu çalışmada rol modellerin yeterliliği, duygusal sağlık, roller ve değerler konusundaki gerçek ve algılanan görüş birliği evlilik öncesi değişkenler olarak ele alınmıştır. Nişanlı veya ciddi şekilde evliliği düşünen 57 çiftin katıldığı çalışmada, evlilik öncesi faktörlerin, evlilik niteliğini yordadığı görülmektedir. Roller ve değerler konusunda evlilik öncesi algılanan benzerliğin, evlilik niteliği değişkeninin en iyi yordayıcısı olduğu ifade edilmiştir.

Fowers ve Olson (1986) tarafından evlilik başarısını yordamada evliliğe hazırlık PREP-M envanterinin yordayıcı gücü değerlendirilmiştir. Nişanlıyken bu envanteri dolduran 164 çiftle 3 yıllık bir takip çalışması yapılmıştır. Çiftler evlilik doyum anketine verdikleri cevaplara dayalı olarak dört alt kategoriye ayrılmıştır. 1) evlilikten doyum sağlayan (59 evli çifti içermektedir) 2) evlenmekten vazgeçen (52 evli çifti içermektedir) 3) evliliklerinden doyum sağlamayanlar (22 evli çifti içermektedir) 4) boşanmış veya ayrılmış (31 çifti içermektedir). Çalışmanın sonuçları, birkaç ilişki alanındaki çift anlaşmasının dört alt kategoride bulunan çiftlerin ilişkilerini yordadığını göstermektedir. Diğer bir bulgu evliliklerinde doyum verici bir ilişki yasayan çiftlerin, olumlu anlaşma puanlarında olduğu gibi, 11 PREPM kategorisinden 10'unda boşanmış çiftlerden farklı oldukları bulunmuştur. Aynı zamanda evlilik öncesi PREP-M envanteri kullanılarak, 2-3 yıl sonra evliliklerinde mutlu olan çiftlerden, boşanan çiftleri %80-90 oranında yordayabildiği görülmüştür. Gerçekçi beklentiler, kişilik, iletişim, çatışma çözümü, boş zaman aktivitesi, cinsellik, aile ve arkadaşlar, din, roller ve finansal yönetim en fazla yordayıcı olan evlilik öncesi durumları ifade etmektedir.

Güngör (2007), evlilik doyumu ve evliliğe hazır oluşla ilgili yaptığı bir çalışmada kendi geliştirdiği 'Evlilikte Benzerlik Ölçeği'ni kullanmıştır. Araştırma sonuçlarında göre evliliğe hazır oluşun evlilik doyumunu doğrudan etkilediği görülmüştür.

Tezer ve Bugay (2008), üniversite öğrencilerinin evlenecekleri bireylerde aradıkları özelliklerin boyutlarını incelemek ve bu boyutlara ilişkin cinsiyet farklılıklarını saptamak amacıyla bir çalışma yapmıştır. 252 kız, 215 erkek olmak üzere 467 lisans öğrencisi ile yapılan çalışma sonuçlarına göre, kız öğrenciler evlenecekleri kişide aile/politik görüş benzerliğini erkek öğrencilerden daha fazla önemsemektedir.

2.9 PROBLEM ÇÖZME BECERİLERİ İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Erok (2013), evli çiftlerin evlilik çatışmasını çok yönlü değerlendirmek amacıyla bir araştırma yapmıştır. Bu amaç doğrultusunda, ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, ilişkide inançlar, kişilerarası ilişki kurma tarzı, kişilerarası öfke düzeyi ve evlilikte problem çözmenin evlilik çatışması yaygınlığı ve sıklığı ile ilişkileri incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini İstanbul ve Ankara illerinde ikamet eden 101 evli çift (202 kişi) oluşturmuştur. Veri toplama araçları olarak Evlilik Çatışması Ölçeği, İlişkilere İlişkin Bilişsel Çarpıtmalar Ölçeği, İlişkilerde İnanç Envanteri, Kişilerarası Tarz Ölçeği, Çok Boyutlu Öfke Ölçeği, Evlilikte Problem Çözme Ölçeği ve Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, evlilik çatışması

yaygınlığı evlilikte problem çözme ile yüksek düzey negatif anlamlı ilişki göstermektedir. Evlilik çatışması yaygınlığını birinci derecede evlilikte problem çözme, ikinci derecede kişilerarası öfke intikama yönelik tepkiler ve üçüncü derecede ilişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar yordamaktadır.

Ficthen ve Wright (1983) tarafından yürütülen, mutlu ve sorunlu evli çiftlerin iletişim türlerinin karşılaştırıldığı bir deneysel araştırmada, eşlerin bir problem çözme durumundaki davranışları videoya çekilmiş ve bu görüntüler eşlerin hem kendileri hem de uzman gözlemciler tarafından değerlendirilerek incelenmiştir. Araştırmanın sonucunda, sorunlu ve mutlu çiftlerin problem çözme davranışı açısından birbirlerinden farklılık gösterdikleri, mutlu çiftlerin problem çözme davranışının daha etkili olduğu görülmüştür. Aynı zamanda hem mutlu hem de sorunlu çiftlerde kadınların erkeklerden daha fazla olumsuz problem çözme davranışı gösterdikleri bulunmuştur.

Winemiller ve Mitchell (1994) tarafından yürütülen araştırmada sorunsuz evliler, evlilik terapisi görenler ve ayrılmış ya da ayrı yaşayan çiftlerle çalışılmıştır. Katılımcılara evlilik problemleri ile ilgili senaryolar verilir katılımcılardan bu problemlere çözüm yolları geliştirmeler istenmiştir. Araştırmanın sonucunda evlilik doyumu yüksek olan katılımcıların, evlilik doyumu düşük olanlara göre daha etkili çözüm yolları geliştirdikleri görülmüştür.

Christian, O'Leary ve Vivian (1994) tarafından yürütülen araştırmada, uyumsuz eşlerdeki depresyonun hem erkek hem de kadında etkisiz problem çözme becerisi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu sebeple evlilikte etkisiz problem çözme belirtilerinin evlilikte stres yaşantısının bir kaynağı olduğu belirtilmiştir.

Jackman, Dobson ve Martin'in (2006) depresyondaki hastalar ile yürüttükleri araştırmalarında evlilikteki sıkıntıların problem çözme davranışı ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Cohan ve Bradbury (1997), yeni evli çiftler ile yaşam olayları ve problem çözme davranışlarının evlilik uyumu ile ilişkisini incelemiştir; araştırmanın sonucunda problem çözme becerilerinin yaşam olayları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi etkilediği görülmüştür. Aynı zamanda evliliklerinde mutsuz olan kadınların yaşadıkları problem karşısında kaçınmacı davranarak geri çekildikleri, boyun eğici davrandıkları ve sorunun çözümüne katkıda bulunmadıkları görülmüştür.

Metts ve Cupach (1990), romantik ilişkiadaki doyum ile problem çözme tepkileri ve işlevsel olmayan ilişki inançları arasındaki ilişkiler üzerine bir araştırma yapmıştır. İşlevsel olmayan inançlar ve problem çözme tepkilerinin ilişki doyumu ile ilişkili olduğu görülmüştür. Ayrıca sonuçlar, işlevsel olmayan inançların, problem çözme tepkileri ile ilişki doyumu arasında aracı rol oynadığını göstermiştir.

Sullivan, Pasch, Johnson ve Bradbury'nin (2010) araştırmasında eşlerin problem çözme davranışlarının çatışma davranışı ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Sanford (2003) tarafından yürütülen araştırmada çatışması yüksek olan çiftlerin negatif iletişim ve problem çözme davranışları gösterdikleri görülmüştür.

Tülek (2011) tarafından yürütülen evlilikte problem çözme becerisi, evlilik doyumu ve kontrol odağı değişkenlerinin evli bireylerin öznel iyi olma düzeylerini yordama gücünü ortaya koymak için yapılan araştırmada evlilikte problem çözme becerisinin, evlilik doyumu ve kontrol odağı değişkenlerinin anlamlı yordayıcısı olduğu bulunmuştur.

Güven'in (2005), araştırmasında problem çözmenin evlilik doyumunun anlamlı yordayıcısı olduğu görülmüştür.

İlkketenci (2004) tarafından yürütülen araştırmada evlilik uyumu ve evlilikte problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada evlilikte problem çözme ile evlilik uyumu arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Ülker (2011) tarafından yürütülen, kök aile ilişkileri, problem çözme becerileri ve demografik değişkenlerin evlilik çatışmasını yordama gücünün incelendiği araştırmada, kök aile ile ilişkiler ve problem çözme becerilerinin evlilik çatışması yaygınlığını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Okanlı, Tortumluoğlu ve Kırpınar (2003), gebelerin ailelerinden algıladıkları sosyal destek ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla yaptıkları araştırmada eşi ve kendisinin eğitim düzeyi düşük olan gebeler, kalabalık ailede yaşayanlar, sağlık ekibi kontrolünde olmayanların ailesel sosyal destek algıları ve problem çözme becerilerinin düşük olduğu bulgusuna ulaşmışlardır.

Özdemir (2013) tarafından boşanma sürecindeki çiftlerin sorun çözme becerilerinin incelenmesi üzerine yapılan nicel bir araştırma boşanma sürecindeki çiftlerin genel olarak sorun çözme becerilerinin düşük olduğunu göstermektedir.

Maçkan (2014) tarafından yürütülen çalışmada, yaşlıların problem çözme becerilerinin ve esnekliklerinin evlilik uyumlarına etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda, problem çözme becerileri ile evlilik uyumu arasında pozitif ve orta düzeyde bir ilişki olduğu ve problem çözme becerilerinin evlilik uyumu üzerinde önemli bir yordayıcı olduğu görülmüştür. Ayrıca erkeklerin problem çözme becerileri kadınlara nazaran daha yüksek çıkmıştır.

Sardoğan ve Karahan (2005), araştırmacılar tarafından geliştirilen 10 oturumluk “İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programı”nın evli bireylerin evlilik uyum düzeyleri üzerindeki etkisinin incelenmesi amacıyla programa gönüllü olarak katılan 24 evli bireyin katılımıyla oluşturulmuş çalışmada programa katılan evli bireylerin evlilik uyum düzeylerinin programa katılmayan bireylerin evlilik uyum düzeylerinden daha yüksek olduğu ortaya konmuştur. Elde edilen bulgular, İnsan İlişkileri Beceri Eğitimi Programı’nın evli bireylerin evlilik uyum düzeylerini olumlu yönde etkilediği şeklindedir. Ayrıca aynı çalışma kapsamında erkek eşlerin duygu ve düşüncelerini paylaşmadıkları, kendilerinin yaşadıkları güçlükler karşısında anlayış göstermedikleri, anlaşmazlık durumlarında saygısız ve kırıcı davrandıkları, eleştiri karşısında öfkelenedikleri gibi konularda kadın eşlerin daha çok yakındıkları gözlenmiştir. İlerleyen oturumlarda ise erkek eşlerin eleştiri karşısında öfkelenmeden dinleme, eleştiri konusunda ben dili kullanarak duygularını paylaşma ve saldırganca olmayan tarzda empatik yüzleştirme yapma becerileriyle ilgili uygulamalarda bayan eşlere göre daha çok zorlandıkları ve isteklerini dile getirirken daha çok emir cümleleri kullandıkları gözlenmiştir. Kadın eşlerin ise duygu, düşünce ve isteklerini paylaşırken soyut ya da genel ifadeler kullandıkları, bu durumun iletişimde belirsizliğe yol açtığı ve erkek eşlerin bu durumdan yakındıkları gözlenmiştir.

Margolin ve Wampold (1981)’un evlilik ilişkileri ve çatışmaları konu aldığı çalışmasında, evliliklerinde mutlu olan çiftlerin, mutlu olmayan çiftlere göre problem çözmede daha yetkin oldukları belirtilirken, şikayet etme, olumsuz duyguların ifade edilmesi, savunmacılık gibi olumsuz davranış özelliklerinin evlilikte memnuniyetsizlikle ilişkili olduğu belirtilmiştir.

Hünler ve Gençöz (2003), boyun eğici davranışların evlilik doyumu üzerindeki etkisini incelemek ve boyun eğici davranış ile evlilik doyumu arasındaki ilişkide algılanan evlilik

problemlerini çözümlene becerisinin oynadığı kritik rolü araştırmak için bir çalışma yapmışlardır. Çalışmaya, çocuklarından en az biri üniversite öğrencisi olan 92 evli çift dahil edilmiştir. Araştırma sonuçlarına göre, çiftlerin boyun eğici davranışlarındaki artış algılanan problem çözme becerilerinin düşmesine ve evlilik doyumlarının azalmasına neden olmaktadır. Ayrıca evlilik sorunlarında algılanan çözümsüzlüğün, boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumunu üzerinde rol oynadığı ve kişinin boyun eğici davranışlarının, içinde bulunduğu durumu çözümsüz görme eğilimi ya da kendi kendine çözüm üretme becerisi olmadığı inancını arttırabildiği bu durumun da kişilerin evlilik doyumlarında azalmaya neden olabileceği vurgulanmıştır.

Aydemir ve Sevim (1999), evlilik ilişkisini geliştirme programlarını değerlendirdiği çalışmada değişik yaklaşımlara dayalı olarak geliştirilen evlilik ilişkisini geliştirme programlarının ortak amacının eşlere iletişim ve problem çözme becerilerini öğretmek olduğunu ifade etmiştir. Bu programların eşlerin evlilik ilişkisi üzerine olumlu etkilerinin olduğu vurgulanmıştır.

Hünler (2002), dindarlığın evlilik doyumunu üzerindeki etkileri ve algılanan evlilik sorunları çözümü becerilerinin ilişki üzerindeki arabulucu rolünü araştırmak için Orta doğu Teknik Üniversitesi öğrencilerinin anne ve babalarından oluşan 92 çiftle çalışma yapmıştır. Sonuçlara göre, algılanan problem çözme becerilerinin umutsuzluk ve evlilik doyumunu ilişkisinde, ayrıca boyun eğici davranış ve evlilik doyumunu ilişkisinde arabulucu rol oynadığı görülmüştür. Dindarlık ve evlilik doyumunu ilişkisinde algılanan problem çözme becerilerinin arabulucu rolü gözlenmemiştir.

Atam (2009), serebral palsili çocuğu olan ve herhangi bir engeli olmayan çocukların annelerinin evlilik yaşantılarında algıladıkları doyum ile evliliklerinde problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi incelemiştir. Araştırma bulgularına göre, çocuğun serebral palsili olması durumunda annelerin problem çözme becerilerinin azaldığı görülmüştür. Ayrıca Serebral palsili çocuğu olan annelerin sosyoekonomik düzeyleri yükseldikçe, problem çözme becerilerinin de arttığı saptanmıştır.

2.10 EŞ DESTEĞİ İLE İLGİLİ YAPILAN ARAŞTIRMALAR

Hamile kadınların eş desteğini, algılanan ve beklenen sosyal destek açısından inceleyen Üner (1994), 31 hamile kadın ve onların eşleriyle çalışmıştır. Araştırma sonucunda hamile

kadınların arzuladıkları desteğin algıladıkları destekten daha yüksek olduğu ortaya çıkmıştır. Benzer bir şekilde çiftlerin (hamile kadınlar ve eşleri) arzuladıkları desteğin algıladıkları destekten daha fazla olduğu gözlenmiştir. Hamile kadınlar ve eşlerinin hem beklenen hem de gerçekleşen koca desteğine ilişkin algıları arasında fark çıkmamıştır. Hamile kadınların eşlerinden aldıkları fiziksel ve duygusal desteğin annelerinden aldıkları destekten daha önemli olduğu, bununla birlikte bilgilendirmeye yönelik destek konusunda hem hamile kadınların hem de eşlerinin, kocaların verdiği desteği hamile kadınların doktorlarının verdiği destekten daha önemli buldukları ortaya çıkmıştır.

Göğüs kanseri olan kadınların İsraili ve Çinli kocalarının sosyal destek yaşantılarının karşılaştırıldığı araştırmada sosyal desteğin, eşler, arkadaşlar ve aileden oluşan üç farklı kaynağı incelenmiştir. Araştırmanın örneklemini her iki kültürden seçilen 50'şer koca oluşturmuştur. Araştırmaya katılanlara Sosyal Destek Ölçeği ve Hastalığa Psikososyal Uyum Ölçeği uygulanmış ve araştırmacılar tarafından geliştirilen sorular sorulmuştur. İsraili kocaların her üç alanda da yüksek destek verdikleri gözlenmiştir. Çinli kocalar ise bir destek grubuna katılma konusunda anlamlı fark ortaya koymuşlardır. Ayrıca araştırma sonuçları eşlerin hastalığına karşı verilen destek tepkilerinde kültürün etkisi olduğunu ortaya çıkarmıştır (Kadmon ve diğ., 1994).

Eşler tarafından algılanan sosyal desteğin yeterliliğinin evlilikteki işlevsellik ve bireysel olarak işlevsellik üzerindeki rolünün incelendiği araştırmaya 177 kişi dahil olmuştur. Araştırmaya katılanlar bir üniversitede psikoloji dersi alan öğrenciler arasından seçilmiştir. Araştırmaya katılanlar Yakın İlişkilerdeki Desteği Derecelendirme Ölçeği'ni birbirini izleyen yedi gün boyunca eşlerindeki destek davranışlarını gözlemleyip doldurmuşlardır. Ölçek maddeleri gerçekleşen destek ile tercih edilen destek arasında derecelendirilmiştir. Araştırma sonucunda algılanan desteğin yeterli olmasının evliliğin kalitesi, algılanan stres ve depresif semptomlarla ters yönde ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca yetersiz desteğin evlilik bağımlı zayıflattığı ve bireysel huzursuzluğun eşlerin birbirlerine destek verme çabalarını azalttığı vurgulanmıştır (Dehle, 2001).

Kadınlarda çocuk sahibi olamama (kısırlık) durumunda yaşanan stres üzerinde sosyal başa çıkma kaynaklarının etkisini inceleyen Gibson ve Myers (2002), yaşları 27 ile 45 arasında değişen 83 bayan üzerinde yaptığı çalışmada; eş ve aile desteğinin, kadınların çocuk sahibi olamama stresini azaltmada önemli bir role sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Çağ (2011) evli bireylerin evlilik doyumu düzeyleri ve eş destek düzeylerini demografik değişkenler açısından incelediği araştırmasında katılımcı grubunu, Ankara’da ikamet eden ve ulaşılabilir bireylerden seçkisiz olarak alınmış 448’i kadın, 363’ü erkek toplam 811 evli kişiden oluşturmuştur. Bireylerin evlilik doyumları “Evlilik Yaşam Ölçeği” ile, eşlerinden algıladıkları destek “Eş Destek Ölçeği” ile belirlenmiştir. Araştırmada ele alınan sosyodemografik değişkenler ile ilgili bilgiler ise araştırmacı tarafından geliştirilen “Kişisel Bilgi Formu” ile elde edilmiştir. Araştırma bulgularına göre; kadınların algıladıkları eş desteği düzeyi, erkeklerin algıladıkları eş desteği düzeyine göre düşüktür. Evli bireyin, ailenin ortalama aylık gelir düzeyleri arttıkça, cinsel yaşamlarından memnuniyet düzeyleri arttıkça, ev içi sorumlulukları paylaşma düzeyleri arttıkça ve dindarlık düzeyleri arttıkça algıladıkları eş destek düzeyleri de artmaktadır. Ayrıca evli bireylerin algıladıkları eş desteği ile evlilik doyumu arasında pozitif yönde, orta düzeyde ve anlamlı bir ilişki bulunmuştur.

Alvis ve Georgia (1998) Meksikalı eşlerin yaşadıkları evlilik çatışmasını ve depresyonu tedavi etmeye yönelik geçici bir model için ön bir araştırma yapmışlardır. Bu model, arkadaşlarından, ailesinden ya da eşinden destek sağlayanların başa çıkma güçlerinin geliştiğini savunmaktadır. Bunun tersine model, arkadaş, eş ya da ailenin desteğinin eksikliğinin strese neden olacak durumlara yol açabileceğini öne sürmüşlerdir. Bu çalışmada Meksika’nın kentsel bir bölgesinde yaşayan 103 evli yetişkin (57 kadın, 46 erkek) tarafından verilere ulaşılmıştır. Çatışmalı evliliklere sahip olan erkekler ve kadınlar, uyumlu evliliklere sahip olan kadın ve erkeklere göre önemli ölçüde daha az aile desteği algılamaktadırlar. Uyumsuz evliliklerdeki kadın ve erkekler, uyumlu evliliklerdeki kadın ve erkeklere göre eşlerinden önemli derecede daha az destek algılamaktadırlar. Uyumsuz kadınlar, uyumlu kadınlar ve uyumlu erkekler ve uyumsuz erkeklere göre problem çözme konusunda, kocalarından yani eşlerinden daha az duygusal ve maddi destek algılamaktadırlar. Evlilik uyumsuzluğu ve algılanan aile ve arkadaş desteği hem kadınlarda hem de erkeklerde önemli derecede depresif belirtilerin belirleyicisi olarak bulunmuştur.

Druley, Fekete, Stephens, Iada ve Khan (2009) ameliyat olan yetişkinlerde eşin ameliyat sonrası aldığı desteğin kalitesini ve iyileşme sonuçlarını, öz yeterlilik açısından incelemişlerdir. Diz iltihabı olan yetişkin evli bireylerle ameliyatlardan bir ay önce, ameliyatlardan bir ay ve üç ay sonra görüşmeler yapılmıştır. Sonuçlar; öz yeterlilik, duygusal destek, sorun çözme desteğinin diz hastalıklarındaki iyileşmeyi etkilediğini göstermektedir. Bireylerin eşlerinden duygusal karşılık algılamaları destek ve iyileşme sonuçları arasındaki

ilişkileri güçlendirmektedir. Bulgular eşten gelen desteğin iyileşme çıktılarını güçlü bir şekilde geliştirdiğini ve sorun çözme desteğinin de iyileşmeyi sağladığını göstermektedir.

Pukay-Martin (2007) erken teşhis konulan 54 göğüs kanseri kadınla yaptığı çalışmada otuz gün boyunca eş desteğinin miktarı ve doymu ve kanser belirtilerini günlük ölçümlerle izlemiştir. Sonuç olarak; destek miktarı, doyum ve kanser belirtilerinin görülmesi arasında bir ilişki bulunmuştur. Kadınların eşlerinden aldıkları ortalama bir desteğin doyumlarını arttırdığı ve kadınları günlük yaşamlarında göğüs kanserinin olumsuz etkilerinden korunmalarına yardım ettiği de bulunmuştur.

Druley, Fekete, Stephens, Ann ve Mickelson (2009) duygusal ve problematik destek alanlarını 243 kadın ve eşleri üzerinde araştırmıştır. Hem kadınlar hem de erkekler birbirlerine sağladıkları desteğin miktarı ve eşlerinden aldıkları bu desteğin sonucunda kendilerinin duygusal olarak önemsendiklerini hissettiklerini belirtmişlerdir. Aynı zamanda eşin duygusal olarak desteklenmesinin psikolojik iyi oluşu etkilediği de bulunmuştur (Akt: Çağ, 2011).

Vaananen, Buunk, Kivimaki, Pentti ve Vahtera (2005) sağlanan destek ile alınan desteğin etkilerini karşılaştırmışlardır. Çalışmalarında katılımcılara sağladıkları ve aldıkları desteğe yönelik algılarını değerlendirmek için bir anket doldurtulmuştur. Kadınlarda, eşlerine sağladıkları destek durumu, eşlerinden aldıkları desteğe göre kadınların sağlık durumlarını daha pozitif yönde etkiler çıkmıştır. Erkeklerin ise daha fazla destek aldıklarında daha az sağlık sorunu yaşadıkları görülmüştür.

Weller ve Dziegielewski (2004) yaptıkları araştırmada, Amerikalı kadınların güzellik algılarının standartlarını incelemişlerdir. Kadınların, ince kadın idealine ulaşma çabasından dolayı ideal vücut ağırlığından etkilendiklerini öngörmüşlerdir. Aynı zamanda kadınlar bu konuda eşlerinin görüşlerinden de güçlü derecede etkilenmektedirler. Bu konuda kadınların beden algısını ve yeme bozukluklarını eşlerinden algıladıkları desteğin etkilediği görülmüştür. 117 katılımcının bir araya geldiği bu çalışmada yeme bozukluğu, vücut görüntü memnuniyetsizliği ve bu değerlendirmedeki ölçütler soruşturulmuştur. Bu değerlendirmelerle birlikte; yakın bağlar, öz saygı, stres, genel sosyal destek ve eş desteği ile ilgili bilgiler de toplanmıştır. İstatistiksel sonuçlar, yüksek derecede vücut görüntü memnuniyetsizliği ile düşük seviyede algılanan eş desteğinin ilgili olduğunu desteklemiştir. Ayrıca destek stili ve saygı da vücut görüntü memnuniyetsizliğiyle ilgili bulunmuştur.

Kulik ve Rayyan (2003), İsrail'deki iki farklı halk grubu olan 116 Yahudi ve 163 Arap kökenli, eğitilmiş ve her iki eşin de çalıştığı ailelerden seçilen örneklem grubu üzerinde, evle ilgili görevlerin bölüşülmesi ve eş desteği alanlarındaki farklılaşmaları incelemişlerdir. Aynı zamanda, psikolojik iyilik halinin iki boyutunu (tükenmişlik ve yaşam doyumu) açıklamaya yönelik eşle etkileşim değişkenlerinin (evle ilgili roller ve eş desteği) katkısını da incelemişlerdir. Araştırmadan elde edilen bulgularda, genel olarak Arapların Yahudilere nazaran cinsiyet rollerine yönelik daha geleneksel bir yönelim içinde oldukları ve cinsiyet rol tutumlarının her iki grubun psikolojik iyilik halinin iki boyutunun da anahtar bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Bunun tam tersi olarak ise, eşlerin birbirlerine sağladıkları destek açısından iki grup arasında anlamlı bir fark bulunamamıştır. Diğer taraftan, cinsiyetler açısından iki grupta da kadınlar, erkeklere nazaran daha yüksek düzeyde tükenmişlik hissettiklerini rapor etmişlerdir. Ayrıca, cinsiyetler arasında yaşam doyumu açısından anlamlı bir farklılık bulunmadığı belirtilmiştir.

Kao, Wilson ve Anderson (2005) araştırmalarında, cerrahların eşleri arasındaki cinsiyet farklılıkları ve eş desteği fonksiyonlarını çeşitli değişkenler ışığında incelemişlerdir. Araştırmadan elde edilen bulgular sonucunda, kadın cerrahların ev, iş ve kişisel gelişimleri arasındaki dengeyi oluşturmada zorlandıkları görüldüğü için, erkek cerrahlara nazaran tükenmişlik açısından daha büyük bir risk altında oldukları ileri sürülmüştür. Ayrıca, eş desteğinin, işteki tükenmişlikten kaçınmak ve evlilik ile ebeveyn doyumunu sürdürmek için oldukça önemli olduğu ifade edilmiştir.

Çapri (2008), sosyo-demografik özellikler, mesleki tükenmişlik, evlilik uyumu, eş desteği, evlilik ve ilişki ile ilgili değişkenlerin evli bireylerin eş tükenmişliğini yordamadaki katkılarını incelemeyi amaçlayan çalışmasında 435 evli kadın ve erkek üniversite personeline uygulama yapmıştır. Araştırmada, bağımlı değişken olan eş tükenmişliğini ölçmek üzere, Pines (1996) tarafından geliştirilen ve çalışma kapsamında araştırmacı tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Eş Tükenmişlik Ölçeği (ETÖ)" kullanılmıştır. Yordayıcı değişkenlerden mesleki tükenmişliği ölçmek için Pines ve Aronson (1988) tarafından geliştirilen ve Türkçe'ye uyarlanması Çapri (2006) tarafından gerçekleştirilen "Tükenmişlik Ölçeği (TÖ)", evlilik uyumunu ölçmek için Locke ve Wallace (1959) tarafından geliştirilen ve Tutarel-Kışlak (1999) tarafından Türkçe'ye uyarlanan "Evlilik Uyum Ölçeği (EUÖ) kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre, stres ve tükenmişliğe karşı önemli bir tampon görevini üstlendiği bilinen anne-baba, kardeş, aile, akraba, öğretmen, uzman, komşu, sevgili, eş desteği vb. gibi tüm

sosyal destek türleri ile yaş, eğitim durumu, hizmet süresi, çalışma süresi, evlilik süresi, eşin çalışıp çalışmaması gibi sosyo-demografik özelliklerin, bu araştırma kapsamında eş tükenmişliğinin anlamlı bir yordayıcısı olarak bulunmaması, dikkate değer bir bulgu olarak göze çarpmaktadır.

Çağ ve Yıldırım (2013)'ın, cinsiyet, eğitim düzeyi, çocuk sayısı, eş desteği, evlilik süresi, eşler arasındaki yaş farkı, ailenin gelir düzeyi, cinsel yaşam memnuniyeti ve ev içi sorumlulukların paylaşımı değişkenlerinin evlilik doyum düzeyini ne derecede yordadığını bulmayı amaçlayan araştırmasına Ankara ilinde ikamet eden ve gönüllü olarak katılmak isteyen bireyler dahil olmuştur. Araştırmaya 448 (% 54) kadın ve 363 (% 46) erkek olmak üzere toplam 811 evli birey çalışma grubu olarak alınmıştır. Veri toplama araçları olarak, bireylerin evlilik doyum düzeylerini belirleyebilmek için Evlilik Yaşam Ölçeği, algılanan eş destek düzeyini belirleyebilmek için Eş Destek Ölçeği ile yordayıcı değişkenlere ilişkin bilgi elde etmek için de araştırmacı tarafından geliştirilmiş olan Kişisel Bilgi Formu kullanılmıştır. Araştırma sonucunda, algılanan eş desteği ve cinsel yaşam memnuniyeti değişkenleri ile evlilik doyumunu arasında pozitif yönde; eğitim düzeyi değişkeni ile evlilik doyumunu arasında negatif yönde anlamlı ilişkiler olduğu görülmektedir.

Kaya (2009), üniversite adayı ergenlerin anne-babalarına uygulanan sosyal destek programının eş desteği ve adayın anne-babasından algıladığı sosyal desteğe etkisini incelemek amacı ile deneysel bir çalışma yapmıştır. Araştırmada veri toplama araçları olarak araştırmanın bağımlı değişkeni olan eş desteği ve adayın anne-babasından algıladığı destek düzeyini belirlemek amacıyla Yıldırım (2005) tarafından geliştirilen Eş Destek Ölçeği (EDÖ) ve yine Yıldırım (2005) tarafından geliştirilen Algılanan Sosyal Destek Ölçeği (ASDÖ-R) kullanılmıştır. Araştırmaya katılacak olan deneklerin kişisel, ailevi, sosyal alanlara ilişkin bilgileri, Kişisel Bilgi Formu ile toplanmıştır. EDÖ ve ASDÖ-R'nden alınan puanlara göre oluşturulan deney grubuna araştırmacı tarafından geliştirilen sekiz oturumluk bir sosyal destek programı uygulanmıştır. Hem araştırmaya katılacak olan anne-babaları belirlemek hem de belirlenen anne-babaların bağımlı değişken olan eş desteğini ölçmek amacıyla EDÖ uygulanmıştır. Araştırma sonucunda üniversite adayı öğrencilerin anne ve babalarına yönelik olarak hazırlanan sosyal destek programının öğrencilerin anne-babalarından algıladıkları sosyal destek düzeyini ve eşlerin birbirlerine verdikleri sosyal destek düzeyini artırmada anlamlı düzeyde etkili olduğu ve bu etkinin kalıcı olduğu görülmüştür.

Güven, Şener ve Yıldırım'ın Eşlerin birbirlerinden algıladıkları destek düzeyini belirlemek amacıyla Ankara 2 Nolu Ana Çocuk Sağlığı ve Aile Planlama Merkezinin hizmet verdiği bölgede yaşayanlar arasından seçkisiz (random) olarak alınan 289 kadın (% 50) ve 290 erkek (% 50) olmak üzere toplam 579 evli birey üzerinde çalışma yapmışlardır. Eşlerin birbirlerinden algıladıkları desteği ölçmek amacıyla Yıldırım (2004) tarafından hazırlanmış olan Eş Destek Ölçeği (EDÖ) kullanılmıştır. Araştırma sonuçlarına göre erkeklerin eşlerinden algıladıkları destek kadınların eşlerinden algıladıkları destekten yüksektir. Çocuk sahibi olmayan bireylerin eşlerinden algıladıkları destek, çocuk sahibi bireylerin algıladıkları destekten daha yüksektir. Evlilik süreleri 1-5 yıl arasında olan eşlerin daha uzun süre evli olanlara göre algıladıkları eş desteğinin daha yüksek olduğu görülmüştür. Tanışarak evlenen bireylerin görücü usulü ya da akrabasıyla evlenen bireylere göre eşlerinden algıladıkları destek daha yüksek çıkmıştır. Gelir düzeyi yüksek olan evli bireylerin düşük ve orta gelirli bireylere göre eşlerinden algıladıkları destek düzeyinin yüksek olduğu görülmüştür.

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

YÖNTEM

Bu bölümde araştırmanın modeli, çalışma grubu, veri toplama araçları ile toplanan verilerin değerlendirilmesinde kullanılan istatistiksel yöntemler üzerinde durulmuştur.

3.1 ARAŞTIRMA MODELİ

Bu araştırmada genel tarama modeli kullanılmış olup, katılımcıların ilişkilerdeki yüklemeleri, bağlanma tarzları, eş benzerlikleri, evlilikte problem çözme becerileri ve eşlerinden algıladıkları destek katılımcılar üzerinde ölçme araçları uygulanarak, var olan şekliyle saptanmıştır.

Bu araştırma genel tarama modelinin bir alt türü olan ilişkisel tarama modelidir. Genel tarama modelleri çok sayıda elemandan oluşan bir evrende, evren hakkında genel bir yargıya varmak amacı ile evrenin tümü ya da ondan alınacak bir grup, örnek ya da örneklem üzerinde yapılan tarama düzenlemeleridir. Genel tarama modelleri ile tekil ya da ilişkisel taramalar yapılabilir. İlişkisel tarama modelleri, iki ve daha çok sayıdaki değişken arasında birlikte değişim varlığını ve/veya derecesini belirlemeyi amaçlayan araştırma modelleridir (Karasar, 2008).

3.2 ÇALIŞMA GRUBU

Bu araştırmanın çalışma grubunu, Konya ilinde ikamet eden evli bireyler oluşturmuştur. Araştırmaya başlamadan önce yapılacak araştırma konusunda katılımcılara bilgi verilmiştir. Konya ilindeki evli bireyler arasından gönüllü olan 375 kişi araştırmaya katıldı. 2012-2013 yılında Konya ilinde ikamet eden 208'i kadın 167'si erkek olmak üzere toplam 375 evli birey araştırmaya katılmıştır.

3.3 VERİ TOPLAMA ARAÇLARI

Araştırmada evli bireylerin kişisel bilgilerine ulaşabilmek için “Kişisel Bilgi Formu”, yükleme puanlarını belirlemek için “İlişki Yükleme Ölçeği (İYÖ)”, bağlanma puanlarını belirlemek için “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)”, eş benzerliği puanlarını belirlemek için “Evlilikte Benzerlik Ölçeği (EBÖ)”, Problem Çözme puanlarını belirlemek

için “Evlilikte Problem Çözme Ölçeği (EPÇÖ)”, eş desteği puanlarını belirlemek için ise “Eş Destek Ölçeği (EDÖ)” kullanılmıştır.

Araştırmada kullanılan bu veri toplama araçlarına ilişkin tanıtıcı bilgiler aşağıda verilmiştir.

3.3.1 Kişisel Bilgi Formu

Evli bireylerin kişisel özelliklerini belirlemek amacı ile araştırmacı tarafından hazırlanmıştır. Kişisel Bilgi Formunda, evli bireylerin; yaş, cinsiyet, evlilik süresi, evlilik biçimi, eğitim düzeyi, çalışma durumu, çocuk sayısı ve yaşadıkları yer ile ilgili bilgiler bulunmaktadır. Evli bireylere kimlik bilgilerini içeren sorular yöneltilmemiştir.

3.3.2 İlişki Yükleme Ölçeği (İYÖ)

İkili ilişkilerde eş davranışlarını açıklamak için farklı yükleme tiplerini ölçen ilişki yükleme ölçeğinde, yüklemeler hipotetik eş davranışları ile değerlendirilir. Ölçeğin 24 maddesi vardır ve katılımcılardan 6 basamaklı likert tipi ölçekte söz edilen yüklemeleri değerlendirmeleri beklenmektedir. Bu ölçekle, yüklemelere ilişkin toplam puanı hesaplayabilmenin yanı sıra, nedensel ve sorumluluk yüklemelerine ilişkin alt boyutlar ve nedensel yükleme boyutunun alt boyutları olan odak, istikrar, genellik ve sorumluluk yüklemeleri boyutunun alt boyutları olan niyet, güdü ve suçlama puanları da hesaplanabilmektedir (Bradbury ve Fincham, 1992; Tutarel-Kışlak, 1995).

Ölçek, Bradbury ve Fincham (1992) tarafından geliştirilmiştir ve araştırmacılar ilişki Yükleme Ölçeğinin geçerli ve güvenilir bir araç olduğunu ortaya koymuşlardır. Ölçeğin Türkçeye uyarlaması Tutarel-Kışlak (1995) tarafından yapılmıştır. Ölçeğin geçerlik ve güvenilirliği Tutarel-Kışlak (1999b) tarafından gerçekleştirilmiştir.

3.3.3 Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE)

Brennan ve arkadaşları (1998) tarafından geliştirilen Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE-I, Experiences in Close Relationships Inventory) bağlanmadaki iki boyut olan, yakın ilişkilerde yaşanan *kaygı* ve *kaçınma*yı ölçmek için hazırlanmıştır. Brennan ve arkadaşları öncelikle yetişkinlerin yakın ilişkilerindeki bağlanmayı ölçtüğünü düşündükleri yaklaşık 60 ölçeğe faktör analizi uygulamıştır. Bu analiz sonucunda yakın ilişkilerde kaçınma ve kaygıyla tanımlanabilen iki boyut elde edilmiştir. Dolayısıyla bu iki boyut temel alınarak 36 maddelik

Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri (YİYE) geliştirilmiştir. Böylece YİYE, yetişkinlerin yakın ilişkilerinde yaşanan kaygı ve kaçınma bağlanma boyutlarını ölçmeyi amaçlamaktadır. Toplam 36 maddeden oluşan bu ölçekte her bir boyut 18'er madde ile ölçülmektedir. Katılımcılar her bir maddenin kendilerini ne derecede tanımladığını Likert tipi 7 dereceli ölçekler (1 = Beni hiç tanımlamıyor, 7 = Beni tamamıyla tanımlıyor) kullanarak değerlendirmektedir.

Ölçeği tamamlayan katılımcılar kaygı ve kaçınma boyutlarında değerlendirilebileceği gibi Bartholomew ve Horowitz'in (1991) önerdiği Dörtlü Bağlanma Modeli temelinde de değerlendirilebilmektedir. Sümer (2006) de küme analizi yapılarak ölçekten kategorik ölçümler alınabileceğini ve Dörtlü Bağlanma Modeli temelinde sınıflandırmalar yapılabileceğini önermiştir. Buna göre Güvenli bağlanma tarzı, düşük düzeyde kaygı ve kaçınma boyutunda, bunun zıt kutbunda yer alan korkulu bağlanma tarzı ise her iki boyutun da (kaygı ve kaçınma) yüksek düzeylerinde tanımlanmıştır. Saplantılı bağlanma tarzı, yüksek düzeyde kaygı ve düşük düzeyde kaçınma kombinasyonu; kayıtsız bağlanma tarzı ise düşük düzeyde kaygı ve yüksek düzeyde kaçınma birleşimi ile tanımlanmıştır.

YİYE her iki dili de ileri düzeyde olan iki uzman tarafından çeviri ve tersine çeviri yoluyla İngilizce'den Türkçe'ye çevrilmiş ve çeşitli araştırmalarda ve lisansüstü tezlerde kullanılmıştır (bkz., Kart, 2002; Yıldız, 2005; Bahadır, 2006; Bozkurt, 2006; Oral, 2006; Sakarya, 2008; Ergin, 2009). Sümer (2006) tarafından YİYE'nin faktör yapısını incelemek amacıyla 36 madde üzerinde varimaks rotasyonu ile temel bileşenler (faktör) analizi yapılmıştır. İki faktörlü çözüm sonucunda toplam varyansın %38'i açıklanmıştır. Brennan ve arkadaşlarının önerdiği kaçınma boyutuna karşılık gelen ilk faktör toplam varyansın %22'sini, kaygı boyutuna karşılık gelen ikinci faktör de %16'sını açıklamıştır. Ayrıca her iki boyutun da yüksek düzeyde güvenilirlik katsayısına sahip olduğu gözlenmiştir (kaygı için .86, kaçınma boyutu için .90). YİYE'ye göre oluşturulan bağlanma değişkenlerinin hem kategorik (.17) hem de boyutsal analizlerde (.24) en yüksek düzeyde varyans açıkladığı ileri sürülmüştür. Örneğin YİYE ile ölçülen kaygı ve kaçınma boyutları, İlişki Ölçekleri (İÖ) ve İlişki Ölçekleri Anketi (İOA) ile ölçülen benlik ve başkaları modellerinden yaklaşık 2.5 kat daha fazla varyans açıklamaktadır. Faktör analizi sonuçları, YİYE'nin kaygı ve kaçınma boyutlarını temsil eden iki boyutun Türkiye örneklemini üzerinde de gözlendiğini göstermiştir. Ayrıca kaygı boyutunda yer alan bir madde (13. madde) dışında bütün maddelerin öngörülen

boyuttan yüksek yük aldığı ve iki boyutun birbirinden bağımsız olarak temsil edildiğini ortaya koymuştur (Sümer, 2006).

Türkiye’de YİYE ölçeği değerlendirilirken genellikle Sümer tarafından önerilen ikili puanlama yöntemi kullanılmış ve yeniden bir faktör analizi uygulaması yapılmamıştır. Ancak bu çalışmada ölçeğin daha önce Şahin ve Yaka (2010) tarafından yapılan faktör analizinde elde edilen 3 faktörlü (Güvenli, Kaygılı ve Kaçınan) yapıya göre bir puanlama sistemi kullanılmıştır. Söz konusu çalışmada Kaygılı bağlanma tarzının (2, 4, 6, 8, 10, 12, 14, 16, 18, 20, 21, 22, 24, 26, 28, 30, 32, 34, 36. maddeler) açıkladığı varyans %21.80; Kaçınan bağlanma tarzının (1, 5, 7, 9, 11, 13, 17, 23. maddeler) açıkladığı varyans %16.62; Güvenli bağlanma tarzının (3, 15, 19, 25, 27, 29, 31, 33, 35. maddeler) açıkladığı varyans ise %5.73 olarak bulunmuştur. Ayrıca ölçekteki 22. maddenin ters puanlanması gerektiği belirtilmektedir.

3.3.4 Evlilikte Benzerlik Ölçeği (EBÖ)

Evli bireylerin evlenmeden önce eşleriyle olan benzerliklerini belirlemek amacıyla geliştirilen Evlilikte Benzerlik Ölçeği (EBÖ), lise ve üstü eğitim düzeyine sahip, çalışmaya katılmayı kabul eden 248’i kadın, 188’i erkek toplam 436 evli bireyden elde edilen verilerle gerçekleştirilmiştir. EBÖ, 9 maddeden oluşan bir ölçektir. Ölçek, Evet () Hayır () biçiminde düzenlenmiş olup, Evet “1”, Hayır “0” olarak puanlanmaktadır. Ölçek maddelerinin tümünden alınabilecek toplam puan 9’dur. Ölçekten alınan puan arttıkça evli bireylerin benzerlik düzeyinin de arttığı düşünülmektedir (Güngör, 2007).

Ölçeğin Geliştirilmesiyle İlgili Çalışmalar

Evlilikte Benzerlik Ölçeği’nin (EBÖ) geliştirilmesi amaçlandığında, ilk olarak ilgili literatür taranmış, bu amaçla geliştirilmiş ölçekler, bu ölçeklerin kullanıldığı araştırmalar (Coombs, 1961; Medling ve McCarrey, 1981; Cate ve Lloyd 1992; Larson ve Holman, 1994; Larson, 2000) hakkında bilgi toplanmıştır. Es seçimini açıklayan benzerlik kuramına göre bireyler, nitelikleri bakımından birbirlerine benzer olup olmadıkları temelinde eşlerini seçmektedirler. Hem evlilik öncesi hem de evli çiftlerdeki tutum, değer ve inançlardaki benzerliğin öneminden bahsedilmektedir (Cate ve Lloyd, 1992). Benzer değerlere sahip olmanın bireyleri ruhsal ve psikolojik olarak birbirlerine daha da yaklaşmalarını sağlayacağı ve benzer değerlere sahip kişilerin birbirlerini seçme eğiliminde olacakları ifade edilmektedir. Örneğin,

dini değerler bir kişi için önemliyse, aynı dini değerleri paylasan birisiyle evlenmek isteyecektir. Bireylerin bu değer sistemlerinin bilinçli veya bilinçsiz olarak es seçimini de belirleyeceği ifade edilmektedir (Coombs, 1961). Aynı Şekilde Larson (2000), evlilikteki benzerliğin öneminden bahsetmiş ve bunun daha sonraki evlilik doyumunun en önemli yordayıcısı olduğunu ifade etmiştir. Cinsiyet rol beklentilerinin, evlendikten sonra kadının kariyerine nasıl ve ne Şekilde devam edeceğinin, aile planlaması, çocukların bakımının nasıl stlenileceği, parasal yönetim, birlikte ve ayrı nasıl zaman geçirileceği ve dini inançların nasıl yaşanacağının önemine değinmiş ve çiftlerin evlenmeden önce bu hususlarda ne kadar anlaşabildikleri ve benzer özelliklere sahip oldukları üzerinde durulması gerektiğini vurgulamıştır (Akt: Güngör, 2007).

Ölçeğin geliştirilmesi aşamasında, Larson'ın (2000) eş benzerliğiyle ilgili ortaya koyduğu açıklamalardan, Holman, Busby ve Larson (2001) tarafından geliştirilen PREP-M (Preparation for Marriage) anketindeki eş benzerliğine ilişkin maddelerden yararlanılmıştır. Aynı zamanda Türk kültürünün özellikleri de dikkate alınarak "Evlendikten sonra nerede oturulacağı" ve "Evlilik töreninin nasıl yapılacağı" Şeklinde iki madde eklenerek, 11 maddelik ölçek formu oluşturulmuştur. Bu formdaki maddelerin ifadelerinin anlaşılıp anlaşılmadığı konusunda lise ve üstü eğitim düzeyine sahip 13 evli bireyin görüşleri alınmış ve anlamakta güçlük çektikleri ifadeler düzelterek, ölçeğe son Őekli verilmiş ve uygulamaya hazır hale getirilmiştir.

Evlilikte Benzerlik lek formu, okul, dersane, hastane, vakıf, dernek, sendika ve çeşitli is yerlerinde çalışan lise ve üstü eğitime sahip evli bireylere uygulanmıştır. Ölçek, araştırmacı ve araştırmacıya yardımcı kişilerin işbirliği sağlanarak uygulanmıştır. Bireyler lekleri isim yazmadan doldurmuş ve gizliliğin koruması için ölçekle birlikte verilen zarflara koyarak kapalı halde teslim etmişlerdir.

Verilerin analizi aşamasında öncelikle, veri seti gözden geirilmif ve eksik değerlere rastlanmıştır. Analiz sonuçları eksik değerlerin tümüyle rastgele olduklarını göstermiş (Little's MCAR test: $\chi^2=51,801$, $sd= 59$, $p=.736$) ve veri kaybını önlemek amacıyla 16 eksik değer için E-M algoritmasına dayalı atama yapılmıştır. Bu işlemi takiben, ölçek maddelerinin her birinde (univariate) ve birleşimlerinde (multivariate) aykırı gözlem (outlier) olup olmadığı incelenmiştir. Dört madde de $Z_{001}= 3.29$ değerini asan 7 gözlem "univariate", $\chi^2_{11,.001}= 31.26$ değerini asan 1 gözlem ise "multivariate" aykırı gözlem oldukları için veri setinden

çıkartılmıştır. Buna ek olarak, maddelerin her biri için normallik, Kolmogorow–Smirnow (K-S) test ile birleşimlerinin normallikleri Mardia'nın Multivariate Kurtosis testiyle incelenmiştir. Mardia's Coefficient (G2, P) = 16.07, Normalized Estimate=9.83. Maddelerin normal dağılım özelliğine sahip olmadıkları anlaşılmaktadır. Bu işlemlerden ayrı olarak maddeler arasında çoklu değişme (multicollinearity) olup olmadığı tolerans ve varyans sisme (VIF) değerlerine dayalı olarak incelenmiş ve tolerans değerlerinden hiçbirinin 0'a VIF değerlerinin ise 5'e yaklaşmadığı görülmüştür. Bu bulgular maddeler arasında çoklu değişme olmadığını göstermektedir. Sayıtların incelenmesini takiben, ölçeğin geçerlik ve güvenilirlik çalışmaları yapılmıştır.

Evlilikte Benzerlik Ölçeği'nin (EBÖ) Geçerliliği

Ölçekte toplam 11 madde yer almaktadır. Araştırma grubu 428 kişiden oluşmaktadır. Katılımcı grubun büyüklüğü betimleyici faktör analizi yapılabilmesi için yeterli görülmektedir (Tabachnick ve Fidell, 1996). Ölçek evet–hayır şeklinde puanlandığından, önce maddeler arasındaki tetrakorik korelasyon katsayıları hesaplanmış ve betimleyici faktör analizi bu matrise dayalı gerçekleştirilmiştir.

Faktör analizi sonuçlarını değerlendirmede temel ölçüt, faktör yükleridir. Faktör yüklerinin yüksek olması değişkenin söz konusu faktör altında yer alabileceğinin bir göstergesi olarak görülür. Bu çalışmada bir maddenin bir faktörde gösterilebilmesi için en az .40'lık faktör yüküne sahip olması gerekli görülmüştür. Yapılan ilk faktör analizinde ölçeğin tek faktörlü bir yapı gösterdiği görülmüştür. Faktör yükü .40'dan düşük olan iki madde, 10. madde (bos zamanların nasıl geçirileceği) ve 11. madde (paranın nasıl kullanılacağı) ölçekten çıkarılmıştır. Söz konusu maddeler ölçekten çıkarıldıktan sonra diğer maddeler üzerinde betimleyici faktör analizi yapılmıştır. Betimleyici faktör analizi sonucuna göre, ölçeğin tek faktörlü bir yapı gösterdiği ve tek faktörlü yapının varyansın % 45.98'ini açıkladığı görülmüştür.

Evlilikte Benzerlik Ölçeği'nin (EBÖ) Güvenirliği

ölçeğin güvenilirliği Cronbach alfa iç tutarlık katsayısı ve test–tekrar test güvenilirlik katsayısına bakılarak hesaplanmıştır. Ölçeğin madde toplam korelasyonları .53 - .73 arasında değişmektedir. Ayrıca ölçeğin içtutarlık katsayısı .89'dur. Aynı zamanda test-tekrar test güvenilirlik katsayısına bakılmıştır. 36 evli bireye iki hafta ara ile iki kez uygulama yapılmıştır.

Test tekrar test tekniği kullanılarak yapılan güvenirlik çalışması sonucunda, iki uygulama arasında korelasyon katsayısı, $r=.68$ ($p<.05$) olarak hesaplanmıştır.

3.3.5 Evlilikte Problem özme Ölçeği

Ölçek, evli bireylerin evlilikte karşılaştıkları problemleri çözme becerilerine ilişkin algılarını belirlemek amacıyla (Marital Problem Solving Scale) Baugh, Avery ve Sheets-Hawoth tarafından geliştirilmiş, 9 maddelik 7 dereceli bir ölçektir. Orijinal çalışmada ölçeğin iç tutarlılığı .95; test-tekrar test korelasyon katsayısı .86 ($p<.001$) olarak bulunmuştur. Ölçüt geçerliği için ift Uyum Ölçeği ile olan korelasyonuna bakıldığında ise iki ölçek arasındaki korelasyonu .61 ($p<.001$) olarak bulunmuştur.

Ölçeğin Türk kültürüne uyarlama alışmaları Hünler ve Gençöz (2002) tarafından yapılmıştır. Orijinal formunda 7 dereceli olarak değerlendirilen ölçek, cevaplanmasının kolay olması bakımından 5 basamaklı değerlendirme ölçeğine dönüştürülmüştür. Ölçekten alınabilecek en yüksek puan 45 en düşük puan ise 9'dur. Yüksek puan, bireyin kendini evlilikte problem çözme becerileri açısından başarılı algıladığını göstermektedir.

3.3.6 Eş Destek Ölçeği

Yıldırım (2004) tarafından geliştirilen Eş Destek Ölçeği evli bireylerin birbirlerinden algıladıkları desteği değerlendirmek amacıyla geliştirilmiştir. Yirmi yedi maddeden oluşan ölçek l likert tipindedir. Ölçekte her bir maddeye verilecek yanıt "Bana Uygun", "Bana Kısmen Uygun", "Bana Uygun Değil" seçeneklerinden oluşmaktadır. Ölçekten alınabilecek puanlar 27 ile 81 arasında değişmektedir. Ölçekten yüksek puan alan bireyin eşinden daha fazla destek aldığını hissettiği, düşük puan alan bireyin ise eşinden daha düşük destek aldığını hissettiği anlamına gelmektedir. Ölçeğin z değeri 1'den büyük olan 4 faktör saptanmıştır. Birinci faktörün tek başına varyansın %44.86'sını açıkladığı; açıklanan toplam varyansın % 58.40 olduğu ve maddelerin faktör yüklerinin birinci faktörde .46 ile .84 arasında değiştiği bulunmuştur. Ölçeğin geçerlik ve güvenirlik çalışmaları seçkisiz olarak alınan 131 kadın (% 52.8) ve 117 erkek (% 47.2) olmak üzere toplam 248 evli birey üzerinde yapılmıştır. Ölçeğin güvenirliği iki yolla test edilmiştir: Birinci olarak, Cronbach Alfa katsayısı bulunmuştur ($\text{Alpha}=.95$); ikinci olarak ise, test-tekrar test yöntemi ile dört hafta ara ile 165 evli bireye ölçek iki kez uygulanmış ve böylece test tekrar test güvenirlik katsayısı hesaplanmıştır ($r=.89$). Elde edilen güvenirlik katsayıları ölçeğin eşlerin birbirlerinden aldıkları desteği ölçmek

amacıyla güvenle kullanılabileceğini göstermektedir. Ölçeğin geçerliği faktör analizi ve benzer ölçekler geçerliği olmak üzere iki yolla denenmiştir. Ölçeğin yapı geçerliği faktör analizi ile incelenmiştir. Ölçeğe ilişkin KMO katsayısı .952 ve Barlett testi anlamlı çıkmıştır. Ölçeğin benzer ölçekler geçerliğini test etmek amacıyla, ölçek ve BDI (Beck Depresyon Ölçeği) birlikte 165 evli bireye uygulanmış ve iki ölçek arasında negatif yönde anlamlı ($r=-.27$) ilişki bulunmuştur. Ölçeğin geçerliğine ilişkin kanıtlar, ölçeğin eşlerin birbirlerinden aldıkları desteği ölçebilecek nitelikte olduğunu göstermektedir.

3.4 VERİLERİN TOPLANMASI VE ANALİZİ

3.4.1 Verilerin Toplanması

Verileri toplamak amacıyla gönüllü olan evli bireylere ölçeklerin uygulanacağı zamanlar belirlenmiş ve daha önceden kararlaştırılan zamanda araştırmacı tarafından “İlişki Yükleme Ölçeği”, “Yakın İlişkilerde Yaşantılar Envanteri”, “Evlilikte Problem Çözme Ölçeği”, “Evlilikte Benzerlik Ölçeği” ve “Eş Destek Ölçeği” birlikte uygulanmıştır. Ölçekler, evli bireylere kapalı zarfla verilmiş ve kapalı zarfla toplanmıştır. Uygulamaya başlamadan önce araştırmacı tarafından ölçeklerle ilgili yönergeler okunmuş ve uygulamayla ilgili bilgi verilmiştir. Uygulama esnasında hiçbir sorunla karşılaşılmamıştır.

3.4.2 Verilerin Analizi

İlk aşamada ölçekler tek tek değerlendirilmiş ve eksik ve yanlış olarak uygulanan 45 evli bireyin ölçekleri çalışma grubundan çıkartılmıştır. Böylece çalışma grubu için 374 evli bireyin puanları değerlendirilmeye alınmıştır.

Araştırmada verilerin analizi için SPSS 17.00 paket programı kullanılmıştır. Yüklemeler, bağlanma, eş benzerliği ve evlilikte problem çözmenin, eş desteğine ilişkin varyansı ne kadar yordadığını ortaya koymak için çoklu regresyon stepwise analizi kullanılmıştır.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

BULGULAR

Bu bölümde, araştırmanın amacına ve ana problemine uygun olarak toplanan verilerin istatistiksel çözümlenmeleri sonucu elde edilen bulgular sunulmuştur.

Tablo-1: Evli bireylerin ilişki yüklemeleri, bağlanma stilleri, çiftlerin eş benzerlikleri ve evlilikte problem çözme becerileri ile eş desteğinin alt boyutları arasındaki ilişki

	Maddi Yardım ve Bilgi Desteği	Sosyal İlgı Desteği	Takdir Etme Desteği	Duygusal Destek
Odak	-.111*	-.157**	-.147**	-.174**
İstikrar	-.149**	-.273**	-.220**	-.299**
Genellik	-.136**	-.251**	-.221**	-.269**
Niyet	-.266**	-.330**	-.274**	-.373**
Güdü	-.271**	-.299**	-.275**	-.379**
Suçluluk	-.205**	-.245**	-.201**	-.267**
Kaygı	.005	-.049	-.086	-.073
Kaçınma	.113*	.021	-.037	.041
Eş Benzerliği	.154**	.207**	.144**	.157**
Evlilikte Problem Çözme	.461**	.537**	.439**	.599**

** $p < .01$

* $p < .05$

Tablo 1 incelendiğinde, evli bireylerin ilişki yüklem ölçüğünün, odak alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.111, p < .05$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklem ölçüğünün, odak alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.157, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklem ölçüğünün, odak alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.147, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklem ölçüğünün, odak alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.174, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yüklem ölçüğünün, istikrar alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.149, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklem alt ölçüğünden birisi olan istikrar alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.273, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklem alt ölçüğünden birisi olan istikrar alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.220, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklem alt ölçüğünden birisi olan istikrar alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.299, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur

Evli bireylerin ilişki yüklem alt ölçüğünden birisi olan genellik alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.136, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklem alt ölçüğünden birisi olan genellik alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.251, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklem alt ölçüğünden birisi olan genellik alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.221, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklem alt ölçüğünden birisi olan genellik alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.269, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yüklem alt ölçüğünden birisi olan niyet alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.266, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklem alt ölçüğünden birisi olan niyet alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.330, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklem alt ölçüğünden birisi olan niyet alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.274, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki

yüklemeye alt ölçeğinden birisi olan niyet alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.373, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yüklemeye alt ölçeğinden birisi olan güdü alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.271, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemeye alt ölçeğinden birisi olan güdü alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.299, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemeye alt ölçeğinden birisi olan güdü alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.275, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemeye alt ölçeğinden birisi olan güdü alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.379, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yüklemeye alt ölçeğinden birisi olan suçluluk alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.205, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemeye alt ölçeğinden birisi olan suçluluk alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.245, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemeye alt ölçeğinden birisi olan suçluluk alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.201, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemeye alt ölçeğinden birisi olan suçluluk alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.267, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin bağlanma stilleri ölçeğinin kaygı alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği ($r = .005, p > .05$), sosyal ilgi desteği ($r = -.049, p > .05$), takdir etme desteği ($r = -.086, p > .05$) ve duygusal destek ($r = -.073, p > .05$) arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır.

Evli bireylerin bağlanma stilleri ölçeğinin kaçınma alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .113, p < .05$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin bağlanma stilleri ölçeğinin kaçınma alt boyutu ile sosyal ilgi desteği ($r = .021, p > .05$), takdir etme desteği ($r = -.037, p > .05$) ve duygusal destek ($r = .041, p > .05$) arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır.

Evli bireylerin eş benzerliği ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .184, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin eş benzerliği ile sosyal ilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .207, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin eş benzerliği ile takdir etme desteği arasında pozitif yönlü ($r = .144, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki

bulunmuştur. Evli bireylerin eş benzerliği ile duygusal destek arasında pozitif yönlü ($r = .157$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin evlilikte problem çözme ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .461$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin evlilikte problem çözme ile sosyal ilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .537$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin evlilikte problem çözme ile takdir etme desteği arasında pozitif yönlü ($r = .430$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin evlilikte problem çözme ile duygusal destek arasında pozitif yönlü ($r = .599$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Tablo-2: Evli bireylerin ilişki yüklemelerinin, bağlanma stillerinin, çiftlerin eş benzerliklerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan maddi yardım ve bilgi desteğini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Model	R	R ²	R ² (Adj)	Standart Hata	F	P
A	,461	,212	,210	2,138	100,284*	,000
B	,472	,223	,219	2,126	53,316*	,000
C	,483	,234	,227	2,115	37,595*	,000

A Yordayıcı: Evlilikte problem çözme becerisi

B Yordayıcı: Evlilikte problem çözme becerisi, güdü

C. Yordayıcı: Evlilikte problem çözme becerisi, güdü, kaçınma

*P<,01

Tablo 2’de görüldüğü gibi, evli bireylerin ilişki yüklemelerinin, bağlanma stillerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan maddi yardım ve bilgi desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur (P<.01). Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, eş desteğinin alt boyutlarından olan maddi yardım ve bilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %21’ini açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi ve evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan güdü ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan maddi yardım ve bilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %21,9’unu açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan güdü ve bağlanma stillerinin alt boyutlarından olan kaçınma ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan maddi yardım ve bilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %22,7’sini açıklamaktadır.

Tablo-3: Evli bireylerin ilişki yüklemelerinin, bağlanma stillerinin, çiftlerin eş benzerliklerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan sosyal ilgi desteğini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Model	R	R ²	R ² (Adj)	Standart Hata	F	P
A	,537	,288	,286	1,189	150,535*	,000
B	,550	,303	,299	1,175	80,622*	,000
C	,563	,317	,311	1,162	57,204*	,000

A Yordayıcı: Evlilikte problem çözme becerisi

B Yordayıcı: Evlilikte problem çözme becerisi, niyet

C. Yordayıcı: Evlilikte problem çözme becerisi, niyet, çiftlerin eş benzerliği

Bağımlı Değişken: Sosyal ilgi desteği

*P<0,001

Tablo 3’de görüldüğü gibi, evli bireylerin ilişki yüklemelerinin, çiftlerin eş benzerliklerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan sosyal ilgi desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur (P<.001). Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, eş desteğinin alt boyutlarından olan sosyal ilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %28,6’sını açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi ve evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan niyet ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan sosyal ilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %29,9’unu açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan niyet ve çiftlerin eş benzerliği ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan sosyal ilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %31,1’ini açıklamaktadır.

Tablo-4: Evli bireylerin ilişki yüklemelerinin, bağlanma stillerinin, çiftlerin eş benzerliklerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan takdir etme desteğini yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Model	R	R ²	R ² (Adj)	Standart Hata	F	P
A	,439	,193	,190	2,233	88,689*	,000
B	,454	,206	,202	2,216	48,244*	,000

A Yordayıcı: Evlilikte problem çözme becerisi

B Yordayıcı: Evlilikte problem çözme becerisi, güdü

Bağımlı Değişken: Takdir etme desteği

*P<.01

Tablo 4’de görüldüğü gibi, evli bireylerin ilişki yüklemelerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan takdir etme desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur (P<.001). Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, eş desteğinin alt boyutlarından olan takdir etme desteğine ilişkin toplam varyansın %19’unu açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi ve evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan güdü ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan takdir etme desteğine ilişkin toplam varyansın %20,2’sini açıklamaktadır.

Tablo-5: Evli bireylerin ilişki yüklemelerinin, bağlanma stillerinin, çiftlerin eş benzerliklerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan duygusal desteği yordamasına ilişkin regresyon analizi sonuçları

Model	R	R ²	R ² (Adj)	Standart Hata	F	P
A	,599	,359	,357	3,054	207,907*	,000
B	,621	,386	,382	2,992	116,448*	,000

A Yordayıcı: Evlilikte problem çözme becerisi

B Yordayıcı: Evlilikte problem çözme becerisi, güdü

Bağımlı Değişken: Duygusal destek

*P<0,001

Tablo 5’de görüldüğü gibi, evli bireylerin ilişki yüklemelerinin, ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan duygusal desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur (P<.001). Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, eş desteğinin alt boyutlarından olan duygusal desteğe ilişkin toplam varyansın %35,7’sini açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi ve evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan güdü ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan duygusal desteğe ilişkin toplam varyansın %38,2’sini açıklamaktadır.

BEŞİNCİ BÖLÜM

TARTIŞMA VE YORUM

Bu bölümde araştırmanın örneklemini oluşturan evli bireylerin ilişkilerdeki yüklemeleri, bağlanma stilleri, eş benzerlikleri ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteklerini yordaması durumlarıyla ilgili denencelere ait bulgular tartışılmış ve yorumlanmıştır. Araştırma ile ilgili bulguların tartışılması ve yorumlanması denencelerin inceleniş sırasına uygun olarak yapılmıştır.

5.1 Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillерinin, Çiftlerin Eş Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteği İle İlişkinin İncelenmesi

Araştırma bulgularına göre; evli bireylerin ilişki yükleme ölçeğinin, odak alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.111$, $p < .05$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme ölçeğinin, odak alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.157$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme ölçeğinin, odak alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.147$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme ölçeğinin, odak alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.174$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yükleme ölçeğinin, istikrar alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.149$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan istikrar alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.273$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan istikrar alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.220$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan istikrar alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.299$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan genellik alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.136$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan genellik alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.251$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli

bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan genellik alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.221, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan genellik alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.269, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan niyet alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.266, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan niyet alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.330, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan niyet alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.274, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan niyet alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.373, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan güdü alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.271, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan güdü alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.299, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan güdü alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.275, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan güdü alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.379, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan suçluluk alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.205, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan suçluluk alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.245, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan suçluluk alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.201, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yüklemesi alt ölçeğinden birisi olan suçluluk alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.267, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Araştırma bulgularına bakıldığında evli bireylerin ilişkilerdeki yüklemeleri ile eş desteği arasında negatif anlamlı düzeyde bir ilişki vardır. Evli bireylerin ilişkilerde yaptıkları yüklemeler arttıkça eş desteği düşmektedir. Çalışmamızla ilgili olarak, Tutarel-Kışlak (1997),

evlilik uyumuna bağı olarak, yükleme boyutlarının uyumu ne düzeyde yordadığını incelemiştir. İlişki uyumu ile eşin olumsuz davranışlara yaptığı yüklemeler arasında olumsuz ilişki bulmuştur. Sorumluluk yüklemeleri evlilik uyumunun tek yordayıcısı olarak çıkmıştır.

Tutarel-Kışlak (1995) tarafından yapılan başka bir çalışmanın sonuçlarına göre depresyon puanı yüksek kişiler, depresyon puanı düşük olanlara göre olumsuz eş davranışlarına daha fazla yükleme yapmışlardır ayrıca sorumluluk yüklemeleri nedensel yüklemelerden daha fazla kullanılmıştır.

Curun (2007), evli çiftlerin yüklemeleri, iletişim çatışmaları ve cinsiyet rolü yönelimlerinin evlilik uyumuyla ilişkisini incelemiştir. Araştırmada, yüklemenin boyutlarından biri olan niyet ve cinsiyet rolü yönelimlerinden kadınsılık değişkenlerinin evlilik uyumunu yordadığı bulunmuştur.

Evli bireylerin bağlanma stilleri ölçeğinin kaygı alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği ($r = .005, p > .05$), sosyal ilgi desteği ($r = -.049, p > .05$), takdir etme desteği ($r = -.086, p > .05$) ve duygusal destek ($r = -.073, p > .05$) arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır.

Evli bireylerin bağlanma stilleri ölçeğinin kaçınma alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .113, p < .05$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin bağlanma stilleri ölçeğinin kaçınma alt boyutu ile sosyal ilgi desteği ($r = .021, p > .05$), takdir etme desteği ($r = -.037, p > .05$) ve duygusal destek ($r = .041, p > .05$) arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır.

Bağlanmalar evlilik uyumunu yordayan bilişlerimizdendir (Tutarel- Kışlak ve Çavuşoğlu, 2006). Ancak, bağlanma biçimleri ile maddi yardım ve bilgi desteği haricinde eşlerin destek puanları arasında anlamlı bir ilişki bulunamamıştır. Kısaca bağlanma ile maddi yardım ve bilgi desteği dışında eş desteğini diğer alt boyutları arasında etkileşim görülemez. Murphy (1997) tarafından yapılan araştırmada depresif ve depresif olmayan üniversite öğrencilerinin ayrımını yaparken, yetişkin bağlanma stillerinin rolü ve bağlanma stilleriyle depresif kişilik hassaslıkları ve otonominin ilişkileri incelenmiştir. Araştırma sonucunda kişinin kendini eleştirme bileşenini içermeyen kaçınan bağlanmanın depresif eğilimlerle bir ilişkisinin olmadığı, kendine güvenme (self-reliance) ve yakınlıktan kaçınma içerdiği gözlenmiştir. Buradan hareketle kaçınmacı bireyin ilişkilerinde kendini geri çektiğini

söyleyebiliriz. Birey kendini geri çektiğinde, diğer eş onu kendisine yakınlaştırmak için daha fazla maddi yardım ve bilgi desteği sağlayabilir.

Evli bireylerin eş benzerliği ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .184$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin eş benzerliği ile sosyal ilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .207$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin eş benzerliği ile takdir etme desteği arasında pozitif yönlü ($r = .144$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin eş benzerliği ile duygusal destek arasında pozitif yönlü ($r = .157$, $p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Her birey, içinde doğup büyüdüğü, geliştiği sosyal ve ekonomik koşulların bir ürünüdür. Farklı sosyo-ekonomik gruplar, para ve kültürel konularda farklı görüşlere sahip olurlar. Eğer farklı evlilik söz konusu ise, kadının kendisinden daha yüksek sosyo-ekonomik düzeyde olan birisiyle evlenmesi kendisiyle daha aşağı durumda olan birisiyle yapacağı evlilikten daha başarılı olmaktadır. Zengin bir kızın kendisinden daha az ekonomik gücü olan birisiyle evlenmesi, erkekte genellikle özgürlüğünü yitirme duygusunun belirmesine neden olmaktadır. Suçluluk, huzursuzluk ve üzüntü, erkeğin mutluluğunu engelleyen en belirgin belirtiler halinde ortaya çıkmaktadır. Kadın, kocasının geliri ile geçinmeyi kabul etse de romantik dönemin bitiminde başarısızlıklar kendini göstermektedir. Bu nedenle evlenecek bireylerin sosyo-ekonomik yönden benzerliği önemlidir (Bilen, t.y.). Bizim çalışmamızda da evlilikte benzerlik ile maddi yardım ve bilgi desteği pozitif yönde anlamlı ilişkili çıkmıştır. Yukarıda da görüldüğü gibi evlilikte ekonomik benzerlik ya denklik olmadığında, suçluluk, huzursuzluk, üzüntü gibi durumlar ortaya çıkmakta bu da eş desteğinin düşmesine sebep olmaktadır. Ayrıca kendisinden daha düşük geliri biriyle evlenmiş olan birey kendi geliri daima daha yüksek olduğu için eşinden algıladığı maddi yardım ve bilgi desteği düşük olacaktır.

Takdir etme desteğinin yüksek olmasında yine eşlerin benzerliği ön plana çıkmaktadır. Eşlerin kültürel, sosyo-ekonomik durum, eğitim düzeyi, yaş gibi her yönden benzer olması önemlidir. Örneğin kültürel yönden benzer olan çiftlerden birinin herhangi bir davranışı diğer bireyin kültürüne de uygun olduğu için takdir edilmeye çok açık bir durumdur. Ya da eşlerin yaşları birbirine benzer olduğunda, düşünme biçimleri de yaşlarına uygun olarak benzer olabilir, böylece istekler, arzular ve hedefler daha benzer olacak bu da algılanan destek düzeyinin daha yüksek olmasına sebep olacaktır. Ya da tam tersine eğitim düzeyleri çok farklı

olan bir çifti ele alabiliriz. Böyle bir durumda eğitim ve bilgi düzeyi düşük olan birey, kendini bu konuda hiçbir zaman eşine denk görmediği için bu konuda eşinden yeterli düzeyde takdir desteği hissetmeyebilir. Eğitim ve bilgi düzeyi yüksek olan birey de bu konuda eşini takdir etmeyebilir.

Farklı kültürlerden gelmiş olan çiftler birbirlerinin değerlerini benimsemekte ve birbirlerini anlamakta daha fazla zorlanabilir. Karşı tarafın tutumlarının sebebini tam olarak anlayamayan eş diğer eşe yeterli duygusal ve sosyal ilgi desteği sağlayamayacaktır. Eğitim düzeyindeki farklılıklar da algılanan destek üzerinde önemli bir rol oynayabilir. Biri üniversite mezunu diğeri lise ya da daha alt kademe bir eğitim kurumundan mezun bir çifti ele aldığımızda, üniversite mezunu olan çift daha farklı ortamlar gördüğü ve daha farklı yaşantılar geçirdiği için eşlerin hayata bakış açılarında farklılık olabilir bu da yine algılanan desteğin düşük olmasına sebep olacaktır.

Çalışmamızla paralel olarak, evli çiftler üzerinde yaptıkları bir araştırmada Medling ve McCarrey (1981), eşlerin değer sistemindeki benzerlik ve evlilik uyumu arasında ilişki olduğunu bulmuş ve bunun daha sonraki evlilik yıllarındaki uyum üzerinde önemli bir etkiye sahip olduğunu vurgulamıştır.

Başka bir çalışmada Holman (1981), Lewis ve Spanier'in evlilik niteliği ve kararlılığı teorisinin bir bölümünü test etmeyi ve bu teorik modeli geliştirmeyi amaçlamıştır. Çalışmanın bulgularına göre, evlilik öncesi faktörlerin, evlilik niteliğini yordadığı görülmektedir. Roller ve değerler konusunda evlilik öncesi algılanan benzerliğin, evlilik niteliği değişkeninin en iyi yordayıcısı olduğu ifade edilmiştir.

Evli bireylerin evlilikte problem çözme ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .461, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin evlilikte problem çözme ile sosyal ilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .537, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin evlilikte problem çözme ile takdir etme desteği arasında pozitif yönlü ($r = .430, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin evlilikte problem çözme ile duygusal destek arasında pozitif yönlü ($r = .599, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evliliği geliştiren en önemli becerilerden biri, evlilikte problem çözme becerisidir. Hemen her evlilikte baş edilmesi gereken bir takım güçlükler vardır. Araştırmalara göre, yetkin bireyler,

aile içinde problem çözmekte, evlilik ilerledikçe daha da beceriklilik edinmektedirler. Evliliğinde problemlerini çözümlenmekten kaçınan çiftler ise daha da fazla güçlükler yaşamaktadır. Etkin bir biçimde problem çözmek, ailenin işlevsel fonksiyonlarını devam ettiren bir yetenektir (Epsteins ve ark., 1993). Çalışmamızla ilgili olarak, Jackman, Dobson ve Martin'in (2006) depresyondaki hastalar ile yürüttükleri araştırmalarında evlilikteki sıkıntıların problem çözme davranışı ile ilişkili olduğu görülmüştür.

Problem çözme, problem odaklı çabaları, duygu odaklı çabaları ya da problemin ne olduğuna bağlı olarak her ikisini bir arada bulundurabilir. Bu özelliğine bağlı olarak problem çözme, stres yaratan bir durumu, sonuç pozitif yönde değiştirilemezse dahi, stres yaratan durumu yönlendirebilmek veya stresli duruma adapte olabilmek olarak değerlendirilir. Böylece ailenin esnekliği ve stresli durumlara yönelik kontrolü ve duygusal yükünlüğü minimize etme becerisi artar (D' Zurilla ve Nezu, 1999). Çalışmamızla bağlantılı olan Christian, O'Leary ve Vivian (1994) tarafından yürütülen araştırmada, uyumsuz eşlerdeki depresyonun hem erkek hem de kadında etkisiz problem çözme becerisi ile ilişkili olduğu görülmüştür. Bu sebeple evlilikte etkisiz problem çözme belirtilerinin evlilikte stres yaşantısının bir kaynağı olduğu belirtilmiştir. Yaşanan stresin artması diğer eşten sağlanan desteğin algılanmasını güçleştirebilir. Ayrıca eşlerden biri tarafından yaşanan diğer eşe de yansıtacağından diğer eşin sağlayacağı destek düzeyini de düşürebilir.

Çalışmamızla ilgili olarak Okanlı, Tortumluoğlu ve Kırpınar (2003) tarafından gebelerin ailelerinden algıladıkları sosyal destek ile problem çözme becerileri arasındaki ilişkiyi saptamak amacıyla yapılan araştırmada eşi ve kendisinin eğitim düzeyi düşük olan gebeler, kalabalık ailede yaşayanlar, sağlık ekibi kontrolünde olmayanların ailesel sosyal destek algıları ve problem çözme becerilerinin düşük olduğu bulgusuna ulaşılmıştır.

Evlilikte problem çözme becerisinin sadece eş desteğini değil, evliliğin her alanını etkilediğini söylemek mümkün. Bununla ilgili olarak Cohan ve Bradbury (1997), yeni evli çiftler ile yaşam olayları ve problem çözme davranışlarının evlilik uyumu ile ilişkisini incelemiş; araştırmanın sonucunda problem çözme becerilerinin yaşam olayları ve evlilik uyumu arasındaki ilişkiyi etkilediği görülmüştür. Aynı zamanda evliliklerinde mutsuz olan kadınların yaşadıkları problem karşısında kaçınmacı davranarak geri çekildikleri, boyun eğici davrandıkları ve sorunun çözümüne katkıda bulunmadıkları görülmüştür.

Güven'in (2005), araştırmasında problem çözmenin evlilik doyumunun anlamlı yordayıcısı olduğu görülmüştür.

İlkketenci (2004) tarafından yürütülen çalışmada evlilik uyumu ve evlilikte problem çözme becerileri arasındaki ilişkinin incelendiği çalışmada evlilikte problem çözme ile evlilik uyumu arasında pozitif anlamlı ilişki olduğu görülmüştür.

Ülker (2011) tarafından yürütülen, kök aile ilişkileri, problem çözme becerileri ve demografik değişkenlerin evlilik çatışmasını yordama gücünün incelendiği çalışmada, kök aile ile ilişkiler ve problem çözme becerilerinin evlilik çatışması yaygınlığını anlamlı düzeyde yordadığı görülmüştür.

Aydemir ve Sevim (1999), Evlilik ilişkisini geliştirme programlarını değerlendirdiği çalışmada değişik yaklaşımlara dayalı olarak geliştirilen evlilik ilişkisini geliştirme programlarının ortak amacının eşlere iletişim ve problem çözme becerilerini öğretmek olduğunu ifade etmiştir. Bu programların eşlerin evlilik ilişkisi üzerine olumlu etkilerinin olduğu vurgulanmıştır.

5.2 Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillerinin, Çiftlerin Eş Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Maddi Yardım ve Bilgi Desteğini Yordama Düzeyinin İncelenmesi

Araştırma sonuçlarına göre; evli bireylerin ilişki yüklemelerinin, bağlanma stillerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan maddi yardım ve bilgi desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur ($P < .01$). Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, eş desteğinin alt boyutlarından olan maddi yardım ve bilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %21'ini açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi ve evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan güdü ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan maddi yardım ve bilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %21,9'unu açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan güdü ve bağlanma stillerinin alt boyutlarından olan kaçınma ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan maddi yardım ve bilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %22,7'sini açıklamaktadır.

Evli bireyler yaşadıkları anlaşmazlık ya da sorunlarla ilgili birbirlerine nedensel ve sorumluluk yüklemeleri yapabilirler. Yaşanılan sorunlarda eşlerin birbirlerine karşı yaptıkları yüklemeler arttıkça, yani karşılaşılan sorundan karşı tarafı suçlu sorumlu tutma davranışı arttıkça birbirlerinden algıladıkları destek azalmaktadır. Ayrıca evlilikte problem çözme becerileri gelişmiş olan eşler anlaşmazlık durumlarını daha iyi yönetebilirler. Daha iyi yönetilmiş bir çatışma durumunda eşlerin birbirlerine karşı daha ılımlı olması ve birbirlerini daha sağlıklı dinlemesi söz konusudur. Kendini iyi ifade edebilmiş evli bir bireylerin birbirlerine sağlayacakları destek düzeyi de daha yüksek olacaktır.

Çalışmamıza paralel olarak; Alvis ve Georgia (1998) Meksikalı eşlerin yaşadıkları evlilik çatışmasını ve depresyonu tedavi etmeye yönelik geçici bir model için ön bir araştırma yapmışlardır. Bu model, arkadaşlarından, ailesinden ya da eşinden destek sağlayanların başa çıkma güçlerinin geliştiğini savunmaktadır. Bunun tersine model, arkadaş, eş ya da ailenin desteğinin eksikliğinin strese neden olacak durumlara yol açabileceğini öne sürmüştür. Çatışmalı evliliklere sahip olan erkekler ve kadınlar, uyumlu evliliklere sahip olan kadın ve erkeklere göre önemli ölçüde daha az aile desteği algılamaktadırlar. Uyumsuz evliliklerdeki kadın ve erkekler, uyumlu evliliklerdeki kadın ve erkeklere göre eşlerinden önemli derecede daha az destek algılamaktadırlar. Uyumsuz kadınlar, uyumlu kadınlar ve uyumlu erkekler ve uyumsuz erkeklere göre problem çözme konusunda, kocalarından yani eşlerinden daha az duygusal ve maddi destek algılamaktadırlar. Evlilik uyumsuzluğu ve algılanan aile ve arkadaş desteği hem kadınlarda hem de erkeklerde önemli derecede depresif belirtilerin belirleyicisi olarak bulunmuştur.

Kaçınan bağlanma stiline sahip bireyler ilişkilerinde kendilerini geri çekerler ve yakınlıktan kaçınırlar. Çalışmamızın sonucunu da kaçınan birey kendini geri çektiği için, diğer eş onu kendine yakınlaştırmak için daha fazla maddi yardım desteği sağlayabilir şeklinde yorumlayabiliriz.

5.3 Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillerinin, Çiftlerin Eş Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğinin Alt Boyutlarından Birisi Olan Sosyal İlgî Desteğini Yordama Düzeyinin İncelenmesi

Elde edilen araştırma bulgularına göre; evli bireylerin ilişki yüklemelerinin, çiftlerin eş benzerliklerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan sosyal ilgi desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur ($P<.001$). Evli

bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, eş desteğinin alt boyutlarından olan sosyal ilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %28,6'sını açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi ve evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan niyet ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan sosyal ilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %29,9'unu açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan niyet ve çiftlerin eş benzerliği ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan sosyal ilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %31,1'ini açıklamaktadır.

Sosyal destek bireylerin ruh ve beden sağlığı, başarısı ile ilişkilidir ve sosyal destek bireyleri strese karşı koruyucu bir role sahiptir (Yıldırım, 2004b). Eşler tarafından algılanan sosyal desteğin yeterliliğinin evlilikteki işlevsellik ve bireysel olarak işlevsellik üzerindeki rolünün incelendiği bir araştırmada, algılanan desteğin yeterli olmasının evliliğin kalitesi, algılanan stres ve depresif semptomlarla ters yönde ilişkili olduğu ortaya konmuştur. Ayrıca yetersiz desteğin evlilik bağına zayıflattığı ve bireysel huzursuzluğun eşlerin birbirlerine destek verme çabalarını azalttığı vurgulanmıştır (Dehle, 2001). Bununla ilişkili olarak, evli birey eşine çok fazla nedensel ve sorumluluk yüklemeleri yapıyorsa, sorunun kaynağını sürekli eşinde arıyor demektir. Bu bireyin kendisinde bir huzursuzluk meydana getirecektir ve eşinin sağladığı desteği algılamasını da güçleştirecektir.

Aynı şekilde problem çözme becerileri konusunda yetersiz olan birey daha fazla stres altına girecek ve huzursuz olacaktır. Bu da algılanan destek düzeyini düşürecektir. Yine çalışmamızla paralel olarak, kadınlarda çocuk sahibi olamama (kısırlık) durumunda yaşanan stres üzerinde sosyal başa çıkma kaynaklarının etkisini inceleyen Gibson ve Myers (2002), eş ve aile desteğinin, kadınların çocuk sahibi olamama stresini azaltmada önemli bir role sahip olduğu sonucuna ulaşmıştır.

Eşlerin yeterli sosyal ilgi desteği algılamaları açısından birbirleriyle benzerlikleri önemlidir. Örneğin evli bir çiftin eğitim düzeyleri arasında aşırı fark olması demek, onların birçok alanda farklı olmaları demektir. İlgi, ihtiyaç ve arkadaşlık konularındaki farklar gibi. Ayrıca eşlerin iletişim kurmaları da oldukça güç olabilir. Eğitim düzeyi yüksek olan eş, güvenilir bilgi ve bilgi kaynaklarını bildiği için, bilgisizlik ve cehalet karşısında sabırsız, ilgisiz ve kırıcı olabilir (Bilen, t.y.). Böyle bir durumda eşlerin algıladığı destek düşük olacaktır. Yapılan araştırmalar

eğitim düzeyindeki denge ile evlilikteki mutluluk arasında çok yakın ilişki olduğunu ortaya koymaktadır (Woomble, 1969; 83, Akt: Bilen, t.y.).

Çalışmamızla paralel olarak Güngör (2007)'nin evlilik doyumunu ve evliliğe hazır oluşla ilgili yaptığı bir çalışmada kendi geliştirdiği 'Evlilikte Benzerlik leği'ni kullanmıştır. Araştırma sonuçlarında göre evliliğe hazır oluşun evlilik doyumunu doğrudan etkilediği görülmüştür. Evlilik doyumunu yüksek olan evli bireyin algıladığı eş desteği de daha yüksek olacaktır.

5.4 Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillerinin, iftlerin EŞ Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem özme Becerilerinin EŞ Desteğinin Alt Boyutlarından Birisi Olan Takdir Etme Desteğini Yordama Düzeyinin İncelenmesi

Araştırmadan elde edilen bulgulara göre; evli bireylerin ilişki yüklemelerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan takdir etme desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur ($P < .001$). Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, eş desteğinin alt boyutlarından olan takdir etme desteğine ilişkin toplam varyansın %19'unu açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi ve evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan güdü ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan takdir etme desteğine ilişkin toplam varyansın %20,2'sini açıklamaktadır.

Araştırmacılar, evliliklerinde uyumsuzluk yaşayan bireylerin, bu uyumsuzluğun nedenini eşlerinde aradıklarını ve ilişkilerindeki olumsuz olayları değişmez ve kalıcı olarak gördüklerini belirtmişlerdir (Fincham ve Bradbury, 1992; Holtzwoth- Munroe ve Jacobson, 1985). Ayrıca, uyumsuz bireyler, eşlerinin olumlu davranışlarını ise, çevresel etmenlerle açıklamakta ve bu davranışı değişebilir olarak görmektedirler. Başka bir ifadeyle, uyumsuz eşler, eşlerinin olumsuz davranışlarını onların kişilik özellikleriyle açıklarken, olumlu davranışlarını ise çevresel etmenlere yüklemektedirler (Jacobson ve Ark., 1985). Tersine, uyumlu olan bireylerin ise, olumlu eş davranışlarını kalıcı ve genel bir özellik olarak görme eğiliminde oldukları belirtilmektedir (Holtzwoth- Munroe ve Jacobson, 1985). Stresli olan ve olmayan çiftlerin evlilik yüklemelerinde, benzer sonuçlar elde edilmiştir. Buna göre, evliliklerinde mutlu olan çiftlerle karşılaştırıldıklarında, stresli olan bireyler, eşlerinin olumsuz davranışlarını evliliklerinin tüm alanı için genellemekte ve ilişkilerinde yaşadıkları olumsuz olayların önemini arttıran nedensel ve sorumluluk yüklemeleri yapmaktadırlar (Bradbury ve Fincham, 1990). Bu durum sürekli eşine nedensel ve sorumluluk yüklemeleri yapan, olumsuz davranışları eşinin kişisel özelliklerine atfederken olumlu özellikleri çevresel

etmenlere atfeden bireyin eşinden takdir görmemesi ve dolayısıyla algıladığı takdir etme desteğinin düşük olması şeklinde yorumlanabilir. Bunun dışında problem çözme becerileri gelişmiş olan birey, olaylara daha yapıcı yaklaşacak, karşı tarafta suç aramak yerine çözüme odaklanacaktır. Bu da eşinden takdir görmesine sebep olabilir.

5.5 Evli Bireylerin İlişki Yüklemelerinin, Bağlanma Stillerinin, Çiftlerin Eş Benzerliklerinin ve Evlilikte Problem Çözme Becerilerinin Eş Desteğinin Alt Boyutlarından Birisi Olan Duygusal Desteği Yordama Düzeyinin İncelenmesi

Elde edilen Sonuçlara göre; evli bireylerin ilişki yüklemelerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan duygusal desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur ($P < .001$). Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, eş desteğinin alt boyutlarından olan duygusal desteğe ilişkin toplam varyansın %35,7'sini açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi ve evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan güdü ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan duygusal desteğe ilişkin toplam varyansın %38,2'sini açıklamaktadır.

Başarılı bir evlilik eşlere; duygusal, sosyal ve fiziksel yakınlık sağlamaktadır. Eş tarafından sağlanan yakın duygusal destek; eşe değer verildiğini, sevildiğini, saygı duyulduğunu ve insan olarak değerli olduğunu ifade etmektedir. Evliliğin olumlu etkileri bir çok araştırma ile de ortaya konulmuştur (Hawkins ve Booth, 2005; Helms ve Buehler, 2007; Williams ve Umberson, 2004, Akt: Yıldırım, 2013). Bu bağlamda bakıldığında sorumluluk ve nedensel yüklemelerinin artması duygusal desteği düşürür yorumunu yapabiliriz. Çünkü evli birey sorunların kaynağını sürekli karşı tarafta arıyor, olumsuz özellikleri kişinin kendisine atfediyor, olumlu özellikleri ise çevresel etmenlere bağlıyorsa bu bireyin eşine yeterince değer verdiği ya da saygı duyduğu söylenemez.

Çalışmamızla paralel olarak; Druley, Fekete, Stephens, Iada ve Khan (2009) ameliyat olan yetişkinlerde eşin ameliyat sonrası aldığı desteğin kalitesini ve iyileşme sonuçlarını, öz yeterlilik açısından incelemişlerdir. Sonuçlar; öz yeterlilik, duygusal destek, sorun çözme desteğinin diz hastalıklarındaki iyileşmeyi etkilediğini göstermektedir. Bireylerin eşlerinden duygusal karşılık algılamaları destek ve iyileşme sonuçları arasındaki ilişkileri güçlendirmektedir. Bulgular eşten gelen desteğin iyileşme çıktılarını güçlü bir şekilde geliştirdiğini ve sorun çözme desteğinin de iyileşmeyi sağladığını göstermektedir.

ALTINCI BÖLÜM

SONUÇ VE ÖNERİLER

Bu araştırmada, evli bireylerin, ilişki yüklemelerinin(odak, istikrar, genellik, niyet, güdü ve suçlama), bağlanma stillerinin(yakın ilişkilerde yaşanan kaygı ve başkalarından kaçınma), çiftlerin eş benzerliklerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğini(maddi yardım ve bilgi desteği, Sosyal ilgi desteği, takdir etme desteği ve duygusal destek) yordama gücünü incelemek amaçlanmıştır. Çalışmada elde edilen bulgular doğrultusunda şu sonuçlara yer verilmiştir.

6.1 SONUÇLAR

1. Araştırma sonuçlarına göre yapılan korelasyona bakıldığında; evli bireylerin ilişki yükleme ölçeğinin, odak alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.111, p<.05$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme ölçeğinin, odak alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.157, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme ölçeğinin, odak alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.147, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme ölçeğinin, odak alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.174, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yükleme ölçeğinin, istikrar alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.149, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan istikrar alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.273, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan istikrar alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.220, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan istikrar alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.299, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan genellik alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.136, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan genellik alt boyutu

ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.251, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan genellik alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.221, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan genellik alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.269, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan niyet alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.266, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan niyet alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.330, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan niyet alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.274, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan niyet alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.373, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan güdü alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.271, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan güdü alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.299, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan güdü alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.275, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan güdü alt boyutu ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.379, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan suçluluk alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.205, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan suçluluk alt boyutu ile sosyal ilgi desteği arasında negatif yönlü ($r = -.245, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan suçluluk alt boyutu ile takdir etme desteği arasında negatif yönlü ($r = -.201, p<.01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin ilişki yükleme alt ölçeğinden birisi olan suçluluk alt boyutu

ile duygusal destek arasında negatif yönlü ($r = -.267, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin bağlanma stilleri ölçeğinin kaygı alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği ($r = .005, p > .05$), sosyal ilgi desteği ($r = -.049, p > .05$), takdir etme desteği ($r = -.086, p > .05$) ve duygusal destek ($r = -.073, p > .05$) arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır.

Evli bireylerin bağlanma stilleri ölçeğinin kaçınma alt boyutu ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .113, p < .05$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin bağlanma stilleri ölçeğinin kaçınma alt boyutu ile sosyal ilgi desteği ($r = .021, p > .05$), takdir etme desteği ($r = -.037, p > .05$) ve duygusal destek ($r = .041, p > .05$) arasında anlamlı düzeyde ilişki bulunamamıştır.

Evli bireylerin eş benzerliği ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .184, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin eş benzerliği ile sosyal ilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .207, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin eş benzerliği ile takdir etme desteği arasında pozitif yönlü ($r = .144, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin eş benzerliği ile duygusal destek arasında pozitif yönlü ($r = .157, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

Evli bireylerin evlilikte problem çözme ile maddi yardım ve bilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .461, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin evlilikte problem çözme ile sosyal ilgi desteği arasında pozitif yönlü ($r = .537, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin evlilikte problem çözme ile takdir etme desteği arasında pozitif yönlü ($r = .430, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur. Evli bireylerin evlilikte problem çözme ile duygusal destek arasında pozitif yönlü ($r = .599, p < .01$) anlamlı düzeyde ilişki bulunmuştur.

2. Araştırma sonuçlarına göre yapılan regresyon analizinde; evli bireylerin ilişki yüklemelerinin, bağlanma stillerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan maddi yardım ve bilgi desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur ($P < .01$). Evli bireylerin evlilikte problem

çözme becerisi, eş desteğinin alt boyutlarından olan maddi yardım ve bilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %21'ini açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi ve evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan güdü ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan maddi yardım ve bilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %21,9'unu açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan güdü ve bağlanma stillerinin alt boyutlarından olan kaçınma ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan maddi yardım ve bilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %22,7'sini açıklamaktadır.

3. Yapılan regresyon analizine göre; evli bireylerin ilişki yüklemelerinin, çiftlerin eş benzerliklerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan sosyal ilgi desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur ($P < .001$). Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, eş desteğinin alt boyutlarından olan sosyal ilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %28,6'sını açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi ve evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan niyet ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan sosyal ilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %29,9'unu açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan niyet ve çiftlerin eş benzerliği ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan sosyal ilgi desteğine ilişkin toplam varyansın %31,1'ini açıklamaktadır.

4. Yapılan regresyon analizine göre; evli bireylerin ilişki yüklemelerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan takdir etme desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur ($P < .001$). Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, eş desteğinin alt boyutlarından olan takdir etme desteğine ilişkin toplam varyansın %19'unu açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi ve evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan güdü ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan takdir etme desteğine ilişkin toplam varyansın %20,2'sini açıklamaktadır.

5. Yapılan regresyon analizine göre; evli bireylerin ilişki yüklemelerinin ve evlilikte problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarından birisi olan duygusal desteğinin önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur ($P < .001$). Evli

bireylerin evlilikte problem çözme becerisi, eş desteğinin alt boyutlarından olan duygusal desteğe ilişkin toplam varyansın %35,7'sini açıklamaktadır. Evli bireylerin evlilikte problem çözme becerisi ve evli bireylerin ilişki yüklemelerinin alt boyutlarından olan güdü ile birlikte, eş desteğinin alt boyutlarından olan duygusal desteğe ilişkin toplam varyansın %38,2'sini açıklamaktadır.

6.2 ÖNERİLER

1. Yurt dışında ve özellikle de ülkemizde eş desteğiyle ilgili yapılan araştırmalar sınırlıdır. Evlilik uyumunun ve evlilik doyumunun sağlanmasında eş desteği önemli bir ye sahip olduğundan, eş desteğiyle ilgili derinlemesine yapılacak gerek nicel gerek nitel çalışmaların yapılması evlilik kalitesini artırmak açısından alan yazına önemli katkı sağlayacaktır.
2. Bu çalışmada evli bireyler ele alınmıştır. Evli çiftlerin birlikte çalışmaya katılacağı ilişki yüklemeleri, bağlanma, problem çözme, eş benzerliği ve eş desteği üzerine yapılacak nitel bir çalışma çiftlerin evlilik doyumlarını ve evlilik uyumlarını arttırmak üzere literatüre katkıda bulunabilir.
3. Bu araştırmada problem çözme becerilerinin eş desteğinin alt boyutlarının (maddi yardım ve bilgi desteği, sosyal ilgi desteği, takdir etme desteği ve duygusal destek) önemli bir yordayıcısı olduğu bulunmuştur. Bu bulgu ışığında, evli veya evlenecek çiftlere problem çözme becerilerini artırmaya yönelik eğitimler verilmesi, daha sağlıklı evlilikler yürütülmesine yardımcı olabilir ve önleyici bir görev de üstlenebilir.
4. Eş desteği algısı yüksek olan eşlerin hem karşılaştıkları problemleri aşmaları daha kolay olduğundan hem de çocuklarına sağladıkları sosyal destek daha güçlü olduğundan evli çiftler eşler arasındaki desteğin ve ilişkilerin güçlendirilmesine yardımcı programlara tabi tutulabilirler.
5. Aile birliği okul eliyle de desteklenebilir. Okullardaki psikolojik danışmanlar gönüllülük esasıyla eş desteğini artırmaya ve aile yapısını güçlendirmeye yönelik psiko-eğitsel programlar gerçekleştirebilirler.
6. Bu çalışma Konya'da gerçekleştirilmiş ve bu sonuçlara Konya'da yaşayan evli bireylerin cevapları ile ulaşılmıştır. Ancak evliliğe bakış açısı bölge kültürüne göre

değişkenlik gösterdiğinden aynı konu ülkenin farklı bölgelerinden örneklem oluşturularak çalışılabilir.

KAYNAKÇA

Akbalık Doğan, Ö. (2010). *Evli bireylerde olumlu yanılısama: ilişki bağlanımı ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Akfırat, F. (1995). *Çalışan ve çalışmayan kadınlarla eşlerinin nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri ve evlilik doyumlari*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Alvis, D. K. Ve Georgia, U. (1998). Marital satisfaction, social support and depressive symptomatology in mexican spouses. *Dissertation Abstracts International: Section B: The Sciences and Engineering*, 59(4-B).

Ancona, D. (1992). *The classics and the contemporary: a new blend of small group theory*. Massachusetts Institute of Technology. Massachusetts: Alfred P. Sloan School of Management.

Andrews, B. ve Brewin, C.R. (1990). Attributions of blame for marital violence: a study of antecedents and consequence. *Journal of Marriage and The Family*, 52 (3), 757-767.

Annak, B. B. (2005). *Sosyal destek, sosyal ağ, yaşam kalitesi ve yaşam doyumu: duygu-durum ve anksiyete bozukluğu tanısı alan kişiler ve düzenli hemodiyaliz tedavisi gören hastalar açısından bir karşılaştırma*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Arıkoğlu, A. P. (2003). *Üniversite öğrencilerinde sosyo-duygusal uyum ve bağlanma stilleri*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Boğaziçi Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Armsden, G. ve Greenberg, M.T. (1987). Inventory of parent and peer attachment. Erişim Tarihi: 1 Nisan 2012, <http://prevention.psu.edu/pubs/documents/IPPAmannual0809.pdf>

Atam, A. (2009). *Serebral palsili çocuğu olan ve olmayan annelerin evlilik yaşantılarında algıladıkları doyum ve evliliklerinde problem çözme becerilerinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Aydemir, Sevim S. (1999). Evlilik ilişkilerini geliştirme programları. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 11(11), 19-25.

Aydın, S. (2002). *Bağlanma stili ve motivasyon profili*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Bahadır, Ş. (2006). *Romantik ilişkilerde bağlanma stilleri, çatışma çözme stratejileri ve olumsuz duygu durumunu düzenleme arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Baron, R.A. ve Byrne, D. (2000). *Social psychology*. Boston: Allyn and Bacon.

Bar-Tal, D. (1978). Attributional analysis of achievement-related behavior. *Review of Educational Research*, 259-271.

Bartholomew, K. ve Horowitz, L. M. (1991). Attachment styles among young adults: a test of a four-category model. *Journal of personality and social psychology*, 62 (2), 226-244.

Beck, J. (2001). *Bilişsel terapi temel ilkeler ve ötesi*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği.

Beck, R. C. (2004), Motivation theories and principles. *Pearson Education, Inc., Fifth Edition*, USA.

Bilen, M. (t.y.). *Sağlıklı insan ilişkileri*. Ankara: Armoni Yayınevi.

Bowlby, J. (1969). *Attachment and loss: Vol. 1. attachment*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1973). *Attachment and loss: Vol. 2. separation: anxiety and anger*. New York: Basic Books.

Bowlby, J. (1980). *Loss: sadness & depression in vol. 3 of attachment and loss*. London, NY: Hogarth Press

Bozkurt, S. (2006). *Temas biçimleriyle bağlanma biçimleri ve kişilerarası şemalar arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Bradbury, N.B. ve Fincham, F.D. (1990). Attributions in marriage: Review and critique. *Psychological Bulletin*, 107, 3-33.

Bradbury, T. N. ve Fincham, F. D. (1992). Attributions and behavior in marital interaction. *Journal of Personality and Social Psychology*, 63 (4), 613-628.

Branje, S. J., van Aken, M. A. ve van Lieshout, C. F. (2002). Relational support in families with adolescents. *Journal of Family Psychology*, 16(3), 351.

Brennan, K.A., Clark, C.L. ve Shaver, P.R. (1998). Self-Report measurement of adult attachment: An integrative overview. J.A. Simpson ve W.S. Rholes (Ed.). *Attachment Theory and Close Relationships* (sh. 46-76). New York Guilford Press.

Büyükşahin, A. (2006). *Yakın ilişkilerde bağlanım: Yatırım modelinin bağlanma stilleri ve bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Büyükşahin, A., ve Hovardaoğlu, S. (2007). Yatırım modelinin bazı ilişkisel değişkenler yönünden incelenmesi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 22 (59), 69- 86.

Byrne, C.A, Arias, I. (1997). Marital satisfaction and marital violence: Moderating effects of attributional processes. *Journal of Family Psychology*, 11(2), 188-195.

Christian, J. L., O’Leary, D.K. ve Vivian, D. (1994). Depressive symptomatology in maritally discordant women and men: The role of individual and relationship variables. *Journal of Family Psychology*, 8(1), 32-42.

Christian, J.L., OLeary K. L. ve Vivian, D. (1994). Depressive symptomatology in marital discordant women and men: The role of individual and relationship variables. *Journal Of Family Psychology*, 8, 32-42.

Cohan, C. L. ve Bradbury, T. N. (1997). Negative life events, marital interaction, longitudinal course of newlywed marriage, and the. *Journal of Personality & Social Psychology*, 73 (1), 114-128.

Collins , N. L. ve Read, S. J. (1990). Adult attachment, working models, and relationship quality in dating couples. *Journal of Personality and Social Psychology*, 58 (4), 644-663.

Curun, F. (2006). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. Ankara.

Curun, F. (2007). *Yüklemeler, iletişim çatışmaları, cinsiyet ve cinsiyet rolü yönelimi ile evlilik doyumu arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çağ, P. (2011). *Evli bireylerde eş desteği ve evlilik doyumu*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çağ, P., Yıldırım, İ. (2013). Evlilik doyumunu yordayan ilişkisel ve kişisel değişkenler. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 4 (39), 13-23.

Çalışır, M. (2009). Yetişkin bağlanma kuramı ve duygulanım düzenleme stratejilerinin depresyonla ilişkisi. *Psikiyatride Güncel Yaklaşımlar*, 1, 240-255.

Çapri, B. (2008). *Eş tükenmişliğini yordayan değişkenlerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Mersin Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Mersin.

Çelik, Ş. (2004). *The effects of an attachment-oriented-psychoeducational-group-training on improving the preoccupied attachment styles of university students*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Ankara.

Çetin, B. (2010). *Evlilik doyumunun bazı değişkenlere göre yordanması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

D' Zurilla ve Nezu, A. M. (1999). A Social Competence Approach to clinical intervention. *Problem-Solving Therapy*. Newyork: Springer Publishing Company.

Davila, J. ve Bradbary, T.N. (2001). Attachment insecurity and distintion between unhappy spouses who do and do not divorce, *Journal of Family Psychology*, 15(3), 371-393.

Dawson, E. T. (2000). *A life span comparison of early experiences to current attachment and psychological well-being in an elderly population*. Doctora Dissertation, Texas: A&M University.

Dehle, C. (2001). Social support in marriage . *The American Journal of Family Therapy* , (29), 307-324 .

Demirci, E. (2004). *Evlilikte bağlanma ve çatışmayı yönetmede bağlanma stillerinin etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Karadeniz Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Trabzon.

Druley, J.A., Fekete, E. M., Stephens, A. A. P., Iiada, M., Gren, K. A. ve Khan, C. M.,(2009). Spousal support following knee surgery: Roles of self-efficacy and perceived emotional responsiveness. *Rehabilitation Psychology*, 54(1), 28-32.

Durak-Batıgün, A. (2000). Problem çözmeye yönelik terapiler: Tanımı ve değerlendirme. *Türk Psikoloji Bülteni*. 19. 40-48.

Epstein, N., Bishop, B., Ryah, D., Miller, C. ve Keitner, G. (1993). *The mc master model view of healthy family functioning*, Walsh, F. (Ed.) Normal Family Processes. Newyork: The Guilfor Press.

Epstein,N., Baucom, D.H. ve Rankin, L.A. (1993). Treatment of marital conflict: a cognitive–behavioral approach. *Clinical Psychology Rewiev*, 13. 45-57.

Ergin, B. E. (2009). *Kişilerarası problem çözme davranışı, yetişkinlerdeki bağlanma biçimleri ve psikolojik rahatsızlık belirtileri arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Erişti, A. (2010). *Bağlanma Stilleri, Kişilik Özellikleri ve Evlilik Uyumu Arasındaki İlişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Ege Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

Erok, M. (2013). *İlişkilere ilişkin bilişsel çarpıtmalar, ilişkiye dair inançlar, kişilerarası öfke, kişilerarası ilişkiler, problem çözme ve evlilik çatışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Eylen, B. (2001). *Bilgi verici danışmanlığın kanser hastalarının ailelerinin sosyal destek becerilerine etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Feeney, J.A. (2002). Attachment, marital interaction and relationship satisfaction: A diary rtudy. *Personal Relationships*, 9, 39-55.

- Fichten, C. S. ve Wright, J. (1983). Problem-solving skills happy and distressed couples: Effects of videotape and verbal feedback. *Clinical Psychology*, 39(3), 340-352.
- Fincham, F. D. ve Bradbury, T. N. (1989). Perceived responsibility of marital events: Egocentric or partner-centric bias? *Journal of Marriage and the Family*, 51, 27-35.
- Fincham, F.D. (1985). *Attribution: basic issues and applications*. Florida: Academic Press.
- Fincham, F.D. ve Beach, S.R.H. (1988). Attribution processes in distressed and nondistressed couples: Real versus hypothetical events. *Cognitive Therapy and Research*, 5, 505-514.
- Fincham, F.D. ve Bradbury, T.N. (1988). The impact of attributions in marriage: empirical and conceptual foundations. *British Journal of Clinical Psychology*, 27, 77-90.
- Fincham, F.D. ve Bradbury, T.N. (1992). Assessing attributions in marriage: The relationship attribution measure. *Journal of Personality and Social Psychology*, 62 (3), 457-468.
- Fincham, F.D., Arias, I., Byrne, A.C, Bradbury, N.T. ve Karney, R.B. (1997). Marital violence, marital distress and attributions. *Journal of Family Psychology*, 11(3), 367-372.
- Fowers, B. J. (1993). Psychology as public philosophy: An illustration of the moral dimension of psychology with marital research. *Journal of Theoretical and Philosophical Psychology*, 13, 124-136.
- Fowers, B. J. ve Olson, D. H. (1986). Predicting marital success with prepare: A predictive validity study. *Journal of Marital and Family Therapy*, 12, 403- 413.
- Fricker, J. (2006). *Predicting infidelity: The role of attachment styles, love styles and, the investment model*. Unpublished Doctoral Thesis. Swinburne University of Technology, Australia.
- Gibson, D. M. ve Myers, J. E. (2002). The effects of social coping resources and growth-fostering relationships on infertility stress in women. *Journal of Mental Health & Counseling*, 24, 68-70.
- Glenn, N. D. (1991). The recent trend in marital success in the United States. *Journal of Marriage and The Family*, 53, 261-270.

Görgü, E. (2005). *3-7 yaş arası otistik çocuğa sahip olan annelerin algıladıkları sosyal destek düzeyleri ile depresyon düzeyleri arasındaki ilişki*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.

Güçlü, N. (2003). Lise müdürlerinin problem çözme becerisi. *Milli Eğitim Dergisi*, 160.

Günay, S. (2006). *Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Günay, S. (2007). *Evlilik çatışması, nedensellik-sorumluluk yüklemeleri, eşlerin evlilik ilişkisinden sağladıkları genel doyuma ilişkin görüşleri ve evliliğe ilişkin değerlendirmeler arasındaki ilişkiler*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Gündoğdu Aktürk, E. (2010). *Attachment figure transference, caregiving styles and marital satisfaction in arranged and love marriages*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Ankara.

Güngör, D. (2000). *Bağlanma stillerinin ve zihinsel modellerin kuşaklararası aktarımında ana babalık stillerinin rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Güngör, H. C. (2007). *Evlilik doyumunu açıklamaya yönelik bir model geliştirme*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güven, N. (2005). *İlişkilerle ilgili bilişsel çarpıtmalar ve evlilikte problem çözme becerilerinin evlilik doyumuna ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Güven, S., Şener, A. ve Yıldırım, A. G. B. (t.y). *Eşlerin farklı değişkenlere göre sosyal destek algısı*.

Güven, T. (2010). *Eşler arası şiddete yönelik nedensellik-sorumluluk yüklemeleri ve evlilik doyumuna*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Hazan, C., Shaver, P. R. (1987). Romantic love conceptualized as an attachment process. *Journal of Personality and Social Psychology*. 52, 511-524.

Heider, F. (1958). *The psychology of interpersonal relations*. New York: Willey.

Heider, F. (2013). *The psychology of interpersonal relations*. Psychology Press.

Hepner ,P., Withy, T.E., Dixson, W.E., Suzuki, L.A., Ahluvalia, M.K., O'Neil, J.M., Lucas, M.S., Lopez, S.J., Janowsky, K.M. ve Helms, J.E. (2004). Problem solving and human adjustment. *The Counselling Psychologist*. 32 (3), 341-484.

Hepner, P. ve Krauskoph,K. (1987). An information processing approrach to personel problem solving. *The Counselling Psychologist*. 15, 34-7.

Holman, T. B. (1981). *A path analytic test of model of early marital quality: The direct and indirect effects of premarital and marital factors*. Unpublished doctoral dissertation, Brigham Young University.

Holtzworth-Munroe, A., ve Jacobson, N. S. (1985). Causal attributions of married couples: When do they search for causes? What do they conclude when they do? *Journal of Personality and Social Psychology*, 48 (6), 1398-1412.

Hortaçsu, N. (1989). Current and dissolved relationships: Descriptive and attributional dimensions and predictors of involvement. *Journal Of Social and Personal Relationships*, 6(3), 373-383.

House, J. S. (1981). Social support and social structure. *Sociological Forum*, (2), 135-146.

Hünler, O. S. (2002). *The effects of religiousness on marital satisfaction and the mediator role of role of perceived marital problem solving abilities between religiousness and marital satisfaction relationship*. Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Hünler, O. S. ve Gençöz, T. (2003). Boyun eğici davranışlar ve evlilik doyumu ilişkisi: Algılanan evlilik problemleri çözümünün rolü. *Türk Psikoloji Dergisi*, 18(51), 99-108.

Işınsu Halat, M. (2009). *Yatırım kuramı bağlamında evli çiftlerde uyum, nedensel ve sorumluluk yüklemeleri ile yalnızlık arasındaki bağlantılar*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

- Işınsu, M. (2003). *İkili ilişki biçimi ve süresi ile bağlanma stilleri arasındaki bağlantılar*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.
- İlaslan, Ö. (2009). *Çocukların bağlanma davranışlarının özlük nitelikleri ve anne bağlanma stillerine göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- İlkketenci, R. (2004). *Evli bireylerin problem çözme becerileri ve evlilik uyumları arasındaki ilişki*. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Jackman, C. S., Dobson, K. S. ve Martin, R. (2006). Marital problem solving behavior in depression and marital distress. *Journal of Abnormal Psychology*, 115(2), 380-384.
- Jacobson, N. S., McDonald, D. W., Follette, W. C. ve Berley, R. A. (1985). Attributional rocesses in distressed and nondistressed married couples. *Cognitive Therapy and Research*, 9, 35-50.
- Johnson, M.D., Benjamin, R.K., Rogge, R. ve Bradbury, T.N. (2004). Evlilikteki davranışların, yüklemeler ve evliliğin niteliği arasındaki boylamsal ilişkideki rolü (Cev. S.Üretmen). *Türk Psikoloji Bülteni*, 32, 137-141.
- Jones, E.E. ve Davis, K.E. (1965). From acts to dispositions: The attribution process in person perception. In L. Berkowitz (Ed.), *Advances in Experimental Social Psychology* (pp.219-266). New York: Academic Press.
- Kadar, E., ve Shaw, R. (2000). Toward an ecological field theory of perceptual control of locomotion. *Ecological Psychology*, (12), 141–180.
- Kadmon, I. ve Diğerleri. (1994). Social support as experienced by chinese and ısraeli husbands of women with breast cancer: A comparative study. *European Journal of Oncology Nursing*, (8), 131–137.
- Kafetsios, K. ve Nezlek, J. (2002). Attachment styles in everyday social interaction, *European Journal of Social Psychology*, 32, 719-735
- Kafry, D. ve Pines, A. M. (1980). The experience of tedium in life work. *Human Relations*, 33 (7), 477-503.

Kağıtçıbaşı, Ç. (1999). *Yeni insan ve insanlar*, İstanbul: Evrim Yayınevi.

Kao, L. S., Wilson, E. B. ve Anderson, K. D. (2005). Gender differences among spouses of surgeons. *The American Journal of Surgery*, 189, 435-440.

Kao, L. S., Wilson, E. B. ve Anderson, K. D. (2005). Gender differences among spouses of surgeons. *The American Journal of Surgery*, 189, 435-440.

Karakurt, G. (2001). *Yetişkin bağlanma stillerinin romantik kıskançlık üzerindeki etkileri*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Karasar, N. (2008). *Bilimsel araştırma yöntemi*. Ankara: Nobel Yayın Dağıtım.

Karlıdere, T. ve Diğerleri. (2007). Psikiyatrik birinci eksen tanısı almayan infertil çiftlerde emosyonel semptomlar, sosyal destek ve cinsel işlev bağlamında cinsiyet farkı var mı? *Türk Psikiyatri Dergisi* , (18), 311-322.

Karney, B.R. ve Bradbury, T.N. (2000). Attributions in marriage: State or trait? A growth curve analysis. *Journal of Personality and Social Psychology*, 78(2), 295-309.

Kart, M. (2008). Yetişkin bağlanma stilleri ve çalışma davranışı: Hekimlerle yapılan bir çalışma. *Mülkiye Dergisi*, 245.

Kart, N. M. (2002). *Yetişkin bağlanma stillerinin bazı bilişsel süreçlerle bağlantısı: Sağlık personeliyle yapılan bir çalışma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Kavlak, O. ve Girin, A. (2009). Maternal bağlanma ölçeği'nin Türk toplumuna uyarlanması. *Uluslararası İnsan Bilimleri Dergisi*, 6(1), 188-202.

Kaya, M. (2009). *Üniversite adaylarının anne-babalarına uygulanan sosyal destek programının eş desteği ve adayın anne-babadan algıladığı desteğe etkisi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Kelley, H.H. (1972). Attribution in social interaction. In E.E. Jones et al (Eds.), *Attribution: Perceiving the Causes of Behavior*. Morristown, NJ:General Learning Press.

Koçyiğit, M. (2011). *Üniversite öğrencilerinin nedensel yüklemeleri ve öğrenme stilleri*. Yayınlanmamış Yüksek lisans Tezi, Afyon Kocatepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Afyon.

Kodokakhsh, A. (2007). Construction and validation of family problem solving scale. *Journal of Applied Science*, 24, 3958-3964.

Köknel, Ö. (1997). *İnsanı anlamak*. İstanbul: Altın Kitapları.

Kulik, L. ve Rayyan, F. (2003). Spousal relations and well-being: A comparative analysis of Jewish and Arab dual-earner families in Israel. *Journal of Community Psychology*, 31 (1), 57-73.

Maçkan, A. Ç. (2014). *Yaşlılık döneminde problem çözme becerileri ve esnekliğin evlilik uyumuna etkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Man, K. ve Hamid, P.N. (1997). The relationship between attachment prototyper, self-esteem, loneliness, and casual attributions in chinese traniee teachers, *Personality Individual Differences*, 24(3), 357-371.

Margolin, G. ve Wampold, B. E. (1981). Sequential analysis of conflict and accord in distressed and nondistressed marital partners. *Journal of Consulting and Clinical Psychology*, 49(4), 554.

Martin, J. L. (2003). What is filed theory? *American Journal of Sociology* , (109), 1-49.

Mclean, P.D., Ogston, K. ve Grauer, L. (1973). A behavioral approach to the treatment of depression. *Behavioral Therapy ve Expectation*. 4. 323- 330.

Medling, J. M. ve McCarrey, M. (1981). Marital adjustment over segments of the family life cycle: the issues of spouses' value similarity. *Journal of Marriage and the Family*, 43 (1), 195-203.

Metts, S. ve Cupach W. R. (1990). The influence of relationship beliefs and problem- solving responses on satisfaction in romantic relationships. *Human Communication Research*, 17(1), 170-185.

Meyers, S. (1998). Personality correlates of adult attachment style, *The Journal of Social Psychology*, 138(3), 407-419.

Mikulincer, M., Gillath, O. ve Halevy, V. (2001). Attachment theory and reaction to others' needs, *Journal of Personality and Social Psychology*, 81(6), 1205-1224.

Murphy, B. ve Bates, G.W. (1997). Adult attachment styles and vulnerability to depression, *Personality Individual Differences*, 22(6),835-844.

Okanlı, A., Tortumluoğlu, G. Ve Kırpınar, İ. (2003). Gebe kadınların ailelerinden algıladıkları sosyal destek ile problem çözme becerileri arasındaki ilişki, 1. *Anadolu Psikiyatri Dergisi*, 4, 98-105.

Oral, N. (2006). *Yeme tutum bozukluğu ile kişilerarası şemalar, bağlanma stilleri, kişilerarası ilişki tarzları ve öfke arasındaki ilişkilerin incelenmesi*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Özdemir, P. (2013). *Boşanma sürecindeki çiftlerin sorun çözme becerilerinin incelenmesi (Ordu ili örneği)*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Ankara.

Özen, A. (2012). *Experience and expression of emotions in marital conflict: an attachment theory perspective*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Orta doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Ankara.

Özenç, E. (2002), *The role of attachment styles in partner pairing and satisfaction within marriage in critical and non-critical stages*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Orta Doğu Teknik Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Psikoloji Bölümü, Ankara.

Özgüven, İ. E. (2000). *Evlilik ve aile terapisi*. Ankara: İmge Kitabevi.

Özgüven, İ. E. (2001). *Ailede İletişim ve Yaşam*. Psikolojik Danışma Rehberlik Eğitim Merkezi Yayını, Ankara.

Özkardeş, A. (2011). *Achievement attributions of preparatory class learners at the school of foreign languages at Pamukkale University for their success or failure in learning English*.

Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Pamukkale Üniversitesi, Sosyal bilimler Enstitüsü, Denizli.

Pachana, N. (2007). Pets as social support. *Nursing Older People* , (19), 3.

Perrine, R. M. (1999). Please see me: Students' reactions to professor's request as a function of attachment and perceived support. *Journal of Experimental Education*, (68), 60-73.

Polat, Ü. (2013). *Geç ergenlerin yaklaşımacı/kaçınmacı benlik düzenleme odakları ile ebeveynlerine bağlanma ve onlardan ayrışma bireyleşme düzeyleri arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Prezza, M. ve Pacilli, M. G. (2002). Perceived social support from significant others, family friends and several socio-demographic characteristics. *Journal of Community & Applied Social Psychology* , (12),422-429.

Pugliesi, K.ve Shook, S. L. (1998). Gender, ethnicity and network characteristics: Variation in social support resources. *Sex Roles* , (38), 257-269.

Pukay-Martin, N. D. (2007). *Daily measures of spousal support in men with breast cancer*. University of North Carolina at Chapel Hill in partial fulfillment of requirements for the degree of master of arts in the Department of Psychology (Clinical Psychology), Chapel Hill.

Reevy, G. M. (2001). Use of social support: Gender and personality differences. *Sex Roles*, (44), 437-459.

Rholes, W.S. ve Simpson, A.(2001). Adult attachment and transition to parenthood, *Journal of Personality and Social Psychology*, 51(3), 421-435.

Rice, K. G. ve Mirzadeh, S.A. (2000). Perfectionism, attachment and adjustment. *Journal of Counselling Psychology*, 47: 238-250.

Richman, J. M. ve Diğerleri. (1998). Social support for adolescents at risk of school failure. *Social Work* , (43), 309-323.

Sakarya, S. (2008). *Alkolik babaların yetişkin çocukları: Psikolojik sağlıkları, kendi ve annelerinin stresle başa çıkma ve yakın ilişki kurma tarzları*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Ankara.

Sanford, K. (2003). Problem solving conversations in marriage: Does it matter what topics couples discuss? *Personal Relationship*, 10, 97-112.

Sardoğan, M., Karahan, T. (2005). Evli bireylere yönelik bir insan ilişkileri beceri eğitimi programı'nın evli bireylerin evlilik uyum düzeylerine etkisi. *Ankara Üniversitesi Eğitim Bilimleri Fakültesi Dergisi*, 38 (2),89–102.

Sarı, T. (2012). *Evli bireylerin ebeveyn algıları, otomatik düşünceleri ve bağlanma stillerinin evlilik doyumu ile ilişkisi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Haliç Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.

Saxton, L. (1982). Marriage: The nature of marriage; The individual. *Marriage and the Family*, 5, 216-224.

Saygılı, H. (2000). *Problem çözme becerisi ile sosyal ve kişisel uyum arasındaki ilişkinin incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Atatürk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Erzurum.

Shi, L. (2003). The association between adult attachment styles and conflict resolution in romantic relationships, *The Journal of Family Therapy*, 31, 143-157.

Shields, N.M, Hanneke, C.R. (1983). Attribution processes in violent relationships: Perceptions of violent husbands and their wives, *Journal of Applied Social Psychology*, 13, 515-527.

Spink, P. (2005). *Rethinking field research: Accounts and places*. Erişim Tarihi: 1 Nisan 2012. <http://redalyc.uaemex.mx/redalyc/pdf/537/53700819.pdf> .

Stack, S. ve Eshleman, J. R. (1998). Marital status and happiness: A 17-nation study. *Journal of Marriage and Family*, 60(2), 527-536.

Sullivan, K.T., Pasch, L. A., Johnson, M. D. ve Bradbury, T.N. (2010). Social support, problem solving, and the longitudinal course of newlywed marriage. *Journal of Personality and Social Psychology*, 98(4), 631-644.

Sümer, M. (2006). *Yetişkinlerin bağlanma stillerinin duygusal zeka, ilişkiye bağlılık, ilişkide algılanan tatmin ve bazı değişkenlere göre incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü. İstanbul.

Sümer, N. (2006). Yetişkin bağlanma ölçeklerinin kategoriler ve boyutlar düzeyinde karşılaştırılması. *Türk Psikoloji Dergisi*, 21 (57), 1-22.

Sümer, N. ve Güngör, D. (1999a). Yetişkin bağlanma stilleri ölçeklerinin Türk örneklemini üzerinde psikometrik değerlendirmesi ve kültürlerarası bir karşılaştırma. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14, 71-106.

Sümer, N. ve Güngör, D. (1999b). Çocuk yetiştirme stillerinin bağlanma stilleri, benlik değerlendirmeleri ve yakın ilişkiler üzerindeki etkisi. *Türk Psikoloji Dergisi*, 14, 35-38.

Tardy, C. (1985). Social support measurement. *American Journal of Community Psychology*, 133, 187-202.

Taylan, S. (1990). *Hepner'in problem çözme envanterinin uyarlama güvenirlik ve geçerlik çalışmaları*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Taysi, E. (2007). *İkili ilişkilerde bağışlama: İlişki kalitesi ve yüklemelerin rolü*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tezer, E. Ve Bugay, A. (2008). Üniversite öğrencilerinin evlenecekleri eşlerde aradıkları özellikler. *Dokuz Eylül Üniversitesi, Buca Eğitim Fakültesi Dergisi*, 23, 36-40.

Thompson, S.C. & Snyder, D K. (1986). Attribution theory in intimate relationships: A methodological review. *The American Journal of Family Therapy*, 14, 123-138.

Tolan, Ö. (2002). *Üniversite öğrencilerinde kaygı belirtileri ve bağlanma biçimleri ile kişilerarası şemalar arasındaki ilişkiler*, Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Turan Akdağ, S. (2011). *Ergenlerin bağlanma stilleri ile ebeveynlerinin bağlanma stilleri arasındaki ilişki*. Uzmanlık Tezi, Akdeniz Üniversitesi, Tıp Fakültesi, Antalya.

Tutarel-Kışlak, S. (1995). *Cinsiyet , evlilik uyumu, depresyon ile nedensel ve sorumluluk yüklemeleri arası ilişkiler üzerine bir araştırma*. Yayınlanmamış Doktora Tezi, Ankara Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Tutarel-Kışlak, S. (1997). Evlilik uyumu ile nedensellik ve sorumluluk yüklemeleri arasındaki ilişkiler. *Türk Psikoloji Dergisi*, 12 (40), 55-67.

Tutarel-Kışlak, Ş. (1999). İlişkilerde yükleme ölçeğinin güvenirlik ve geçerlik çalışması. *3P Psikiyatri, Psikoloji, Psikofarmakoloji Dergisi*, 7(3), 193-199.

Tutarel-Kışlak, Ş. ve Çavuşoğlu, P. Ş. (2006). Evlilik uyumu, bağlanma biçimleri, yüklemeler ve benlik saygısı arasındaki ilişkiler. *Aile ve Toplum Eğitim Kültür Araştırma dergisi*, 9(3), 61-68.

Tülek, N. (2011). *Evli bireylerin öznel iyi olma düzeylerinin yordanması*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Tüzün, O. Ve Sayar, K. (2006). Bağlanma kuramı ve psikopatoloji. *Düşünen Adam*, 19(1), 24-39.

Ülker, G. (2011). *Evlilik çatışmasının sıklık ve yaygınlığının bazı değişkenlere göre yordanması*. Yüksek Lisans Tezi, Ege Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İzmir.

Üner, R. (1994). *Spousal social support for the pregnant women: Recipients' and providers' perspectives on perceived and desired social support*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Ortadoğu Teknik Üniversitesi, Ankara.

Väänänen, A., Buunk, B. P., Kivimäki, M., Pentti, J. ve Vahtera, J. (2005). When it is better to give than to receive: Long-term health effects of perceived reciprocity in support exchange. *Journal of Personality and Social Psychology*, 89, 176–193.

Wampler, K.S., Lin, S., Nelson, B.S. ve Kimball, T.G. (2003). The Adult Attachment and Observed Couple Interaction: Implications for an Intergenerational Perspective on Couple Therapy. *Family Process*, 42(4), 497-512.

Wearden, A., Lambertson, N. ve Walsh, V., (2005). Adult attachment, alexithymia and symptom reporting, *Journal of Psychoanalytic Research*, 58, 279-288.

Wei, M., Vogel, D.L. ve Ku, I.Y. (2006). Adult attachment, affect regulation: Negative mood & interpersonal problems, *Journal of Counseling Psychology*, 52, 14-24.

Weiner, B., Frieze, I., Kukla, A., Reed, L., Rest, S. ve Rosenbaum, R. M. (1972). Perceiving the causes of success and failure. E.E. Jones, D. E. Kanouse, H. H. Kelley, R. E. Nisbett, S. Vallins, & B. Weiner (Ed.), *Attribution: Perceiving the causes of behavior*. Morristown, NJ: General Learning Press.

Weiner, B. (1972). Attribution theory, achievement motivation and the educational process, *Review of Educational Research*, 42 (2), 203–215.

Weller, J. E. ve Dziegielewska, S. F. (2004). The relationship between romantic partner support styles and body image disturbance. *Journal of Human Behavior in The Social Environment*, 10(2), 71-92.

Winemiller, D. R. ve Mitchell, M. E. (1994). Development of a coding system for marital problem solving efficacy. *Behaviour Research and Therapy*, 32(1), 159-164.

Yıldırım, A. (2009). *Bağlanma stilleri ile başışlama arasındaki ilişkide sorumluluk yüklemelerinin aracı rolü*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Ankara.

Yıldırım, İ. (1997). Algılanan sosyal destek ölçeğinin geliştirilmesi, güvenilirliği ve geçerliği. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (13), 81-87.

Yıldırım, İ. (2004a). Depresyonun yordayıcısı olarak sınav kaygısı, gündelik sıkıntılar ve sosyal destek. *H. Ü. Eğitim Fakültesi Dergisi*, (27), 241-250.

Yıldırım, İ. (2004b). Eş destek ölçeğinin geliştirilmesi. *Türk Psikolojik Danışma ve Rehberlik Dergisi*, 22(3), 19-26.

Yıldız, S. (2005). *Depresyon ve anksiyete tanısı almış çocuklar ile kontrol grubunun anne babalarının bağlanma stillerine göre evlilik uyumlarının incelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi, Uludağ Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Enstitüsü, Bursa.